AZ UNGVÁRI

KIR. KATH. FŐGYMNASIUM

ÉRTESÍTŐJE

AZ

1878–9. TANÉVRŐL.

Közli :

SZIEBER EDE,
igazgató.

UNGVÁROTT,

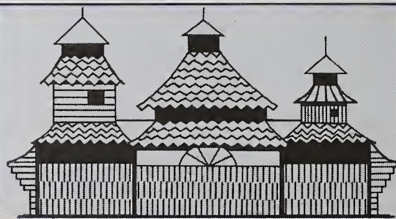
NYOMATOTT „JÄGER KÁROLY ÖRÖKÖSEI KÖNYVNYOMDÁJÁBAN."

1879.

EX
LIB
RIS

PAUL R. MAGOCSI

AZ UNGVÁRI

KIR. KATH. FŐGYMNASIUM

ÉRTESÍTŐJE

AZ

1878-9. TANÉVRŐL.

Közli:

SZIEBER EDE,
igazgató.

UNGVÁROTT,

NYOMATOTT „JÄGER KÁROLY ÖRÖKÖSEI KÖNYVNYOMDÁJÁBAN."

1879.

Az ó-kor népeinek földrajzi ismeretei*)

Mint minden tudomány, úgy a földrajz is léptęn nyomon hirdeti az emberi ész roppant hatalmát. Mai nap nemcsak földbolygónknak, a világegyetem ezen parányi részének ismeretével birunk, hanem a világegyetem naprendszeréhez tartozó testek egymásközti viszonyairól is helyes fogalmaink vannak. Pedig volt idő, midőn az ember geographiai látköre a földbolygónak is csak csekély részére szoritkozott, a mit pedig az emberiség a mathematicai földrajz tárgyairól gondolt, az mind csak az érzéki észrevevés szülte csalódásnak, előttünk immár együgyünek látszó tévely gyümölcse volt

Földbolygónk csak lassan bontakozott ki a homályból. Mig az emberek kóborló nomád életet folytattak, addig szó sem lehetett geographiai ismeretekről. A nomád nép ösmeri ugyan hazáját, de földrajzi ismeretei nincsenek. Az ész. am. indiánok pl., valamint az Amazonmelléki ősnépek jól ösmerik őserdeiket, bizton haladnak a chaoticus rengetegek gyalogösvényein; a beduinok sem tévesztenek utat a sivatagok homoktengerein. Az eszkimók képesek valának az északi sarkvidék szigeteinek körrajzát szénnel egy fakéregre rajzolni, s így az északnyugati átjárat fölfedezésében fáradozó angol hajósok munkáját tetemesen megkönnyiteni. A malayi is ösmeri utját a világtengeren egyik szigetcsoportról a másikra; de mindezen népek ismereteit hazájok földjéről nem tekinthetjük geographiai ismereteknek, mert látkörük nagyon szük,

*) A jelenlegi tanterv szerint a földrajz előadására az algymnasium három osztályában hetenkint csak 2 óra jut. Ez idő alig levén elégséges az előirt tananyag be fejezésére, természetes, hogy a földrajz történetére az előadó tanár ki nem terjeszkedhetik. Hogy ifjainknak módot nyujtsak a földrajz történetével, hacsak vázlatban is, megösmerkedni, annál örömestebb ragadom meg az alkalmat, mivel e nemü kézikönyv magyar nyelven eddig tudomásom szerint nem jelent meg, hacsak Boccardonak Dunyov által magyarra forditott munkáját: „A föld és fokozatos meghóditása“ nem tekintjük annak. Értekezésemben használtam: Humboldt Kosmosának 2. kötetét, Ritter Geschichte der Erdkunde und der Entdeckungen cimü munkáját Peschel Geschichte der Erdknnde c. müvének 2. kiadását, Dániel geographiájának I. kötetét és dr. Hunfalvi János egyetemi előadásai után készitett jegyzeteimet.

az egész világhoz, sőt csak a földbolygóhoz is viszonyitva, végtelenül korlátolt.

Aztán a természetnép előtt egyik ország olyan érdekü, mint a másik; náluk még a haza fogalma sem ösmeretes. Addig tartózkodnak egy helyen, mig az erdők vadakkal, a folyók halakkal kellő mennyiségben ellátják, s a mint ennek hiányát érzik, fölkerekednek s más területen telepednek meg. Habár azonban e cosmopoliticus jellegénél fogva az ősembernek igen kiterjedt ösmeretekkel kellett birnia azon földrészről, a melyen lakott, még sem mondhatjuk róla azt; távozása után nemcsak az elhagyott földet feledte el, hanem még az úttal sem törődött, melyen őserdők végtelen során át uj hazába jutott. Minek jegyezte volna meg, nem volt szándoka visszamenni. Az őskorban nem léteztek határozottan körvonalazott államok, nem rendezett életü állampolgárok, nem voltak városok, csinált utak — az őskor népei nem ösmerték a geographiát.

A földrajzi ismeretek terjedése lépten-nyomon követi a civilizátió terjedését.

Midőn az egyes népcsaládok törzsökké váltak s mint ilyenek egy helyen telepedve le, baromtenyésztés, vagy földmüvelésre adták magukat, az állami élet vette kezdetét. A munka, az emberi művelődés e hatalmas tényezője tőkeképzést, vagyongyüjtést tett lehetővé; a béke ezen műveinek biztositására pedig törzsfőt, fejedelmet választott magának a nép, hogy ez a közakarattal hozott törvények őre, végrehajtója legyen. A szomszéd törzsek között nem ritkán ellenséges súrlódás támadt, ez háborut eredményezett, minek következménye volt a gyöngébb félnek meghóditása az erősebb által. A szükkörü haza határai ily módon tágultak, országok keletkeztek. Lassankint föléledt a kereskedés, hajózás, mindkettő a geographiai ösmeretek terjedésének főemeltyűje. A háboruviselés nagyobb tökélyre emelkedett; e végből szükséges volt a szomszéd országok ösmerete, valamint az egyes helyek közötti összeköttetés szárazföldi vagy vizi utak által. Mindezek, mig egyfelől közelebb hozták egymáshoz a népeket, másrészről egyszersmind megkülönböztető neveket adtak a tengereknek, folyóknak, földrészek- és országoknak. Sőt találkoztak egyének, kik vagy kiváncsiságból, vagy üzleti szempontból a messzebb fekvő országokat meglátogatva, tapasztalataikat irásba foglalák s így az első, többnyire a valóságnak meg nem felelő, csodákba burkolt földrajzi iratoknak teremtőivé lettek

A geographia ily állásánál, milyent az ókori földrajztörténet mutat föl, az egyes nemzetek geographiai látköre már eléggé tág, de ha az államok a historiai mellett még a geographiai particulárismusnak is hódolnak, e bár tágkörü földrajzi ismeretekből sincs a tudománynak haszna. Az egyes nemzetek csak saját országukat ösmerik tökéletesen, más országokról valò adataik hamisak, s mig e viszony fönáll, nem létezik geographiai tudomány. Ilyen volt pedig a geographia állása az

okori népeknél. Az ókor népei teljes önállóságukat rideg elkülönzöttségben élvezték. A nemzetek műveltségét előmozditó azon hatalmas tényező, melyet a kölcsönös érintkezés nyujt, ösmeretlen volt előttük, s így, bár az ókor egyes népei saját országukat jól ösmerték is, a szomszéd, vagy távolabbi országok felől csak homályos, sokszor épen meseszerü ismereteik valának. Csak akkor lett a geographia tudománynyá, midőn az országok, sőt földrészek közötti érintkezés életbe lépett, midőn a tudomány rettenhetlen bajnokai, száz halálnak is szemébe nézve, a föld ismeretlen részeit kutatásuk tárgyává tehetvén, közvetlen szemlélet és tapasztalás utján állithatták össze munkáikat; más felől pedig. a tudományos ismeretek fejlődésével megedzett gondolkozók a világegyetem titkait fürkészve a mathematikai földrajz terén tették meg halhatatlan fölfedezéseiket. Ez az ujkorban történt.

* * *

A földrajztudomány eredete azon népeknél keresendő, a kik először jelennek meg a történelem szinpadján, mint culturnép. Ilyennek tünteti fel a történelem az aegiptomiakat, phönicieket, és assyr-babiloniakat. Már Mózes könyveiben is találkozunk a földrajzi ismeretek elemeivel, ott, hol az emberi nem elterjedését adja elő Noah három fia szerint. Ez Mózes néptáblája. Belőle az tetszik ki, hogy a zsidók geographiai ismeretei *Kanaán* és *Palaestinán* kivül még *Perzsia* és *Arábiára*, a földközi tenger szigeteire, *Aegiptomra* sőt a görög tartományokra is kiterjedtek. Sokkal messzehatóbbak lehetének az aegiptomiak és assyr-babyloniak földrajzi ismeretei, kiknek oly hóditó királyai valának mint Sesostris, vagy az összes assyr hóditó királyokat magában személyesitő Ninus vagy Semiramis. Sesostrisról beszéli Herodot, hogy győztesen járta be világhóditó utjában Ázsiát és Európa nagy részét, Ninus és Semiramisnak pedig ugyanoly világraszóló hadjáratok tulajdonittatnak. Herodot elbeszélésétől sokáig tagadta meg az utókor a hitelt, de mióta a hierogliphákat s az ékirást értelmezni tudják, mindinkább bizonyossá válik e nagy hòditók hajdani létezése. Aegyptomban pl. a királyok sirjaiban, a piramidák, sphynxek, obeliszkek, paloták falain nemcsak nagy hadjáratokról, előhaladó aegyptomi seregekről. nagyszerü diadalmenetekről és ostromokról szóló feliratokat, hanem azokat ábrázoló képeket is találtak. Ezek idegen népekről, a kikkel t i. harcban állottak, különböző jeleneteket ábrázolnak Szóval az aegyptomi emlékek arról győznek meg, hogy e nép fölött hajdan hatalmas fejedelmek uralkodtak, kik messze földet jártak be hóditó hadjárataik alkalmával s így e nép földrajzi ismeretei is kiterjedtek lehettek.

A geographiai ismeretek elterjedésének kiinduló pontja a földközi tenger vala, melynek medencéje éltető erőt kölcsönzött a phöniciek, görögök és romaiaknak, kik ennek következtében az òkor legműveltebb népeivé váltak.

A földközi tenger medencéje körül legelőbb *a phönici nép* „az ókor angolai“ terjeszték a földrajzi ismereteket, de ezektől nem birunk rendszeres geographiai munkát, mivel a kalmárszellemü nép titokban tartotta fölfedezéseit, hogy kereskedelme számára monopoliumot biztositson. Phöniciát fekvése is oda utasitá, miszerint az óvilág népei között a kereskedést vigye, mint a középkorban az olasz városok, vagy az ujkorban Anglia. Mert Phönicia az óvilág közepében feküdt; e 4 mfld széles és 50 mfld hosszu partvidéki országban Euròpa, Africa, és Ázsia, tehát az ókori egész világ, érintkezett. A phönici nép derekasan megfelelt a természettől neki juttatott feladatnak. Kereskedelme s ezzel együtt geographiai látköre is idők folytán annyira kitágult, hogy az Kelet-India nyugati partjától az északi, vagy talán a keleti tenger partvidékeig terjedett.

Ez volt az első culturnép, melylyel Európa érintkezésben állott. Talán nevét is tőlük nyerte, mert „E r e b“ phönici nyelven „homályt“ tehát nyugatot jelent, már pedig Európa a phöniciektől ép úgy nyugatra esett, mint a hasonló okból H e s p e r i á n a k nevezett Spanyolország Itáliától. A phönici nép az òkorban legkiterjedtebb tengeri és szárazföldi kereskedelemmel birt, miért geographiai látköre is legtágabb vala. Kelet felé ép úgy mint nyugat felé bizton tudta az utat. Tengeri kereskedelmének követendő útját a földközi tenger mutatta; ezen terjeszkedtek tehát, eleinte félve, utóbb mindig bátrabban, s miután Cyprus, Rhodus, Sicilia és Sardinia szigetein további utazásaikra mintegy kiindulási és pihenésre szolgáló gyarmatokat alapitottak, elérték a nemes ércben dús spanyol félszigetet, I b e r i á t, hol Malaga, Tortosa s számos más még mai nap is virágzó városoknak vetették meg alapját. Még H e r c u l e s o s z l o p a i (gibraltári tengerszoros) sem szabtak utazásaiknak határt, s bátran átevezvén rajta, a világtenger soha nem látott apályát és dagályát csodálhatni lőn osztályrészük. A görögök és rómaiak tőlük kölcsönözték a világtenger jelölésére szóló Okeanos szót, mi phönici nyelven (Og, Ogen) „mindent átkaroló“-t jelent. A Spanyol félsziget déli és nyugati partjain uj phönici gyarmatok alakultak, melyek között legfőbb volt G a d i r (Cadix; 1100 körül). Ez volt a kiindulási pont további hajózásaikban, mely által Britanniáig jutottak. E szigetről éspedig a Cornwales félszigethez csatlakozó Kassiteridákról (Scilly szcs.) szállitották a bronckészitményeikhez szükségelt ónt, melyért eddig Indiába kellett fáradniok. A csatornánál födözték fel az aranynyal egyértékü borostyánkő hazáját is, mely az északi tenger partvidékein, főleg a fris szigeteken nagy bőségben fordult elő, sőt gyanithatólag a keleti tengerre is mentek érette, hol még nagyobb mennyiségben találtatott.

Európa partvidékeit még más oldalon is gyarmatositák a phöniciek. Az aegei tengerből a fekete tengerbe hajòztak s a Tanais (Don) folyó torkolatáig gyarmatositák a Pontus partvidékét. Homér után tudjuk,

hogy az aegei tenger és a Pontus folyton látogattatott a phönici hajósok által, kik részint Kis-Ázsia és Görögország számtalan szigetei és partvidéki városaival cserekereskedést folytattak, részint pedig e helyeket mint tengeri kalózok fosztogatás és rablás végett látogatták meg, mig az emelkedő görög hatalom gyarmataiktól meg nem fosztá őket.

A földközi tenger, atlanti oceán és a Pontus szinhelye vala tehát a phöniciek tengeri hajózásának. De nem csak az európai határon szeldelték az oceán vizeit, hanem Afrikánál is, sőt az indiai oceánt sem hagyták érintetlenül. Madeirát és a canári szigeteket ösmerték, sőt Strabo szerint Hercules oszlopain túl 300 gyarmatjuk vala, Herodot pedig, bár kételkedve, azt állitja róluk, hogy már Afrikát is körülhajózták, s a mi e görög tudósnak kételyre adott okot, épen azon körülmény teszi állitását valószinüvé. Szerinte Necho aegyptomi király (616—600 K. e.) gyakorlott phönici hajósokat vett föl szolgálatába, ezeknek feladatul tűzte ki a vörös tengeren dél felé hajózni, és Afrikát megkerülve Hercules oszlopain át Aegyptomba visszatérni. Ők megoldván feladatukat, visszatérésük után azt beszélték, hogy utjokban nekik a nap déltájban jobbkéz felől esett. Ezt Herodot nem akarta elhinni, miután a Gades felé hajózók mindig bal felől látták a napot. „Én nem tudom azt elhinni, mond nyilt szivvel a görög tudós, talán vannak mások, kik elhiszik.“ Pedig ha a hajósok a déli féltekén nyugat felé hajóztak, akkor a napot, mely tőlük északra esett, csakugyan jobb kéz felől látták.

A phöniciek kelet felé is hajóztak, hol az aranydús O p h i r feküdt. Ezen aranyország felől különböző a tudósok véleménye. Némelyek a keletafrikai aranygazdag Sofalát tartják annak, mások a délarábiai Arábia-Felixben találják föl Ophirt, legtöbben pedig a nyugatindiai partvidékre helyezik azt. Legtöbb érv szól az utolsó állitás mellett. Igy a termények nevei, melyeket Ophirból hoztak s a n s k r i t nyelveredetüek és kizárólag Indiának sajátjai ; mint a páváк, sandelfa stb.

Phöniciának szárazföldi kereskedelme is vala, mert összeköttetésben állott mindazon népekkel, a kik az örmény hegyekig és Iranig laktak, mindezek egyszersmind nyelv- és fajrokonai valának. Legszokottabb kereskedelmi útjok a következő vala : Sidonból Damaskusba, innen Hamatba, azután Bambykebe (Hierapolis) végre az Eufraton át Harranba jutottak. Innen az Eufrat völgyén fölfelé haladva elérték B a b y l o n t. De nemcsak Babylonia és Aegyptommal, hanem még Déli-Arábiával is álltak összeköttetésben a phöniciek. E végből két utat követtek : Az egyik Damaskusból Dumaoázishoz (Dumat el Dsandal) vitt s innen tovább Közép-Arábián keresztül, a másik pedig Israel országán át az ammoniták, moabiták és edomiták tartományaiból Elathba vezetett s innen a partvidék hosszában a veres tenger mellett a sabaeusokhoz.

E szerint keleten a phönici nép ösmeretes volt Aegyptom és Arábia, Mesopotamia, Babylonia és Assyriával, ugyszintén ösmerték az

Ophir nevü aranyországot. (Indiát?) Nyugaton ösmeretes volt előttük a földközi tenger egész medencéje, minden öbleivel együtt, ideértve a Pontust is, az atlanti oceán partvidéke, az északi, sőt talán a keleti tengerig és Africa partvidéke úgy a vörös, mint az atlanti tenger mellékén. Bátran mondhatjuk, hogy a phönicieknek valamennyi ókori nép között legkiterjedtebb földrajzi ismeretei valának.

Valamint Phönicia, úgy annak legvirágzóbb gyarmatvárosa Karthago is kitüntette magát mind a kereskedelemben, mind a geographiai ismeretek terjesztésében. Sajnos, hogy e nép utazásairól szóló munkák egy töredéken kivül, ez Hanno Periplusa, mind elvesztek, s e töredék sem karthagói nyelven, hanem görög forditásban származott át az utóvilágra s így hihetőleg eredeti tisztaságában kárt szenvedett.

Hanno Periplusa a karthagóiaknak egy expeditiójáról tudósit, melyben az Atlas hegyet körülhajózva Maroccótól Cerneig jutottak. Karthago ugyanis 500 körül K. e. a végből küldé ki Hanno vezérét 60 hajóval, hogy Lybia partvidékén gyarmatokat alapitson. Hanno kiérvén a gibraltári szoroson, dél felé vette utját. Marokko nyugati partvidékén több gyarmatvárosnak vetette meg alapját, hogy azok az expeditió további működésében kiindulási pontokul szolgáljanak. Tovább hajózván talált egy Lixos nevü folyót, hol még fehér emberek (berberek) laktak. Ezek közől egyet tolmácsul fogadván fel, a Sahara sivatag partvidékéhez ért. Itt egy tenger öblöt találtak, melyben „Cerne" nevü sziget feküdt, hol szintén egy várost alapitottak. Hihető, hogy ez a fehér fok (Capo B'anco) és Bajador fok között elterülő Rio-Ouro (Arany folyó) nevü öböl, melyben Herné nevü sziget fekszik. Tovább menvén egy folyóhoz érkeztek, melyben számos krokodilus volt. Ez a Senegal. Itt már fekete emberek laktak. Ettől délre oly vidékre jöttek, hol éjente nagy tüzfolyókat láttak, az emberek pedig elfutottak előlük. Nemsokára egy öbölhöz értek, melyben sziget terült el. E szigeten tó s azon még egy sziget volt. Ez Arguin szigete vala, melynek lakói szőrösök és vadak valának, kik szintén elfutottak tőlük, még pedig rendkivül gyorsan és ügyesen egyik szikláról a másikra és onnan kövekkel dobálództak. Végre sikerült nekik három nőt elfogniok, kiket, mert vérig karmolák, agyonütöttek. Bőrük még Scipio idejében is Melkarth templomában függött Carthagóban. Ők ezen embereket Gorillàknak nevezték el s az ujkori kutatók az ott találtató vad majmokra szintén e nevezetet alkalmazák. Ezen öblön túl dél felé egy magas hegyet találtak, melyet „Theón ochéma" isten szekerének neveztek el. Ez képezi a Hanno-féle expeditió déli határát, mert innen, miután élelmi szereik elfogytak, visszatérni kényszerülének. Hihető, hogy e tengeri út a későbbi korban úgynevezett „Cap Verde" (zöld fok) fokáig terjedett.

Ugyanazon időben, a melyben Hanno africai utazását tette, Európa

nyugati partvidékén is haladt egy expeditió, melynek vezére Himilko vala. Mind Hanno, mind Himilko leirta utazása eredményét, de az eredeti elveszvén, csakis töredékekből ismerjük azokat. még pedig az elsőt Polybius, a másikat pedig Plinius után. Himilko elhagyván Hercules oszlopait s szorosan tartván magát Spanyolország határaihoz, észak felé hajózott. Elérte *Bretagnet*, sőt Anglia partvidékét is, és *Irlandnak* is hallotta hirét.

A *carthagóiak* tehát e két expeditió által sokat tettek Európa és Africa nyugati partvidékének megvilágitására, mig kitünő hadvezérük *Hannibalnak* hadjáratai alkalmával *Iberia,- Gallia-* és *Itáliának* belseje tárult föl.

A görögök nemcsak a földrajzi ismeretek terjesztői, hanem egyszersmind azoknak tudományos feldolgozói is valának, s igy a geographia történetében kiváló helyet foglalnak el. Történetök hőskorának hagyományos mondáiból földrajzi értéke van az *Argonauták hadmenetének* és a *trójai háboru* mondájának. Amaz kiemelé homályából a „pontus iaxenost“ (a barátságtalan tenger = fekete tenger,) mely a partjain általuk alapitott számos virágzó gyarmat által vált „pontus euxeinossá“ (barátságos tenger.) A trójai háboru világosságba helyezte Kis-Ázsia nyugati partvidékét; emitt is számos görög gyarmat keletkezett, melyek a scytákkal kereskedelmi összeköttetésbe léptek. Az argonauták mondája meseszerü, de kétségtelen történeti alapon nyugszik. *Ez volt a hellenek legelső tengeri vállalata*, melynek következtében a fekete tengert hatalmukba keritették.

Egyébiránt a görög nemzet geographiai látköre a hőskorszakban még felette szük, világnézetük szerfelett zavart. Hogyan vélekedtek ők a homéri időben, tehát 1000 körül K. e. a földről, az *Homér Iliasa* és *Odysseájából* tünik ki. Szerinte a föld egy nagy, tágas, gömbölyü tányér, melynek széle földuzzadt, még pedig északon erősebben, mint délen. E körül folyik az *Okeanos* világfolyam, melyből valamennyi forrás, folyó és beltenger fakad, sőt még az istenek is belőle léptek ki. Az okeanos külső partjain magas oszlopokon, alpesi csúcsokon, melyek a felhők magasságát fölülhaladják, nyugszik az ég boltozata. Ilyen támpont nyugaton az *Atlas*, keleten a *Kaukazus*. A földtányérnak két oldala van, nappali és éjjeli. *Helios*, a napisten, reggel a keleti okeánból felmerül s a napszekerén átutazva a mennyboltozaton, este felé alámerül a nyugati okeánba s éji utját a földtányér ellenkező felén végzi. A földtányér közepén a hellentörzsek országa fekszik, melyre azonban Homérnél még közös név nem fordul elő, a *Hellas* elnevezés későbbkoru. Hellas közepében emelkedik e fénylő, havas *Olymp*, Zeus és az istentanács székhelye. —

Homér geographiai ismeretei még nagyon korlátoltak. Énekeiben Görögország, Kis-Ázsia, a görög szigettenger, déli Italia, Sicilia és

Aegyptomról hoz tudósitásokat, csakhogy Görögországot, Trója vidékét, a cycladokat és sporadokat ugyszintén Ithacát kivéve általában mesés dolgokat közöl való gyanánt. Szerinte *Trinakriában* (Sicilia) már egyszemü cyklopok, *Scylla és Charibdis-féle tengeri szörnyek* laknak; Hercules oszlopainál van a világ vége, hol *Atlas* tartja a mennyországot óriási vállain.

Homér világnézete nemcsak korában, de a későbbi görögök előtt is iránYadó maradt. *Hesiodus* 800 körül K. e. alig változtat valamit rajta. Azonban a görög sokkal értelmesebb és mozgékonyabb nép vala, semhogy sokáig kellett volna ily geographiai homályban bolyongnia. A haladásnak e téren hatalmas emeltyüi valának azon nagyszámu gyarmatok, melyeket Kis-Ázsia partjain, a *Pontuson Graecia Magna és Siciliában*, majd pedig *Galliában* alapitott, melyek mindinkább tovább- és továbbra tolták ki a geographiai ismeretek láthatárát. E gyarmatok között különös fontossággal birnak a spanyol félszigeten alkotott gyarmatok, melynek fölfedezése *Samosi Kolaeus* által 640 körül K. e. nemes ércben való gazdagságánál fogva oly jelentőségü volt a fölfedező honfitársaira, mint az ujvilág fölfedezése későbbi időben Spanyolországra, mert az ezüstben bővelkedő *Tartessus* (spanyol félsziget) a görög idők Amerikája vala.

A földrajz történelmében nagy érdemet szereztek maguknak a *phokaeabeliek*, nemcsak, mint az adriai tenger első fölfedezői, nemcsak, mint nyugati *Italia* (*Tyrrhenia*) és *Iberia* gyarmatositói, hanem főleg, mert *Massilia* (a mai Marseille) alapitásával állandó kereskedelmi összeköttetést hoztak létre a keltek és gallokkal, s általok úgy a *Rhone* gyönyörü völgye, mint *egész észak-nyugati Európa megvilágittatott*. Massiliának fia volt *Pytheas*, kinek működését később fogjuk méltányolni.

Az, ki először hozott némi világot a földrajzi ismeretek sötét chaosába, „a történelem atyja“ : *Halicarnassi Herodot* vala.

Előtte a már ismert három földség lakóiról, azoknak domborzati és vizrajzi viszonyairól a legmesésebb fogalmak voltak közhitüek. Álljon itt nehány a sok közül: Indiában kutyanagyságu hangyák vannak, melyek a földben rejlő aranyat őrzik, s megölik azokat, kik azt kiásni akarják. *Oeones* (egy sziget a balti tengeren) lakói madártojás és zabbal élnek; vannak szigetek, melynek lakói lólábakkal birnak, meztelenül járnak s hosszu füleikkel takaróznak. Albániában fehér haju s zöld szemü emberek laknak, kik éjjel jobban látnak, mint nappal. A Dnjepertől 10 napi járásra lakók csak minden harmadik napon esznek. Vannak népek, a kik tekintetükkel elvarázsolják az embert. India hegyeiben léteznek kutyafejü emberek, kik szemüket vállaikon hordják, testük madártollakkal van benőve, ételük virágillat stb., szóval a földrajzi ismeret helyén minden volt, mit a fölizgatott képzelet előteremteni birt, s a legképtelenebb állitás is hiszékeny talajra talált. Az emberiség történelmének babonás középkora ép olyan hiszékeny vala. *Anaximander*, (610—547.

Kr. e.) ki az első térképet készité, azt gondolta, hogy a föld cylinder alaku, *Leucippus* szerint olyan, mint egy dob, *Thales* tanitá, hogy a föld, egy a tengeren uszó hajóhoz hasonlit. A *Pythagoraeusok* kockaalakunak, mások ismét hegynek gondolták, melynek lába beláthatlan mélységben nyugszik, s melynek teteje körül keringenek a csillagok.

Herodot. 484-ben Halikarnassosban szül. K. e., *s 9 könyvet irt*, melyeket a muzsák után nevezett el. Jólehet sokoldalu tapasztalatai kincseit nem öntötte tudományos rendszerbe, mert munkáiban a történelmi és földrajzi adatok együttesen jönnek elő, mégis roppant szolgálatot tett tudományunknak az által, hogy a geographiai adatokat összehalmozván az utókor számára egy kimerithetlen kincsbányát teremtett. *Herodot* nem volt teremtő lángész, hanem fáradhatlan és lelkiismeretes kutató. Ő kimondhatatlan buzgalommal mind a három ismert földrészt bejárta, kutatva és jegyez.etve minden nevezetességeket. Lelkiismeretesen megmondja, mit tapasztalt mint szemtanu, s mihez jutott másoknak közlése folytán. S ezen lelkiismeretesség, forrásainak hű megjelölése tette a classicai műveltségü fáradhatlan búvárt a „geographia atyjává“ is.

Európában meglátogatta Görögországot, az aegei tengert, Graecia Magnát, Siciliát, Gadest stb. Africában — hol Aegyptomot jobban ismeri mint Európát — dél felé egész *Assuanig*, nyugatra *Cyrenaikaig* hatolt; bejárta a *Sahara sivatagot*, több oázist ismer, mint *Angilát*, *Jupiter Amoniumot* s leirja a mai *Fezzant*. Megemliti továbbá, hogy a phöniciek a négerekkel kereskedést, s mert nyelvüket nem értik, néma kereskedést üznek. Ázsiát egészen az *Indus- és Jaxartesig* ismeri, megemlékszik mindazon népekről, a kik a *Jaxartes és Tanaistól a Nilusig és az Istertöl az Indusig* laknak. Érdekesen irja le az *Euphrát* vidékét. Tudja, hogy ezen sikság egyike a legtermékenyebbeknek, hogy öntöző csatornákkal van ellátva, — hol a rozs levelei oly szélesek, mint Görögországban a sás, gabona pedig oly bőven terem, hogy 2- sőt 300-szorosan adja vissza a bevetett magot. Leir egyes ázsiai városokat, többi között *Babylont* is. Ez az Euphrat két oldalán négyszögben épült s 60 rőf szélességü téglabástyával és árokkal volt körülvéve. A fal külső és belső oldalán tornyok állottak, melyek között kényelmesen járhatott két szekér. Leirja továbbá a királyi palotát, *Bábel tornyát*, melytől a város nevét vette. Ez négyszöget képezett és 8 emeletből állott; minden következő emelet keskenyebb vala. Egyikről a másikra lépcsők vezettek, helyenkint nyughelyekkel. A legfelsőbb emeleten egy szoba volt arany asztallal. Leirja továbbá 29 nemzetnek fegyvereit, szokásait, öltözetét és arckifejezéseit. Indiának csak mellékeit ismeri, sőt azt gondolja, hogy a Gangesen túl már minden lakatlan. Herodot *a Pontus euxinus* partvidékeit is bejárta egészen *Chersonesus Taurikaig* (mai Krim). Itt sok és fontos adatokat gyüjtött a keleteurópai nagy folyókról és Scytiáról, melyen átfolynak, s ez annnál na-

gyobb fontossággal birt, minthogy e vidékről előtte a görögök semmiféle tudomással nem birtak.

Herodot a történelem atyjának neveztetik; méltán megérdemli a geographia atyja cimét is, mert bár műveiben igen sok tévedés van, — Európát nyugat-keleti irányban hosszabbnak mondja mint a másik két földséget együtt véve, — de az kétségtelen, hogy ő rakta le fáradhatlan kutatásai által a geographiai tudomány fejlődésének alapját.

A Herodot által fölkeltett nyomozási szellem csakhamar megtermé gyümölcsét. Számos görög indul fölfedezési útra, ir *Periplus* név alatt utirajzokat, mig mások a világegyetem, a föld alakja stb. fölött alkotott hypothesisek által tágitják a geographia mezejét.

Utána a földrajz történetében nagy nevet szerzett *Xenophon*, ki a *cunaxai ütközet* után a 10.000 görög harcost ismeretlen földeken át hazavezérlé. Utját északra vevén, az Euphrat mellékén, akaratlanul *Örményországba, a kurdok tartományába* jutott, mig Trapezuntnál a fekete tengert érte el, honnan hajó hiányában nyugat felé kellett fordulnia s az egész utat hazájáig szárazföldön megtennie. Perzsiában tartózkodása alatt bő alkalma nyilt megismerkedni az ottani viszonyokkal, miről a „*Kyropaedia*“ nevü müve tanuskodik. Ugyananez időben *Artaxerxest* egy Ktesias nevü görög orvos sebéből gyógyitotta ki, és *Susába* kiséré, hol 16 évig tartózkodék. Az itt összegyüjtött hirek után egy munkát állitott össze, mely különösen Indiára vonatkozik, de benne sok a mese. Ktesias idejében élt *Scyllax*, kis-ázsiai születésü görög, ki a földközi tenger partvidékein tett utazásokat s főleg *Illyriát* ismerteti, melyből felette sok törzsek neveit emliti fel. Sokat tartózkodott Massiliában és Gadesben, hol számos tudósitásokat hallott Nyugat-Európáról. Könyvében sok uj adatot hoz fel a földközi tenger szigeteiről és Rómáról. Tudósitásainak rövidsége és ingatagsága, valamint azon körülmény, hogy a partoktól befelé eső területeket alig ismeri, azt látszik bizonyitani, hogy ő csak a partvidékeket utazta be s könyvének nagy részét más utazók elbeszélései után irta.

A görög geographusok között Herodot mellett szép hely jutott *massiliai Pytheasnak*. Ő Massiliában született és N. Sándornak kortársa vala, s valamint Sándor keleten, úgy Pytheas nyugaton terjeszté a geographiai ismeretek láthatárát. A csillagászati ismeretekben sem szükölködő massiliai, Európának azon részét választá felfedezéseinek tárgyául, melyet előtte csak a chartagoi Himilko járt vala be, de az is csak csekély sikerrel, t. i. annak észak-nyugati részét. Utja Spanyolországtól az északi és keleti tengerekig tartott s leirá *Iberiát*, *Keltikát*, *Albiont* (N.-Britannia), a *borostyán lelhelyeit* (az északi és keleti tengerek partvidékeit), Thule szigetét, melyben az ujabb geographusok némelyike *Islandra* vél ismerni, mások ellenben a *shetlandi* vagy *lofoddi* szigetcsoport egyik szigetének tartják. Ő nevezi meg először Baltiát, a balti tenger partvidé-

két, mint a borostyán (elektron) lelhelyét és közöl arról részletes leirást Pytheas művei elvesztek, csak töredékeivel találkozunk *Polibius*, *Strabo* és *Pliniusnál*, és ez annál inkább fájlandò, mert azokban egy kitünő tudós munkái vesztek el. A phocaeabeliek által alkotott Massiliai köztársaságban ugyanis mind a tudományok, mind a művészetek nagy virágzásban állottak s Pytheasnak ily módon alkalma vala a mathematika, physika és astronomiában bő ismeretekkel gazdagodni s ily tudományos készültségü férfiunak munkái bizonynyal sok értékes dolgokat tartalmazhattak. Róla tudjuk, hogy az égi jelenségeket szorgosan megfigyelé, hogy a nagy és kis medve csillagzataiból először határozá meg az északi sark fekvését és a geographiai szélességet. Ő volt az, ki először ismeré föl az északi sarkkört, tanitván, hogy ott az évnek egy napján a nap le nem száll; Pytheas figyelé meg végre az atlanti tenger dagályát és apályát és magyarázá meg ennek okát. Tudományos készültségénél és az általa tett észleléseknél fogva megérdemli, hogy a geographia történetében nagynak nevezzük őt.

A földrajz történetében korszakot alkot *Nagy Sándor kora*, kinek ázsiai hadjáratai folytán egész kelet kibontakozott a homályból s lett ismeretessé az Indusig. Sándor 334-ben indult világhóditó utjára s megvervén három csatában III. Dárius seregeit, az egész Elő- és Közép-Ázsiára kiterjedő perzsa birodalomnak urává lett. Utjában bejárta Kis-Ázsia minden részét, a földközi tenger partvidékét, Aegyptomot, sőt még a *Sahara sivatagját is*, hol *Jupiter* Ammoniumot látogatá meg. Babylon, Susa, Ekbatana, Pasargadae és Persepolis óriási kincseikkel, melyeknek elvitelére 10 000 öszvér és 3000 teve kivántatott, megnyiták előtte kapuikat. De nem sokáig pihent keleti fénynyel s perzsa módra berendezett birodalma trónján. 327-ben nyugtot nem ismerő természete ujra a tettek mezejére üzé, s most indiai győzelmes hadmenetét tartá, s *Hydaspes* sőt a *Hyphasis* folyókig jutott, honnan katonáinak lázongása visszatérni kényszerité. Ő maga *Gedrosia és Karamannia* végtelen sivatagjain keresztül hosszu nélkülözésekkel küzdve jutott Perzsiába, mig seregének nagy része hajókra ült s Nearch vezetése alatt tengeren tette meg a visszavonulási utat. Ha N. Sándornak tervét: a perzsa birodalom romjain egy uj görög műveltség alapján álló világbirodalmat alapitani halála meg is akadályozá, óriási birodalma pedig röviddel utána összeomlott; de számtalan coloniái, melyeket Bactriában, India-, Iran-. Mesopotamia-, Syria-, Kis-Ázsia- és Aegyptomban emelt s melyek által a keleti despotismust görög műveltség által mérséklé, sokáig hirdeték dicsőségét, sőt egyesek, mint Alexandria, Alexandretta, Szkanderum, Iskender stb. még most is hirdetik azt.

Nagy Sándor hadjáratai tetemesen nagyobbiták a geographiai láthatárt. Általa ösmeretesebbé lett Kis-Ázsiának középső része a Granikustól a Taurusig, issusi csatája után pedig egész Elő-Ázsia tárult föl.

A földközi tenger keleti partvidéke, a Nilus deltája, sőt a Kairótól 12 napi járatra fekvő *Ammonium* (Sivah oáz) is látta Sándort, mely utóbbi helyen Jupiter fiának fogadtatta magát. A perzsa birodalom óriási gazdagsággal rendelkező városai, sőt az Oxus és Jaxartes melléki tartományok is megnyilnak a macedonok előtt; a Paropamisus, Himalaya óriási hegyláncokban, *Kaschmir fönsikjában* és a *Pendsabban* pedig Sándor uj, eddig ismeretlen területtel gazdagitotta a tudományt.

Az ókor államai idők folytán egy óriási birodalommá olvadtak, ez volt a római birodalom. Kis magból keletkezett, *Latium* volt csirája, s midőn hatalmának tetőpontján állott, mind a három ismert földrészre terjedett ki. Hogy egy nép, melynek olyan története van, mint a rómaiaké, a földrajzi ismereteket nagyban előmozditá, természetes. De a rómaiak nem öntudatosan szolgáltak a geographiának, mint a görögök, hanem csak közvetve. Nemzeti életük iránya kezdettől fogva ugyanaz vala: hóditani, s nem a tudomány iránti vonzalom, hanem e hóditási vágy eredményezé náluk a geographiai ismeretek fejlődését. Az italiai népek meghóditásával kibontakozott homályából *Italia*, a *puni* háboruk megismertették őket az alpokkal, Déli-Galliával, Hispániával, Siciliával és Carthagóval; Lucullus Sulla és Pompejus hadjáratai által föltárult előttük Elő-Ázsia, a Mithridatessel folytatott háboruk a fekete tenger és Kaukazusmelléki népekkel ismertették meg őket; mely utóbbinak csak nyugati részében *Strabo* szerint 70 különböző nép lakott. *Julius Caesar* födözte fel a *Rhon forrásvidékét*, a genfi tavat, a Rhajnát és egész *Galliát*. Kétszer meglátogatta Britanniát is, hol azonban csak a Themzeig nyomult előre. A Rhajna folyón hidat veretett, hogy mint büszkén mondá, a hatalmas folyót igába hajtsa; ez volt az első hid a Rhajnán, emelve Mainz és Bingen között; sőt a Rhajnán is átlépve, fölfedezé *Germania óriási erdőségeit*, Hercynia Silva. Augustus császár korában már a Duna és Rhajna képezék a birodalom északi határait. Mostoha fiai közül Tiberius Schveicot, a bódeni tavat és a Duna forrásait fedezi föl, Drusus pedig Bataviát. (Holland.) Germanicus három hadjáratában Germaniáról lebbenti föl a titokszerüség fátylát, honnan nevét kapta. Ezen országot érdekesen irja le Tacitus Germaniájában. A rómaiak hóditò hadjáratai azonban a birodalom hanyatlásával védő háborukká változnak át, az erőteljes german népek csapásai mindinkább nagyobb-nagyobb réseket törnek a hanyatlò birodalomnak még mindig hatalmas épületén, mig végre a népek vándorlása, a középkort megnyitó e hatalmas forradalom, romba dönti azt. A római birodalom romjai felett german országok keletkeznek.

A római birodalom hóditó hadjáratait s azok jelentőségét a földrajz történetében csak röviden jeleztem, miután a geographia történelmének néhány tiszteletreméltó herosával van még szándékom szük térhez kötött értekezésemben érdemileg foglalkozni. E férfiak: *Eratosthenes*, *Hipparchos*, *Strabo és Ptolemäus.* Eratosthenes (276—190.) Cyrenaisban született és

Alexandriában élt. Korának legnagyobb tudósa vala, ki úgy az astronomiában, mint a physicában kitünő jártassággal birt. E korban már a tudósok között általánossá vált a vélemény, hogy a föld gömbölyü, s ezt tudván, Eratosthenes módot keresett, hogyan lehetne e gömbkör nagyságát meghatározni. Búvárlatait siker koronázta; a kör nagyságát meghatározhatjuk, ha egy fokot megmérünk, s azért Eratosthenes az Alexandria és Syene (Assuan) közötti távolságot megmérvén, abból a föld körületének nagyságát, még pedig tökéletlen eszközeihez képest elég megközelitőleg meghatározá. Ez e férfiunak födicsősége; *ő volt az, a ki az első fokmérést eszközlè.* A geographia történetében azonban még más érdeme is van Eratosthenesnek. Ő ugyanis mint az alexandriai könyvtárnak igazgatója, tömérdek tudományos anyaggal rendelkezett, s e helyzetét felhasználta, egy általános rendszeres geographiának megirására, melyben tudományunkat a mythicus anyagtól, természetellenes állitásoktól megtisztitá, sőt még a történelmi anyagot is elválasztá a geographiától, a minek összekeverése Herodot s más elődei munkáinak annyira hátrányára vált, s a mi különösen kiemelendő, Eratosthenes alkalmazá először e munkájában a geographiai objectumok szabatosabb meghatározására a mathematikát. E geographiának különös érdemei vannak; mathematikai készültséggel szól benne a földrészek tagozottságáról és kiterjedéseiről, a hegyrendszerek összeköttetéseiről, a tengeri áramlatokról, sőt egyes alföldeket tárgyalván, azon véleményének ad kifejezést, hogy azok hajdan tenger fenekét képezték. Érdekes azon állitása is, hogy az egyes tengerek vizbősége folytán történt áttörések által keletkeztek a tengerszorosok, s hogy a földet körülfolyó tengerek niveauja mindenütt egyenlő. Kár, hogy munkája elveszett s az utókor csakis a Strabo munkájában fönmaradt töredékekből vonhat következtetést e férfiunak nagy szellemére.

Kevéssel utána élt Hipparchos, ki Kis-Ázsiában Nicaeában született, s a ki Eratosthenest lehet mondani kiegészité. Mig az előbbi ugyanis a geographiai szélességet határozá meg, addig Hipparch a földrajzi hosszuságot hozta be a geographiába; e szerint tehát e két férfiu találá föl az éggömbön azon hálózatot, mely által a földi helyek szabatosan meghatározhatók. Hipparchos az ókor legnagyobb — önállóan kutató — csillagásza volt, ki az éggömbön tett megfigyelései által a tudományos astronomiának megalapitója lett.

Eratosthenes és Hipparchos által lett a geographia tudománynyá. Ők tették lehetővé, hogy ezentul minden ujabb fölfedezés bolygònkon állandó jelleget nyerhetett, miután a földrajzi szélesség és hosszuság számokban való kifejezése által annak a földgömbön való fekvése biztosan lett meghatározhatóvá.

Strabo Augustus és Tiberius császároknak uralkodása alatt élt és mind történelmi, mind födrajzi dolgozatai által nagy hirt vivott ki ma-

gának. A szellemes amasiai (Cappadociában) tudós geographiája főleg az anyag különfélesége és a munkának tervbe vett nagyságánál fogva az ókor valamennyi földrajzi munkáit tulszárnyalá. Története, melyben mint Polybius folytatója Augustus császárig haladt, egészen veszendőbe ment, mig geographiáját 17 kötetben — bár itt-ott hézagosan — teljesen birjuk. Strabo sok utazást tett a tudomány érdekében s mint maga is önérzettel emliti munkájában: „Armeniától az etruriai partokig, a a Pontus euxinustòl Aethiopia határaig" utazott. Munkáját 83 éves korában irta. Főérdeme az anyag különfélesége, mert figyelme egyaránt kiterjed a földrészek fekvése, — körületére, természeti viszonyaira, terményei és mindenféle nevezetességeire, szól a töldrészek történelmi viszonyai, lakói, államai, gyarmatairól és régiségeiről. Elve, mely munkájában vezérlé, teljesen ugyanaz, melyet a modern geographusok vallanak, t. i. a tudományos földrajz irójának kevésbbé kell azon viszonyokat számba venni, melyek az uralkodòk szeszélyétől, vagy a változó politikától függnek, mint inkább azt, a mi állandó, tehát a természeti viszonyokat. Munkájának egyik helyén azon — Columbus által igazolt — gyanitásának ad kifejezést, hogy Ázsia és Európa között még egy más világrész fekszik.

Munkájának első és második kötetében az általános geographia foglal helyet, és a forrásokat nevezi meg, melyekből adatait meríté. Ezek között kiváló helyet foglalnak el Homer költeményei, a mi hátrányára szolgál, mig Herodot munkáját nem méltánylá kellőleg. Második főforrása Eratosthenes. Harmadik könyvében megkezdi a chorographiát. Előbb Iberiát tárgyalja s innen kelet felé menve Európából Ázsiába, onnan pedig Aegyptomon át Africába tér. Strabo e munkája tartalomdus és érdekfeszitő.

A leghivebb képet tárja fel előttünk az akkori országok állapota felől. Igy Spanyolország. A mit a pyrenei félsziget ókori emlékei gyanitani engednek, azt Strabo munkájában megerősitve látjuk: Iberia azon korban népesebb volt, mint ma, város város mellett emelkedett, partjain virágzó kereskedelmet üző kikötők feküdtek, a jólétnek örvendő helységek között pompás országutak eszközölték a közlekedést, Gades pedig Alexandriának méltó versenytársa vala. Ezen ország földrajzának megirásánál Artemidorus, Posidonius, Polybius, Timosthenes és Asklepiades munkáit használá föl, kik mindannyian vagy állandóan a félszigeten laktak vagy hosszabb ideig ott tartózkodtak, úgy hogy erre vonatkozó adatait teljesen hiteleseknek ismerhetjük el. Hasonló szakavatottsággal szól negyedik könyvében Galliáról, melyet maga is meglátogatott, azonfelül pedig Julius Caesar és Massiliai Pytheas műveiből jól ismer, mig ugyanott Britanniáról szóló tárgyalása szerfölött gyarló. Remek mű munkájának 5. és 6. kötete, melyben utól nem ért nagyszerüséggel adja elő Italia földrajzi viszonyait. A 7. kötetben Germaniat, a 8. és 9-ben Gö-

rögországot, a 10-ben a görög szigeteket tárgyalja. Többi kötetei Ázsia és Africáról szólanak.

Claudius Ptolemaeus Pelusiumban született s Alexandriában élt a K. utáni 2. sz. közepe táján. Mig Strabo munkáját az utókor nem méltánylá kellőképen, addig Ptolemaeusé a 16. századig mint a geographiai tudomány összfoglalatja tekintetett és hű kisérőjét képezé a középkori utazóknak. Ptolemaeus kitünő mathematicai, physicai és astronomiai ismeretekkel birt s ezeket két nagy műben örökitette meg, u. m. egy nagy szabásu astronomiai munkában, melyben az astronomiai geographia első rendszeres munkája látott napvilágot, — geocentricus (földközponti) rendszerét csak Kopernikus döntötte meg a heliocentricus (napközponti) rendszer fölállitása által — és geographiájában. Ez utóbbi 8 kötetre terjed, tömör dústartalmu, rendszeres munka, mely azonban Straboétól lényegesen eltér. Strabo munkája ugyanis vonzóan leiró, mig Ptolemaeusé inkább geographiai objectumoknak földrajzi szélesség és hosszuság szerint meghatározott száraz névsorozata. A mű mellé 27 térkép van csatolva, melyeket Agathodemon készitett, ezek az uj térkép készitésnek alapul szolgáltak·

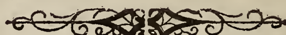
Ptolemaeus jobban ismerte Kelet-Ázsiát, mint Strabo. Mig a görög-római irók Arabia keleti partvidékén alig egy helyet ismertek, addig ő s husznak nem csak nevét ismeri, hanem a leghosszabb nap tartamot is fölemliti. Ismerteti Taprobane (Ceylon) szigetét, hol mintegy 50 helységet, hegyet, folyót emlit, a Malediva és Sunda szigeteket; Javanak fővárosát Bataviát is fölemliti. Elő-Indiában uj világot nyit meg, hol több mint 270 helynevet, hegyet, folyót nevez meg; a helységek közől 39-nél azt is fölemliti, hogy meddig tart a leghosszabb nap. Az Ural-hegy, Volga (Rha), Sina, mind előfordul munkájában. Az indiai oceanra nézve azonban nagy tévedésben van Ptolemaeus azt hitte, hogy ez oceán beltenger, melyet délfelől Lybiának keletre, s Hátsó-Indiának nyugatra menő partjai zárnak be. Africa keleti partvidékét a d. sz. 10. fokáig ismeri, mig nyugati partvidékén csekély a tájékozottsága. Európában nagyobb volt Strabo tájékozottsága, Ptolemaeus csak Germaniát ismeri jól, hol több mint 90 helynevet, 60 féle népet hegyet folyót sorol elő. Albiont észak-déli kiterjedésében rövidnek veszi, mig Juverniát Straboval ellenkezőleg, ki északra helyezte, helyesen nyugatra teszi Albiontól. Thule nála is előfordul Dániel szerint e genialis alexandriainak nem az eddig mondottakban áll főérdeme, hanem azon gondolatában, hogy az egyes nemzeteknek testalkat, életmód és általános jellemvonások szerinti különbsége a természeti viszonyokból magyarázandó meg: e gondolatot a tudomány csak 1700 év mulva vette ismét föl.

Még neháný szót a római itinerariákról, melyeket a rómaiak hadseregeik számára készitettek. Ezekben az ut melletti helyek, státiók sőt a tartományok nevei, azok határai, lakói, hegyei, folyói stb. jegyeztettek

föl. Ilyen utikép fönmaradt korunkig és a bécsi császári könyvtárban *Tabula Peutingeriana* neve alatt őriztetik.

Láttuk tehát hogyan terjedtek lassankint a geographiai ismeretek az ókori népek között s hogyan vált közössé mindazon ismeret, mely előbb kizáróan elszigetelve élő egyes nemzeteknek sajátja vala. A geographiai ismeretek közösitésében főszerepe volt a kereskedelemnek, mely a természet- és ipar productumok birtokát a föld különböző részein lakó népek között közvetíté; a háborúknak, melyek által oly népek jöttek érintkezésbe, kik előbb névleg is alig ismerték egymást; de legtiszteletreméltóbb eszközlője volt annak a tudomány iránti szeretet és odaadás, mely sok jelest arra birt, hogy nélkülözéseknek, szenvedéseknek kitegyék magukat, utazásaikban, csak azért, miszerint öntapasztalataik által gyarapitsák a földrajzi ismereteknek láthatárát. Mint minden tudomány önzetlen harcosai, a geographia ezen bajnokai is megérdemlik a halhatatlanságot.

Schürger Ferenc

METEOROLOGIAI ÉSZLELETEK AZ 1878. ÉVRŐL.

TENGER FÖLÖTTI MAGASSÁG 129 METER.

Hónap	Közép hőmérséklet Celsius szerint						A hőmérséklet havi középei			Hőmérséklet Cel.			
	Óra	Hőmérséklet	Óra	Hőmérséklet	Óra	Hőmérséklet	javitás nélkül	javitás	javitással	Nap	Maximum	Nap	Minimum
Januárius	7	—5,8	2	—3,3	9	—4,9	—4,66	—0,17	—4,83	9	3,9	11	—14,7
Februárius	„	—2,4	„	0,4	„	—0,9	—0,98	+0,07	—0,91	20	7,6	14	—13,0
Mártius	„	0,7	„	5,1	„	2,0	2,65	—0,13	2,52	30	18,6	14 és 17	— 6,0
Április	„	8,0	„	15,1	„	10,5	11,18	—0,28	10,90	19	20,6	10	0,6
Május	„	12,5	„	19,8	„	13,8	15,37	—0,41	14,96	19	27,0	11	4,2
Junius	„	16,5	„	22,3	„	17,4	18,72	—0,39	18,33	15	29,2	8	10,0
Julius	„	16,2	„	21,8	„	17,1	18,37	—0,28	18,09	23	28,8	6	11,6
Augustns	„	17,4	„	23,0	„	18,3	19,54	—0,22	19,32	16	27,8	23	10,3
September	„	14,4	„	21,9	„	15,9	17,42	—0,26	17,16	8	26,3	18	6,5
Octóber	„	10,2	„	15,8	„	11,7	12,54	—0,19	12,35	28	21,0	7	4,2
November	„	5,5	„	8,7	„	6,8	7,01	—0,12	6,89	14	17,3	20	0,0
December	„	—1,3	„	0,1	„	—0,8	—0,69	—0,08	—0,77	1	7,0	26	—12,4
Év		7,7		12,6		8,9	9,71	—0,20	9,51	Junius 15	29,2	Januárius 11	—14,7

Hónap	Légnyomat m. m.					Közép páranyomás m. m	Nedvesség			Csapadék m m.			Napok száma	
	Közép	Nap	Maximum	Nap	Minimum		Közép	Nap	Minimum	Havi összeg	Nap	Maximum 24 óra alatt	Csapadék	Égiháboru
Januárius	751,2	12	763,6	26	733,1	2,96	87,2	27	63	84 05	23	17.40	21	0
Februárius	55,2	21	63,9	11	42,8	3,84	88,0	20	51	19 00	26	3,00	15	0
Mártius	45,7	5	60,3	8	28,7	4,32	78,3	30	42	66,55	2	20,40	16	0
Április	46,8	15	54,0	1	34,6	6,19	64.2	25	21	49,90	6	15,60	9	0
Május	48,2	18	55,7	8	39,3	8,30	64,1	1	13	62 45	8	20,25	9	4
Junius	48,6	8	55,2	15	40,4	10,81	69,0	12	29	80,05	15	21,55	13	5
Julius	45,5	22	54,4	4	36,2	11,83	76,2	25	33	105,96	31	19,00	15	2
Augustus	46,6	18	51,9	1	40,0	13,47	80.2	18	47	120,65	10	43.00	15	10
September	49,3	5	56,2	27	41,4	11,20	76,2	23	35	46,45	16	26,55	5	2
Október	50,4	6	57,5	30	41,8	8,96	82,6	9	47	140,40	16	23,00	16	4
November	48,2	20	59,8	6	34,0	5,92	78,8	12	43	70,15	3	22,2	15	0
December	44,9	25	61,6	9	34,0	3,97	87,8	27	57	124,91	20	28,7	19	0
Év	748,4	Február 21	763,9	Mártius 8	728,7	7,48	77,7	Május 1	13	970,52	Aug. 10	43,00	168	27

Hónap	Közép felhőzet	A szélirányok eloszlása napontai három észlelésnél								A szélirányok eloszlása százalékokban								Középszélerősség
		É.	ÉK.	K.	DK.	D.	DNy.	Ny.	ÉNy	É.	ÉK.	K.	DK.	D.	DNy.	Ny.	ÉNy.	
Januárius	9	3	10	8	36	15	15	2	4	3	11	9	39	16	16	2	4	2,4
Februárius	9	8	13	3	22	11	22	1	4	10	15	4	26	13	26	1	5	1,9
Mártius	7	11	26	3	19	12	11	8	3	12	28	3	20	13	12	9	3	3,8
Április	7	4	11	8	35	7	15	7	3	4	12	9	39	8	17	8	3	3,1
Május	6	9	11	5	37	6	11	4	10	10	12	5	40	6	12	4	11	3,3
Junius	6	4	16	5	33	12	7	7	6	4	18	6	37	12	8	8	7	2,8
Julius	7	13	19	6	34	2	11	3	5	14	20	7	37	2	12	3	5	2,1
Augustus	7	1	13	9	32	4	23	3	8	1	14	10	34	4	25	3	9	2,1
September	5	2	13	3	43	8	10	4	7	2	14	3	48	9	11	5	8	3,2
Október	7	1	9	1	38	16	21	3	4	1	10	1	41	17	22	3	5	3,0
November	8	5	9	3	22	29	12	2	8	6	10	3	24	32	13	2	9	2,8
December	9	4	9	5	24	25	16	4	5	4	10	6	26	27	18	4	5	2,5
Év	7	65	159	59	376	147	174	48	67	6	15	7	34	12	16	4	6	2,8

A hőmérséklet öt napi középei.

1— 5 Január	—9,7	6—10 Április	6,8	10—14 Julius	17,9	13—17 Octóber	13,3
6—10 „	—3,8	11—15 „	12,5	15—19 „	17,2	18—22 „	14,8
11—15 „	—8,8	16—20 „	14,5	20—24 „	20,5	23—27 „	13,3
16—20 „	—4,9	21—25 „	12,4	25—29 „	19,0	28— 1 November	10,5
21—25 „	—2,2	26—30 „	12,9	30— 3 Augustus	17,8	2— 6 „	4,7
26—30 „	0,5	1— 5 Május	13,6	4— 8 „	20,9	7—11 „	3,8
31— 4 Február	—2,5	6—10 „	12,5	9—13 „	19,8	12—16 „	9,5
5— 9 „	—1,6	11—15 „	13,2	14—18 „	22,2	17—21 „	7,3
10—14 „	—2,8	16—20 „	19,5	19—23 „	17,3	22—26 „	6,4
15—19 „	—0,5	21—25 „	14,8	24—28 „	17,9	27— 1 December	10,7
20—24 „	1,4	26—30 „	18,5	29— 2 September	20,7	2— 6 „	3,7
25— 1 Mártius	0,7	31— 4 Junius	15,8	3— 7 „	19,1	7—11 „	0,3
2— 6 „	3,3	5— 9 „	14,6	8—12 „	18,7	12—16 „	— 4,4
7—11 „	0,4	10—14 „	21,4	13—17 „	17,7	17—21 „	— 1,9
12—16 „	—0,1	15—19 „	19,1	18—22 „	15,7	22—26 „	— 7,2
17—21 „	0,5	20—24 „	20,2	23—27 „	17,7	27—31 „	0,6
22—26 „	4,1	25—29 „	20,1	28— 2 Octóber	12,7		
27—31 „	7,6	30— 4 Julius	19,3	3— 7 „	9,7		
1— 5 Április	8,1	5— 9 „	17,0	8—12 „	11,8		

Zékány Lajos.

Iskolai közlemények.

I.

Tanári kar.

1. **Szieber Ede**, igazgató, világi ; az orsz. középiskolai tanáregylet vidéki választmányi tagja, a magy. kir. természettudományi-, földrajzi-, történelmi- s a budapesti philologiai társ. rendes, a budap. magy. gyorsiró egyesület tiszteleti és levelező, a magy. orsz. kárpát-egylet rendes, Ungmegye köztörvényhatóságának és Ungvár város képviselőtestületének tagja, az ungi közmivelődési társulat alelnöke; tanitotta a történelmet az V. és VIII. osztályban het. 7 órában.

2. **Barna Mihály**, rendes tanár, világi; az orsz. középisk. tanáregylet rendes tagja, az ungi közmivelődési társulat szaktitkára; az ifjusági könyvtár őre; a III. A. o. főnöke; tanitotta a magyar nyelvet a II. A. III. A. III. B. és VI., a latin nyelvet a III. A. oszt. het. 17 òrában.

3. **Ferenc Valdemár**, helyettes tanár, világi ; az I. B. oszt. főnöke; tanitotta a magyar nyelvet az I. B., a latin nyelvet az I. B. és a görög nyelvet a VI. oszt. heti 17 órában.

4. **Hampel Jànos**, rendes hittanár, szathmár-egyházmegyei áldozár, és szentszéki tanácsos, a róm kath. ifjuság hitszónoka, az orsz. középisk. tanáregylet, a m. kir. term. tudományi, az ungi közmivelődési társ. és az ungmegyei bizottság tagja; tanitotta a hittant az I—VIII. oszt. het. 12 órában.

5. **Heverdle Ferenc**, rendes rajztanár, világi; akad. festő, a rajztanszerek őre; az orsz. középisk. tanáregylet, az ungi közmiv. társ. rendes tagja; tanitotta a szabadkézi és mértani rajzot mint rendes tantárgyat az I—IV. oszt. het. 15 órában; a szabadkézi rajzot mint melléktantárgyat a többi osztályból jelentkezőknek het. 4 órában; a szépirást az I. és II. oszt. het. 2 órában.

6. **Homicskó Miklós**, rendes hittanár, munkács-egyházmegyei áldozár, cimz. kanonok, szentszéki tanácsos; a gör. kath. ifjuság hitszònoka, az országos tanáregylet, a philol. társaság, az ungi közmivelődési társ. s az ungmegyei bizottság tagja, a „Kárpát“ cimü ruthén nyelvü hetilap szerkesztője, munkácsi egyházmegyei főtanfelügyelő; tanitotta a hittant az I—VIII. oszt. het. 12 órában.

7. **Medreczky István**, helyettes tanár, okleveles torna tanitò, világi; az ungi közmiv. társ. r. tagja, a tornaszerek őre, a II. B. o. főnöke, tanitotta a mennyiségtant az I. A. II. A. II. B. III. A. III. B het. 18 órában, a testgyakorlatot az I—IV. oszt. het. 8 órában.

8. **Medvigy János**, rendes tanár, világi; az orsz. középisk. tanáregylet, a m. kir. term. tud. társ. rendes, az ungi közmiv. társulat választmányi tagja; tanitotta a mennyiségtant a IV. V. VII. és VIII., a természettant a VIII., a mennyiségtani földrajzt a VIII. oszt. het. 18 órában. A gyorsirást az V. het. 2 órában.

9. **Mráz Ferenc**, rendes tanár, világi; a tanári könyvtár őre, az ungvári dalárda karnagya, gymn. ifj. énektanára; a IV. oszt. főnöke; tanitotta a latin nyelvet a II. B. és IV. oszt., a német nyelvet a II. B. IV. oszt. het. 16 órában.

10. **Petrik János**, rendes tanár, világi; gymnasiumi tandijkezelő s a segélyegylet pénztárnoka; az orsz. középisk. tanáregylet, az ungi közmiv. társ. Ungvár város képviselő testületének tagja; a VII. oszt. főnöke; tanitotta a latin nyelvet a VI VII., a földrajzt a VI. A és B. a történelmet a III A. oszt. het. 16 órában.

11. **Roskovics Emánuel**, helyettes tanár, munkács-egyházmegyei áldozár, a gör. szert. kath. ifjuság segéd hitszónoka; tanitotta a ruthén nyelvet az I—VIII. oszt. het. 16 órában.

12. **Sajó Károly**, rendes tanár, világi; a természetrajzi muzeum őre; a m. kir. term. tud., a bécsi cs. kir. állat-növénytani s az ungi közmiv. társulat rendes tagja: tanitotta a természetrajzot az I. A. I. B., II. A. II. B. V. és VI., a számtant az I. B. oszt. het. 17. órában.

13. **Schürger Ferenc**, rendes tanár, világi, cs. kir. tartalékhadnagy a 34. gyalogezrednél, a földrajzi tanszerek őre; az orsz. középisk. tanáregylet, a magy. kir. történelmi, földrajzi, az ungi közmiv. társulat és a magyarorsz. kárpátegylet rendes tagja; a VI. o. főnöke; tanitotta a földrajzot az I. A. I. B., II. A. II. B., a történelmet a III. B, VI. és VII. oszt. het. 18 órában.

14. **Vajdafy Géza**, rendes tanár, világi; az orsz. középisk. tanáregylet, a philologiai és ungi közmivelődési társulat r. tagja; az I. A. o. főnöke; tanitotta a magyar nyelvet az I. A., a latin nyelvet az I. A., a görög nyelvet a VIII. oszt. het. 16 órában.

15. **Wilcsek János**, rendes tanár, világi; az orsz. középiskolai tanáregylet, az ungi közmivelődési társ. választmányi tagja; a II. A.

oszt. főnöke; tanitotta a latin nyelvet a II. A., a magyar nyelvet a II. A. a német nyelvet a VI. VII és VIII. oszt. het. 16 órában.

16. **Zaymusz Gábor**, tanképesitett helyettes tanár, besztercebányai egyházmegyei áldozár; a III. B. o. főnöke; tanitotta a latin nyelvet a III. B., a német nyelvet a II. A. III. A. III B. és V.: a görög nyelvet a VII. oszt. het. 17 órában. — 1879. május 20. 12500. sz. a k. min. rendelettel az eperjesi kir. kath. főgymnasiumhoz a classica philologia rendes tanárává neveztetett ki.

17. **Zaymusz Vince**, rendes tanár, világi; az ungi közmiv. társ. rendes tagja; az V. o. főnöke; tanitotta a latin nyelvet az V. VIII., a görög nyelvet az V. oszt. het. 16 órában.

18. **Zékány Lajos**, rendes tanár. világi; a természettani és vegytani muzeum, a pénz- és éremgyüjtemény őre; a meteorologiai észlelde vezetője; a m. kir. term. tud., a bécsi meteorologiai társulat tagja: az ungi közmiv. társulat választmányi tagja; tanitotta a természettant az egyesitett III. A. és B. IV. és VII., a vegytant a IV. és VI., a menynyiségtant a VI. oszt het. 17 órában.

19. **Zoltsák János**, rendes tanár, szathmáregyházmegyei áldozár és szentszéki tanácsos; az ifjusági önképző „DAJKA" kör és az ungvári dalárda elnöke; az orsz középisk. tanáregylet, a m. kir. term. tud. társ., a magy. orsz. kárpát-egylet, az ungmegyei bizottság és Ungvár városa képviselő testületének tagja; az ungi közmiv. társ vezértitkára; tanitotta a magyar nyelvet és irodalmat a IV. V. VII. és VIII. o., a bölcsészetet a VIII. oszt. het. 14 órában.

19. **Fellner Ferenc**, cs. kir. kapitány. tanitotta a testgyakorlatot az V—VIII. oszt. het. 8 órában.

A tanári kar tagjainak az irodalom és a közművelődés terén kifejtett működése 1878—9-ben.

Schürger Ferenc, „Az ó-kor népeinek földrajzi ismeretei" c. értekezést irt. (L. az Értesítő elején.)

Homicskó Miklós, a ruthén nyelvü „Kárpát" c. hetilap szerkesztője.

Az ungi közművelődési társulat gyülésein mint annak rendes tagjai felolvasásokat tartottak:

Sajó Károly: A phylloxera vastatrix szőlő pusztitó rovar ismertetése annak természetes példányban való bemutatása s a terjedése ellen használandó óvszerekről."

Schürger Ferenc, „Zrinyi Iloná"-ról. Korrajz.

Szieber Ede: „A Nilusról és Aegyptom régiségeiről." Két felolvasás képekkel illustrálva.

Zoltsák János: „Őseink költészete a jelen formáiban“. I. r. Irodalmi értekezés. Azonkivül megjelentek az „Ung“ hasábjain jelentései az ungvári dalárda 1877. 1878. és a közművelődési társulat 1877. 1878. évi működéséről.

Zékány Lajos, mint az ungvári meteorologiai fiókintézet vezetője, a napi észleleteket eszközölte.

II.

A bevégzett tananyag áttekintése.

I. osztály.

Osztályfőnök: A-ban **Vajdafy Géza.** B-ben **Ferenc Valdemár.**

Hittan. Het. óraszám 2. Tanár a latin szertartásu kath. ifjaknál: Hampel János. Tankönyv: Egri közép kathekizmus. Az apostoli hitvallás, az Isten tiz és az anyaszentegyház öt parancsa, a ker. igazság, a szentségek, a szentelmények és az imádság. Tanár a görög szertartású kath. ifjaknál: Homicskó Miklòs. Tankönyv: Kutka katekizmusa. Heti óraszám és tananyag ugyanaz.

Magyarnyelv. Het. ó. 6. Tanár: A.-ban Vajdafy G., B.-ben Ferenc V.T. k. Bodnár-Iványi olvasókönyve VI. kiad. és Dr. Simonyi Zs. nyelvtana. I. r.

Olvasmányok A- és B-ben: A négy évszak. Alföldi képek. A tehén és juh. Budapest. A pusztai kovácsműhely. A gólya. A falusi disznótor. Az árviz. A kecskepásztor. A drótos tótok. A vándor cigányok A kanász. Karácsonkor. A leégett gólya. Rövid jellemvonások, kérdések és feleletek. Az elhagyott szántóföld. A megtért kártyás. Furcsa becsületérzés. A legszebb anyai ékszer. A buzakalászok. Három barát. A béna daru. Az árboc és a szélkakas. A vak és a sánta. A füstös kép. A két csonka vitéz. Többet észszel mint erővel. A Tisza eredete. A vadgalamb és szarka. A kacor király. Az okos leány. A kivánságok. Az angyalbárányok. Álmos hivatása. Álmos vezérré választása. Álmos Kióban. Álmos bejövetele Pannóniába. Álmos Ungban. Árpád. Herakles. Theseus. Jason és az Argonauták. A trójai háború. A háború hősei. A csel és a pusz-

tulás. Odysseus hazatérése. A görög népvándorlások. Kodrus. Lykurgus. Solon. Solon és Kroesus. A két első perzsa hadjárat Görögországban. Xerxes hadjárata. Aeneas. Romulus és Remus. A Horatiusok és a Curiatiusok. Servius Tullius. Tarquinius Superbus. A köztársaság harca Tarquiniussal. A plebs a szent hegyen. Coriolanus és anyja. A gallok Rómában. A caudiumi iga. Pyrrhus és Fabricius. Atilius Regulus. Karthago eltöröltetése. Tiberius és Cajus Sempronius Gracchus. Cneius Pompejus. Cajus Julius Caesar.

Olvasmányul és szavalmányul szolgáltak: Jobb otthon. Madárka. Mi piroslik ott . . . A gyermek álmai. Távolból. Az egér. Szülőföldem szép határa. Az idő eljár. Az anyai kincs. A világlátó. A szarka és a gilice. Az Igazság és a Hamisság. A gonosz mostoha. Szózat. Hymnus. A megfagyott gyermek. A hamis tanú.

Ezen olvasmányokon gyakoroltatott az értelmes és kellően hangsúlyozott olvasás, az olvasmányok tartalmának megmagyarázása után annak szabadon való előadása. Az egyszerü mondat és mondatrészek, a fő és mellékmondat megkülönböztetése. A beszédrészek, tekintettel a hangtani módosulásokra, az állitás s cselekvés módjai, az alanyi és tárgyas ige ragozás, a névszó mint határozó, az állapot- eredet- és véghatározò, a mód- ok- cél- és időhatározó, a névszó mint alany, állitmány, tárgy és jelző, a birtokos és melléknévi jelző, az ige s névszóképzés főtekintettel az élő képzőkre. Havonkint két, a bevégzett tananyaghoz alkalmazott iskolai irásbeli gyakorlat, összesen 17.

Latin nyelv. Het. ó. 6. Tanár: A-ban Vajdafy G., B-ben Ferenc V. T. k. Schultz-Kiss gyakorlókönyve és nyelvtana.

Olvasmányok: A gyakorlókönyvből az 1—71. §§. alatti mondatcsoportok. Az 1—23. és a 30. §§-on a névragozások; 31—34. §§. a fokozás; 35—38. §§. a számnevek; 39—44. §§. a névmások; 45—47. §§. esse segitő ige és összetételei; 48—52. §§. az I., 53—57 §§. a II., 58—62 §§. a III. 63—67. §§. a IV. igehajtogatás, 68—71. §§. az álszenvedők gyakoroltattak.

Hetenkint egy, a bevégzett tananyaghoz alkalmazott iskolai irásbeli gyakorlat, összesen 31.

Földrajz. Het. ó. 2. Tanár: A.- és B-ben Schürger F. T. k. Hunfalvy J. földrajza I. r. Segédszerek: Földgömb és Gönczy Magyarország fali térképe. A földrajztudomány haszna- és felosztásának előadása után a mathematikai és physikai földrajz alapfogalmai, különösen földünk alakja s mozgásai, a földrajzi szélesség és hosszúság, alkalmazva a földrajzi obiectumok földgömbön való fekvésének meghatározására. A szárazföld és víz feloszlása földünkön, ezek érintkezése folytán keletkező különböző alakok megismerése. A föld domborzata- s vízrajzá-

nak vázlatos előadása. A klimatologia s ethnographia főbb pontjai. Magyarország fővárosának ismertetése. A dunán inneni s túli, a tiszán-inneni s túli vármegyéknek, továbbá Erdély, Horvát-Szlavonországok, Fiume városa s kerületének ethno- s hydrographiai viszonyai, műveltségi állapota, nép- s helyrajza. A térképek olvasása, szemléltető térképrajzolás s időközben az e téren elsajátitott ismereteknek alkalmazása valamely a természet által jól kikerekitett megyének ábrázolására.

Számtan. Het. ó. 4. Tanár: A-ban Medreczky I. B-ben Sajó K. T. k. Mocnik-Szabóky számtana. A főbb mennyiségtani fogalmak és a mennyiségtan fölosztása. A tizes számrendszer, valamint ennek kiterjesztése tizedes törtekre és evvel kapcsolatban a méter rendszer. Tér-, idő- és sulymértékek. Pénznemek és darabjavak. A 4 alsóbb művelet nevezetlen és nevezett egész és tizedes törtszámokkal. Szétbontás és összevonás. A számok oszthatósága. A 4 alsóbb művelet közönséges törtszámokkal kiváló tekintettel a fejszámolásra. Házi dolgozatra a megállapitott szabályok alkalmazása és begyakorlása végett alkalmilag a gyakorlati életből választott megfelelő példák adattak föl. Időszakilag 6 irásbeli dolgozat.

Természetrajz. Het. ó. 2. Tanár: A. és B-ben Sajó K. T. k. Kriesch I. A természetrajz elemei. Állattan. Nyolcvan kiválóbb, minden typust képviselő állati alaknak ismertetése, az alaktani és élettani főbb jellegek kiemelése mellett. Az emberhez való viszonyaik. Különösen behatóbban tárgyaltattak az emlősök, madarak, rovarok. A tanult jellegek alapján osztályozása az állatoknak typusokba, osztályokba és rendekbe. Áttekintés az állati élet tüneményei fölött.

Mértani rajz. Het. ó. 3. Tanár: Heverdle F. T. k. Mocnik-Szabóky nézlettana. A térmennyiségről általában, azoknak származtatása. — Egyenes és görbe vonal, különösen a kör. Az egyenesek egymás iránti különféle fekvése a sikban. Az egyenesek mérése és az azokkal való alapműveletek körzővel. A szög, ennek mérése, szögfok és ivfok; a szögek nemei, a szögek másolása és a szögátvivő készitése; a szögekkel való alapműveletek: két egyenesnek egy harmadikkal való átmetszése által keletkezett szögek megnevezése, és az azokra vonatkozó tételek igazságának szemléltető kimutatása; egyenközü vonalok rajzolása körző és vonalzó segitségével. A háromszög; ennek nemei és általános tulajdonságait kifejező tételek szabatos elmondása és szerkesztéssel való igazolása. A háromszögeknek három meghatározó alkatrészből való alakitásával azok összeillőségének megállapitása. Az egyenszáru háromszög és tulajdonságai; s az ezeknek alapján megfejthető szerkesztési feladványok. A négyszög általános tulajdonságai és nemei; a négyszögek szerkesztése meghatározó alkatrészeikből. A sok- különösen a szabályos sokszögek alakitása és tulajdonságai. Az idomok kerület és terület számitása; azok

átalakitásának egyszerübb esetei. Az egyenesek viszonya és arányossága: sugár-rendszer arányos osztása egyenközü átszelökkel. Egy adott egyenesnek meghatározott számu egyenlő részekre való osztása.

Hasonló háromszögek és sokszögek alakitása. A symmetria magyarázata után symmetrikus egyenes vonalú sikalakok rajzolása.

Az elypsis, hyperbola; különféle csigavonalok ismertetése és rajzolása. Néhány mértani ornamentalis idomok rajzolása magyarázás közben az iskolai táblán alakitott előrajz után.

Testgyakorlat. Het. ó. 2. Tanár: Medreczky I Egyszerübb állási, tag és járási szabadgyakorlatok, valamint az ezekhez szükésges rendgyakorlatok és ezeknek combinatiója; eszközökön valò gyakorlatok.

Szèpirás. Het. ó. 1. Tanár: A. és B-ben Heverdie F. Magyar és német irás Lövényi módszere szerint.

Ruthén nyelv. Het. ò. 2. Tanár: Roskovics E. T. k. Gönczy-Csaszin olvasókönyve. Olvasmányok alapján az értelmes olvasás, helyes irás és az olvasottaknak magyar nyelvre való áttétele és kivonatban való elmondása, nyelvtani előismeretek és a névragozás. A tananyaghoz alkalmazott irásbeli gyakorlatok.

II. osztály.

Osztályfőnök: A-ban **Wilcsek Jànos.** B-ben **Medreczky István.**

Hittan. Het. ó. 2. Tanár: a latin szert. kath.-nál Hampel J. T. k. Róder A. Az ó szövetségi történetek. Tanár a gör. szert. kath.-nál: Homicskó M. T. k. Popovics A. Het ó. 2. Ugyanazon tananyag.

Magyarnyelv. Het. ó. 3. Tanár: A-ban Wilcsek J. B-ben Barna M. T. k. Szvorényi olvasókönyve II. r. és Ihász nyelvtana 19-ik kiad.

Olvasmányok: A drága kövek. Őszi élet. A tirolok. Karlsbad keletkezése Csehországban. A simitatlan gyémánt. Attila Róma falainál. A rozsszem. A sz. bernárdhegyi kolostor és ebei. A fák és némely növények haszna az emberiségre. Honszeretet. A mák. A theafa. A kokusz-pálma. Jeruzsálem pusztulása. Traján hidja az Al-Dunán. A schaffhauseni vizesés.

Olvasmányok és egyszersmind szavalmányok: A két árva. Ősz kezdetén. Az òriás leányka. Halottak estéjén. Az elvetett mag. Tavaszi hajnalkor. A pillangó. Mátyás a szántó. Csinos falu. Istenimádás. Az erényes ember. Madárfészek. Két korona.

Ezen darabokon a helyes olvasás és irás, az alaktan és az egyszerü mondat gyakorlati ismétlése mellett az összetett mondat, ennek fajai és

a körmondat tüzetesen ismertettek, fő tekintettel a helyes szóegyeztetés, szóvonzat és szórendre, a mellé- és alárendelésre, az idők és módok használatára, a mondat- és segédjelek helyes alkalmazására.

Hetenkint egy iskolai irásbeli gyakorlat, összesen 30.

Latin nyelv. Het. ó. 6. Tanár: A-ban Wilcsek J. B-ben Mráz F. T. k. Schultz-Kiss gyakorlókönyve és nyelvtana. Olvasmányul és forditásul szolgáltak: 14—29. §§. és 76—117. §§. mondatai, a 197—205. §§. a régi hitregetanból összeállitott darabjai. A kövek. A növények. A virágok c. természetrajzi darabok.

Ezen olvasmányokon átismételtetett a szabályos alaktan, uj anyagul felvétettek a declinatió, comparatió, conjugatió-nál előforduló szabálytalanságok, az igék perfectumai, supinumai, személytelen és hiányos igék, a határozók, kötőszók és elüljárók ismertetése. A 197—205. §§, emléztettek is.

Hetenkint egy isk. iràsb. gyakorlat, összesen 30.

Német nyelv. Het. ó. 2. Tanár: A-ban Zaymusz G., B-ben Mráz F. T. k. Szemák olvasókönyve I. r. és nyelvtana. I. évf.

Olvasmányok: 1. Mit Gott ans Werk. 2. Der sterbende Löwe. 3. Thätigkeit. 4. Der persische Knabe und die Räuber. 5. Morgengebet. 6. Der unzufriedene Esel. 7. Das Erkennen. 8. Himmelblau und Wolken. 9. Das Gras. 10. Die traurige Geschichte. 11. Die Kapelle. Ezek olvasása és forditása közben a segéd-, a gyenge és az előfordult erős, a visszatérő és a személytelen igék ragozásának ismertetése és az ugyanazon olvasmányok alapján képzett és németre forditott példákon való alkalmazása. Szók és az 1. 3. 5. 6. 7. 9. 10. és 11. alatti darabok emlézése. Iskolai irásbeli gyakorlatok száma 9.

Földrajz. Het. ó. 2. Tanár: A. és B-ben Schürger Ferenc. T. k. Hunfalvy J. földrajza II. r. Segédszerek: Az ausztriai császárság, Német- és Schveicországoknak részletes, Európa általános fali térképe. Az ausztriai császárság, nemkülönben — a magyar királyság kivételével — Európa többi országainak, u. m. Spanyolország, Portugália-, Olasz-, Török-, Német-, Francia-, Angol-, Orosz-, Schveicország, a scandinav országok, Belgium- és Hollandiának oro s hydrographiai viszonyai, anyagi s szellemi műveltség-állapota, nép és helyrajza. Az egyes országok földrajzi viszonyainak tárgyalása után Európának általános leirása. Európa előnyei, melyekkel a többi földségek fölött bir; nevezetesen: vizszintes tagozatára — az egyes földalakzatok mérsékletes, a rajta lakók műveltségének előmozditására különösen alkalmas formáira, — a hegységek célszerü elhelyezkedésére, vizrajzi viszonyaira, végre éghajlatára nézve. Időközökben térképrajzolás.

Mennyiségtan. Het. ó. 4. Tanár: A. és B-ben Medreczky I. T. k. Mocnik-Szabóky szám- és nézlettana. Számtan: A törtszámok taná-

nak ismétlése, — olasz gyakorlat, kettős tétel. Tizedes törtek rövidített szorzása és osztása. A viszonyok és arányok főbb tulajdonságai. Az egyszerü hármas szabály egész és törtszámokra alkalmazva; százalék számitás.

Mértan. Siktan: Sokszögek s azok tulajdonságai. Kerités és terület. Négy- három és sokszögek terület-számitása. Az idomok átalakitásának és osztásának egyszerübb esetei. A háromszögek alakjának meghatározása és erre vonatkozó szerkesztések. A kör, kerület és terület számitása. Irásbeli dolgozatok mint az I-ben.

Természetrajz. Het. ó. 2. Tanár: A. és B-ben Sajó K. T. k. Szabó József „Ásványtan elemei“, és Kriesch „A természetrajz elemei. Növénytan“. Az ásványtanból: 50, alaktanilag és iparilag kiválóbb ásványfaj ismertetése. Ezeken a physikai. optikai és jegectani legfőbb sajátságoknak bemutatása. Az ásványok csoportositása (sòk, haloidcsoport, kövek, fémek, éghető ásványok.) A megfigyelt jegectani, láttani és physikai tulajdonságoknak általános összefoglalása. A kőzet és ásvány közt való különbség tárgyalása után néhány gyakoribb kőzet ismertetése.

A növénytanból: 34 növény ismertetése minden osztályból. Ezeken való begyakorlása a növénytani főbb fogalmaknak, különösen sulyt fektetve a növénytani terminologiára és a növényeknek az emberhez való viszonyaira. A tanult növények csoportositása. Kirándulás alkalmával a kiválóbb rendek (p. ajakosak, keresztesviráguak, ernyősek, fészkesek, pillangósok, úgyszintén az egysziküek, főleg fűfélék) jellemző tulajdonságainak szemlélése. Általános áttekintés a növényi élet főbb mozzanatai és föltételei fölött.

Rajz. Het. ó. 4. Tanár: A. és B-ben Heverdle F. Mértani rajz. Het. ó. 2. Szerkesztés körzővel és vonalzóval, párhuzamosan a sikmértan előadásával. Szabadkézi rajz. Het. ó. 2. Egyenes és görbe vonalok rajzolása, összeillő vonalok. Rajzolások természetes levelek után; egyszerü diszitményes körrajzok görög és mór stylben részint falitáblák után. — Távtani gyakorlatok. Testrészek. mindenféle állásban. Kisebb eszményi rajzok. Tömeges tanitás.

Testgyakorlat. Mint az I-ben.

Szépirás. Het. ó. 1. Tanár: A. és B-ben Heverdle F. Magyar és német irás Lövényi módszere szerint. Az ügyesebbek a kockás és rond irást is gyakorolták.

Ruthén nyelv. Het. ó. 2. Tanár: Roskovics E. T. k. Gáspár-Fenczik olvasókönyve. Az olvasmányok forditása és elemzése közben a fő- mellék- és számnevek ismertetése és az igeragozás Egyes szók és az átolvasott és leforditott olvasmányok beemléztettek. A tananyaghoz alkalmazott irásbeli gyakorlat.

III. osztály.

Osztályfőnök: A-ban **Barna Mihály.**
B-ben **Zaymusz Gábor.**

Hittan. Het. ó. 2. Tanár a latin szert. kath. nál: Hampel J. T k. Róder A. Az uj szövetség története és Palästina földrajza. Tanár a gör. szert. kath.-nál Homicskó M. T. k. Popovics A. Het. ó. 2. Ugyanazon tananyag.

Magyarnyelv. Het. ó. 3. Tanár: A. és B-ben Barna M. T. k. Szvorényi olvasókönyve III. r. és Ihász nyelvtana 19-ik kiad.

Olvasmányok: Alpesi élet. Őszi tájék. Jégzivatar. Jeruzsálem. A természet intése Hajótörés. A mesterség és természet művei. Tengervész. Balaton tava. Magyar sz. Erzsébet. Egy reggel az Aetnán. Téli tájkép. Hering halászat. A kivándorolt. A gróf és a szegkovács. Istenben helyezett bizalom s nemes tett. Becsületes adós. A visszaadott kincs. Az elátkozott kincs. A felebaráti szeretet jutalma. Isten a szükségben segit. A vak ifju. A hattyú és varju.

Olvasmányok és szavalmányok: A szerzetesek. A sz. korona. Sz. László királyról. A hó. Hajnali kürt. Szent hely az ős magyaroknál. A megfagyott gyermek. Hunyadi. A koldus család. A gazdag. A tudós. Tatárjárás. Magyar vendégszeretet. A kunaranyok.

Ezen darabokon a helyes olvasás és irás, az alak- és mondattan, a szóösszetétel és szóképzés gyakorlati ismétlése mellett megismerkedtek a tanulók az irály és különösen az egyszerü irály lényegével és annak főbb tulajdonságaival, kisebb leirások és elbeszélések tartalmi és irálybeli sajátságaival és hasonló irásművek készitésmódjával.

A polgári ügyiratok közől gyakorlatilag megismertettek: a bizonyitvány, nyugtatvány, kötelezvény és téritvény, engedmény, kezesség, utalvány, vevény, árjegyzék. szerződés, folyamodvány, váltó, lelet-tár és végrendelet.

Hetenkint egy iskolai irásb. gyakorlat, összesen 30. Tárgyuk: kisebb leirások és elbeszélések utánzása. átalakitása, költemények prózába tétele, ügyiratok és kisebb loirások készitése.

Latin nyelv. Het. ó. 5. Tanár: A-ban Barna M. B-ben Zaymusz G. T. k. Corn. Nepotis „Liber de excell. ducibus“ recognovit Ign Veress. Schultz-Kiss gyakorlókönyve és nyelvtana.

Olvasmányok: Corn. Neposból A-ban: Aristides, Pausanias és Hamilcar. B-ben: Themistocles és Phocion. A gyakorlókönyv 118—128. §§-nak latin és magyar mondatai.

Ezen összefüggő darabok és mondatok olvasása és forditása közben — az alaktan ismétlése mellett, — a mondattanból az eseteknek, a melléknevek és névmások sajátságos használatáról szóló tannak gyakorlati ismertetését, nemkülönben az idő és módtannak, valamint a participium használatának a forditáshoz szükséges részleteit vettük. Az ismeretlen szókat és az átdolgozott összefüggő darabokat a tanulók beemlézték.

Hetenkint egy isk. irásb. gyakorlat, összesen 30. Tárgyuk: Corn. Nepos nyomán készitett összefüggő darabok forditása latinra.

Német nyelv. Het. ó. 2. Tanár: A. és B-ben Zaymusz G. T. k. Riedl gyakorló és olvasó könyve. Olvasmányok: 1. Die Rügenglocke. 2. Kroesus und Solon. 3. Die Einwanderung der Hunnen. 4. Die Störche und Attila. 5. Der Namensursprung von Siebenbürgen. 6. Die Avarenringe. 7. Der Graf von Habsburg. 8. Die Macht des Feuers. 9. Die drei Meisterstücke. Németre forditott példacsoportok: 69.—87. és 93—101. §§. Ezen összefüggő darabokon és egyes példákon az erős, rendhagyó és személytelen igék ragozásának és az elöljárók használatának ismertetése s begyakorlása az alaktan előbb átvett részleteinek és a szórend szabályainak folytonos ismétlése mellett. Szók és az 1. 7. és 8. sz. alatti darabok emlézése. Iskolai irásbeli gyakorlatok tárgya: a tananyaghoz alkalmazott példák németre forditása; összesen 9.

Földrajz. Het. ó. 2. Tanár: Petrik J. T. k. Visontay J. földrajza. Segéd-szerek: Stieler-Atlasz és fali térképek. Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztraliának oro- s hydrographiai viszonyai, miveltségi állapota, nép és helyrajza. A fölfedezések és gyarmatositások története. Az egyes földségek szereplése a történelemben, földgömbön való helyzete, vizszinti tagozata s egyéb viszonyaiban föllelhető analogia. Időközben térképrajzolás.

Történelem. Het. ó. 2. Tanár: A-ban Petrik J. B-ben Schürger F. T. k. Ribáry Ferencz Magyarország története. Segéd-eszköz: Helmár Á. a magyar birodalom történelmi fali térképe. A történelem fogalma, kutfői, segédtudományai, A zsidók, assyrok, babylonok, perzsák, aegyptomiak, görögök és rómaiak történelmének legkiválóbb eseményei; a keresztény vallás keletkezése és elterjedése; a népvándorlás átnézete, a keresztény országok alakulása. Mohamed és az arab uralom megállapitása. A magyarok eredete, a vérszerződés, a honfoglalás, a vezérek kora a kereszténység és a királyság megállapitása; a pogányság küzdelme; László, Kálmán törvényhozó királyok; a görög befolyás korszaka; testvérharcok Imre és Endre között, e harcok következményei; az arany bulla; a tatárjárás és szomorú következményei; az Árpádok kihalta. Ezzel párhuzamosan az egykorú főfontosságú világtörténelmi események ismertetése.

Mennyiségtan. Het. ó. 3. Tanár: A. és B-ben Medreczky I. T. k. Mocnik-Szabóky szám- és nézlettana II. r. Számtan: Összetett viszonyok és arányok és ezek alapján az összetett hármasszabály, százalékkamat és időhatárszámolás, egyszerü és összetett társaság-, vegyités- és lánczszabály.

Mértan. A kör és a körre vonatkoztatott egyenesek és szögek, a kör mérése. A kerülék, mentelék és hajtalék főbb tuladonságainak rövid ismertetése. Testmértan: egyenesek és síklapok kölcsönös fekvése a térben — lap és testszögek. A hasáb, gúla, csonka gúla és a szabályos testek ismertetése, ezek hálói. Fölület és térfogat számitás. Irásbeli dolgozatok száma 9, tárgyuk mint a II. osztályban.

Természettan. Het. ó. 3. Tanár: Zékány L. T. k. Pisko-Salamin természettana. A testek általános tulajdonságai. Az anyag, test, tömeg, idő,- hosz,- felület,- térfogat és tömeg egységének megállapitása. A testek halmazállapota, a testek lényegesebb belkülönbségei: u. m. egyszerü testek, savak, aljak és sók fogalma.

Hőtanból: A hő, a hő terjedésének módjai, a testek hő általi térfogatváltozása és ennek alkalmazása a hőmérséklet mérésére, olvadás és párolgás, és az ezen alapuló tünemények, légáramlás, légköri csapadékok, hőforrások és a gőzgépek.

Delejességből: A mesterséges delejek tulajdonságai és azok készités-módjai. A delejtűk és azok alkalmazása az el- és lehajlás mérésére, tájalók-ul és önálló delejtűkül.

Villanyosságból: Az üveg- és gyantapálca dörzsölése folytán mutatkozó tünemények. A testek villanyvezető képessége, villanymutatók, megosztás általi villanyosság. A Winter-féle gép és villany süritők. Galvan áramok, villanydelejesség és alkalmazása, villany inditás. Megfelelő kisérletek.

Rajz. Het. ó. 4. Tanár: A. és B-ben Heverdle F. Mértani rajz öszhangzatban a mértani alaktan tanitásával, hetenként 2 órában. Szabadkézi rajz het 2 órában Ékitmények rajzolása kiváló tekintettel a görög és római stylre. Antik diszedények. — Az árnyékolás magyarázata (fénysugarak, saját árnyék, visszavetett fény stb.) Távtani gyakorlatok. Technikai tárgyak rajzolása. Diszitményi körrajzok gypsminták után. Az árnyalás kezdete gypsöntvények után. Tollrajzok, Szinezés. Alkalmi magyarázatok az ékitményi stilokról. Eszményi rajzok. Tömeges tanitás.

Testgyakorlat mint a II-ikban.

Ruthén nyelv Het. ó. 2. Tanár; A. és B-ben Roskovics E. T k. Gáspár Fenczik olvasókönyve. Az olvasmányok kezelése közben az I. és II. osztályban előadottak tüzetesebb ismétlése, a névmások és igeragozás, szók és olvasmányok emlézése.

Irásbeli gyakorlatok mint a II-ban.

IV. osztály.

Osztályfőnök: Mráz Ferencz.

Hittan. Het ó. 2. Tanár a lat. sz. kath-nál: Hampel J. T. k. Frencl J. A kath. egyház szertartásainak magyarázata.

Tanár a gör. sz. kath.-nál: Homicskó M. T. k. Duchnovics. Het. ó. 2. Ugyanazon tananyag.

Magyar nyelv Het. ó. 3. Tanár : Zoltsák J. T. k. Névy László stilisztikája prózai és költői olvasmányokkal. Olvasmányok: C. M. Coriolanus A zsolcai „hős Jókaytól. Magyar közmondások és példabeszédek. Magyar szólásmódok. A várnai sirhalmok. Hunyady J. emlékezéte Szemere Bertalantól. Ezek alapján a polgári ügyiratok szerkesztésének befejezése után az egyszerü irály lényege és alkalmazása kiváló tekintettel a világosság és szabatosságra, gondolati és alaki helyességre, nyelvtisztaságra, előadási kellemre, valamint a szépirály bel- és külalakjára. Továbbá: Távolból. Kikircsekben. Nyárban. Hajnal hasad. Himfy dalaiból. Forgandó szerencse. Zsugori uram. Nyalka huszár. A vén cimbalmos. Budai harcjáték. Pókainé. Fohászkodás A muzsához. Kis gyermek halálára. A megelégedés. Huszt. Székelyföldön. Êbresztő. Kikeletkor. Kis-Kunság. Mátyás király Gömörben. Szibinyáni Jánk. A buvár kund. Rozgonyiné. Szilágyi Erzsébet. A walesi bárdok. Barátimhoz. Vesselényi hamvaihoz. A fölkelt nemességhez c. költői olvasmányok, melyeken begyakoroltattak: a tárgyszerintesség, személyesités, hasonlat, szóképek, szó- és gondolatalakzatok; valamint a rhythmus, hangsulyos, időmértékes és rimes verselés.

Földolgozás után szavalmányul is szolgáltak : Isten hozzád. Őszi kép. Fohászkodás. Elhagyott anya. Búcsú az ó evtől. Honfidal. Hymnus. Regg és est. Szondi két apródja. András és Béla. Az erdei lak. Zivatar. Három madár. A rab. V-ik László. Èji látogatás.

Magán olvasmáyok, de mindig kivonatos felmondással: A római erkölcsök korábban és Catilina lázadása idejében. A Hargita. Hannibal és Scipio találkozása a zamai ütközet előtt. Salamon. Lehel kürtje. Osztályrészem. A magyarokhoz. A táncok. IV. Béla. Vándorélet. A tudós macskája.

Minden két hétben egy isk. dolgozat. Tárgyuk: polgári ügyiratok, levelek, leirások, hasonlitások és elbeszélések készitése, költemények átdolgozása prózába.

Latin nyelv. Het. ó. 6. Tanár: Mráz F. T. k. Schultz-Kiss gyakorlókönyve és nyelvtana. C. J. Caesaris commentarii de bello Gallico és Siebelis-Szamossy „Tirocinium poeticum".

Olvasmányok: 1. Caesarból: a) I. k. 1. fej Gallia felosztása b) IV. könyv egészen. c) a VI. könyvből 13—24. fej. „a gallok és germánok szokásainak leirása és összehasonlitása". 2. A gyakorlókönyvből 129—141. §§-ban foglalt mondatok. 3. A Tirocinium poeticumból: a) Dionysius Cato erkölcsi mondatai. b) Elegicus párversekből 42 pár. c) Phaedrus meséiből: 2. 4. 10. 12. 17. 18. 24. 30. 35. d) Ovidiusból: 2. Fast. I. 149. s köv. Metam. XV. 199. s köv. 9. Fast. III. 727. s köv. Ezek alapján tárgyaltuk és gyakoroltuk a nyelvtan 239—291. §§-ban foglalt idők, módok, infinitivus, participium, gerundium és supinum

használatát és különféle fő- és mellékmondatok szerkesztését. Különösen pedig a „tirocinium"-ból elősorolt részleteken tárgyaltuk tüzetesebben a nyelvtan 292—296. §§-ban foglalt hangmértant és a versmértanból különösen a dactylusi, hősi és iambusi hatos sorokat, végre az elegicus verspárt. Irásbeli házi és iskolai gyakorlat összesen 28, melyek tárgyát képezték az előadott mondattani részletek begyakorlására válogatott egyes magyar mondatok és pár összefüggő elbeszélés forditása magyarból latinra.

Nèmet nyelv. Het. ó. 2. Tanár: Mráz F. T. k Riedl Sz. gyakorló és olvasókönyve és Wilcsek J. mondattana. Olvasmányok Riedlből: Die Eroberung Ofens durch Karl v. Lothringen. Die Hunnenschlacht auf der katalaunischen Ebene. Die Boten des Todes. Die Neujahrsnacht eines Unglücklichen. Die Schatzkammer des Rhampsinit. Zeus und das Schaf. Der Fuchs und der Bock im Brunnen. Krösus und Solon. Die Erzählung von den drei Ringen. — Költemények: Der Reisende. Der Fischer und der Schatz. Ochs und Esel. Eintracht. Morgenwanderung. Die Schatzgräber. Das Lied von braven Mann (egy része.) Mein Vaterland. — Wilcsek olvasmányaiból: Die Zeit Rudolphs v. Habsburg. Von der Freundschaft. Der Fisch auf der Tafel. — Ezeken valamint a mondattan 1—19. §§-ban foglalt példamondatok egy részén, folytonos tekintet mellett az alaktanra, tárgyaltuk az egyszerü és összetett mondatokat, valamint az idők és módok használatát fő vonásokban és a szórendet tüzetesebben.

Irásbeli gyakorlat 9; tárgyuk: az átvett mondattani részletek gyakorlására szolgáló egyes mondatok forditása magyarból németre.

Történelem Het. ó. 2. Tanár: Schürger F. T. k. Ribáry F. Magyarország története. Segédszer: Helmár történelmi fali térképe. A magyarok története a vegyes és Habsburg ház uralma alatt. Trónvillongások és belzavarok az Árpád ház kihalta után. Az Anjouk, Hunyadiak és Jagellók kora. Az olygarchák elhatalmasodása, a mohácsi vész. Magyarország két király alatt, a török hóditás, Erdély elszakadása. A 15 évi török háború Rudolf alatt. A nemzeti visszahatás és fölkelések időszaka a szathmári békeig, hazánk fölszabadulása a török járom alól. Visszapillantás nemzetünknek a törökökkel folytatott háborúira: Magyarország mint a nyugateurópai civilisatió védpajzsa a terjeszkedő mohamedanismus ellen. A Habsburg ház örökösödési jogának elismerése. A pragmatica sanctio jelentősége. Mária Therézia uralkodásának méltánylása. A magyar nemzet dynasticus érzelmeinek jelei. II. József reformjai· Az alkotmányos visszahatás II. Leopold alatt, főleg az 1791 ki országgyülésen, ennek fontossága törvényhozásunkban. I. Ferenc és a francia háborúk. A győzedelmes Napoleon lázitó kiáltványa nem tudta megdönteni nemzetünk loyalis érzületét. Az alkotmányos küzdelem 1825—1835. V. Ferdinand uralkodása. A liberalis és conservativ pártok kelet-

kezése, jellemzése, kitünő képviselőik Széchenyi István, Kossuth Lajos méltatása. Az első felelős magyar miniszterium megalkotása, tagjai. A magyar nemzet függetlenségi harca, orosz segély általi legyőzetése. Az önkényuralom vázlata az 1867-ki kiegyezésig. Ennek megalkotójának: Deák Ferencnek méltatása. A Magyarország és Ausztria közötti dualismus magyarázata.

Mennyiségtan. Het. ó. 3. Tanár: Medvigy J. T. k. Mocnik-Klamarik betüszámtana és Mocnik-Szabóky nézlettana II. r. Betüszámtan: a mennyiség, tér-, idő- és erőmennyiség; folytonos és szaggatott mennyiség, az egység; a számképzés. Az ellentett mennyiségek. A nagyobbitási és kisebbitési műveletek általában. Alapigazságok· Algebrai kifejezések. ezek megkülönböztetése és az egynemüek összevonása. A számrendszer, különösen a tizes számrendszer. A négy alsóbb művelet egész algebrai számokkal. A számok oszthatóságának elmélete. A négy alsóbb müvelet közönséges és tizedes törtszámokka' ; köz. tört átalakitása tizedessé és viszont. A lánctörtek rövid elmélete, s azoknak alkalmazása a különféle mértékek viszonyszámainak meghatározására. Viszonyok és arányok, ezeknek alkalmazása az egyszerü- és összetett hármasszabály, arányos osztás- és láncszabályra Az egyenlet értelmezése, megkülönböztetése és rendezése; egy ismeretlent tartalmazó elsőfoku egyenletekre vezető feladványok oldása. Mértan: a másodrendü görbék szerkesztése és főbb tulajdonságaiknak megismertetése. A testmértanból a mult évben tanultaknak általános ismétlése után a henger; a teljes- es csonka kúp; a gömb és részeinek megismertetése, azok felületének és köbtartalmának kiszámitása.

Irásbeli dolgozatok mint a III-ban.

Természettan az első félévben. Het. ó. 4. Tanár: Zékány L. T. k. Pisko-Salamin erőműtana. Az erők és mozgás nemei, az erők összetétele és szétbontása, a súlypont, az egyszerü gépek, a testek szabad és lejtőn való esése, az inga, hajitott testek mozgása és a központi mozgás, ütközés, a mozgás akadályai, a cseppfolyó- és terjedékeny testek egyensulya és mozgása. Rezgő mozgás. Hangtan. A hang keletkezése, terjedése és a hallszerv. Fénytan: A fény lényege, mérése, visszaverődése, törése, a fénysugarak felbontása és az azon alapuló tünemények, a szem és a látás, láttani eszközök, a fény vegyihatása, találkozása, elhajlása, sarkitása és kettős törése. Megfelelő kisérletek.

Vegytan a második félévben. Het. ó. 4. Tanár: Zékány L. T. k. Balló M. elemi vegytana. A víz physikai és vegyi, és a légköri levegő sajátságai; az elem és vegyület, — továbbá a keverék fogalmának megállapitása; a legfontosabb elemek s ezek vegyjegye. Fémes s nem fémes elemek; parány, tömecs, paránysuly, tömecssuly, a legismeretesebb nem fémes elemek s a sav fogalma; a legismeretesebb fémes elemek s az alj fogalma; savak és aljak ismerete alapján a sók rövid is-

mertetése; jegecek és ásványok; továbbá az oldás, lepárlás, fellengités, jegecités, jegecviz. — Az ipari tekintetben legfontosabb sónemű testek sajátságai, előfordulási viszonyaik, előállitási módjuk, használatuk. Az égés folyamata; a világitó és fűtő anyagok, láng, izzás, világitó és nem világitó láng.

A széneny vegyületei közül, kiindulva a világitó gázból, kapcsolatban az égési tüneményekkel, megismertettek a legfontosabb szénköneny vegyületek; a legismeretesebb szénhydratok, az erjedés folyamata, s ezzel együtt a szeszek, különösen az aethyl-alkohol s a szeszes italok; a szeszes italok ecetesedése, ecetsav és a legismeretesebb szerves savak; zsírok, szappan és végül a cyan főbb vegyületei. A megismertetett testek minden alkalommal bemutattattak.

Havonkint egy vegyszámtani iskolai dolgozat.

Rajz Het. ó 4. Tanár: Heverdle F. Szabadkézi rajz. Az emberi fej és testrészek; nagyobb fejminták; egész emberi alakok. Ékitmények fehér és szines papiron két krétával árnyékolva. Tollrajzok. Szinvegyités. Gipsminták utáni rajzolások fehér és szines papiron. A különböző stylok összehasonlitása; a művészetről általában; a képzőművészetről; a grafikus művekről sat.

Testgyakorlat: mint a III-ban.

Ruthén nyelv. Het. ó. 2. Tanár: Roskovics E. T. k. Fenczik liturgikája. Olvasmányok alapján az előbbeni osztályban tanultak nevezetesen az igék tüzetes ismétlése után az igehatározók és elűljárók. Irásbeli gyakorlatok mint a III-ban.

V. osztály.

Osztályfőnök: Zaymusz Vince.

Hittan. Het. ó. 1. Tanár a latin szert. kath.-nál: Hampel J. T. k. Vincze A. A hittannak általános része.

Tanár a gör. sz. kath.-nál: Homicskó M. T. k. Homicskó M. A ker. kath. alaphittan.

Magyarnyelv. Het. ó. 3. Tanár: Zoltsák J. T. k. Névy L. olvasókönyve és u. a. „Az irásművek elmélete.“ Olvasmányok: A daru. A hortobágyi mocsár. Az erdő nyáron. A török temetők. Vörösmarty tanuló korában. A csikós. Vonások a régi magyarok erkölcseiből. Buda visszavétele 1686. Catilina összeesküvése. Id. Wesselényi Miklós életéből. Mikép kell az ifjaknak a költőket olvasni? Az olvasás mesterségéről. A barátságról. Az önművelés célja. A szavalásról. Guzmics Kazinczyhoz. Kazinczy Kisfaludy Sándorhoz. Deák Ferenc levele egy barátjának fiához. A koldus gyermek. A lutris mester. Csik Ferke. A félkezü koldus. Ár-

valány haj. A futó csillagról. A szentháromság titka. A fekete eb. A gyermek álmai. Éji látogatás. Megy a juhász . . . A legszebb hölgy. V. László. Ágnes asszony: Kádár kata. Zrinyiászból I. 1—102. II. 78—86. VI. IX. 29—60. s a XV. ének. Zalán futásának tartalma és I. IV. 470—648. VIII. 500—591. Buda halálából I. VIII. IX. XII. Cserhalom. Dorottya IV. könyvéből. Az uj földesur tartalmilag. Karthausiból. Falusi ódák. Csalogány. Az ibolya álmai. A szamár és lóról. A mogyoróbokor. A veréb és a buzaszár. A pillangó és a cserebogár. A kecske tragédiája. A castiliai nemes. Ikarus. Ezen olvasmányokon a pròzai és a költői leiró és elbeszélő művek a mesétől egészen az eposzig és regényig ismertettek meg, tekintettel a felfogás és szerkezetre, az egyszerü és szépirály különbségére és kellékeire, a költői előadás formáira, a verses mű vek technikájára és a műfajok különbözésére.

Szavalmányul vétettek megelőző átdolgozás után: A fülmile. A koszorú. Terebélyes nagy fa. A közelitő tél, A hontalan. Falusi órák. Cserhalomból 1—200.

Magánolvasmányokul szolgáltak: Insbruck. Guttenberg. A nevelés Zrinyi korában. (Sal. F.) A költő. Kisfaludy S Kazinczynak. Katalin Aranytól. Temetés. A madár fiaihoz. Az égi művészet. A puszta télen. Az erdei lak. Szüretünk. Hunyady László. Pet. Kőmives Kelemenné. Kriza. A legszebb ének. A kárpátok villije. Jézus és a nép. Mátyás király. Szombat este a kunyhóban. Családi kör. A király és szolgái. A valódi segély. Pallas munkája. Prometheus aggálya. Az érdem. A csóka és a méh. Az eb és a szamár. Emelkedés titka. Cserfa és nádszál. A farkas. A tücsök és a hangya, Az igazság és a hamisság

Havonkint két irásbeli gyakorlat u. m. 1. Erkölcsi érzetünk becse. Levélpróza. 2. Őszi holdas éj. Leirás. 3. A korai felkelés előnyei. Elmélkedés. 4. Az irigy. Jellemkép .5. Cyrus és a perzsa birodalom alapitása. Történeti elbeszélés. 6. Az első nemesség az, mit a hálàdatos szív magában rejt. Értekezés. 7. Falusi órák. Tompa után prózába téve. 8. Karácsonéj. Leirás. 9. Két szomszéd Kibővitett elbeszélés. 10. A kenyérmezei diadal. Elbeszélés rövidítve. 11. A hol kincsed, ott a szived. Értekezés 12. A gyermek és a szivárvány. Tartalomkivonat. 13. Etele Mars kardjával felöveztetik. Arany J. után. Fejtegetés. 14. Áprilisi idő. Rajz. 15. A meghasonlott ország magában elpusztul. Értekezés. 16. Az ősz bajnok. [Vörösmarty után prózai elbeszélés. 17. A kérkedő. Jellemrajz. —

Latin nyelv. Het. ó. 6. Tanár: Zaymusz V. T. k. M. T. Cicero válogatott levelei (Köpesdi), P. Ovidius N. válogatott költeményei (Veress), Sváby-Kolmár gyakorlókönyve I. r. Schulz-Kiss nyelvtana.

Olvasmányok: Ciceronis epistola I. V. VIII. IX. X. XI. XII. XIII. XIV. XX. XXI. Ovidii Trist. I. 3. IV. 10, Epist. ex Ponto IV. 4. Fast. I. 543 - 586 II. 83—118. 475—512. 687—710. IV. 809—862. Metam.

I. 89—162. II. 1-366. VIII. 183—235. XI. 1—84. XIII. 1—398. A gyakorlókönyvből 30 darab.

Ezen olvasmányok feldolgozásánál Cicero s Ovid. életrajzának előrebocsátása után az alak- és mondattan ismétlése mellett a szükséges tárgyi, történelmi, hitregei s irályi fejtegetések könnyitették az olvasottak megértését. Hetenkint egy órában tüzetesen ismételtetett a mondattan. Egyes átdolgozott részletek emléztettek.

Hetenkint egy irásb. dolgozat, összesen 30. Tárgyuk: a gyakorlókönyvből kiszemelt összefüggő darabok forditása latinra.

Görög nyelv. Het. ó. 5. Tanár: Zaymusz V. T. k. Schenkel-Kiss gyakorló és olvasókönyve. Curtius-Kiss nyelvtana.

Olvasmányok: A gyakorlókönyvből az első 74 darab fordítása görögből magyarra és magyarból görögre. Ezeken gyakoroltattak a névragozások, a fokozás, a névmás, számnév és az igeragozás a „**mi**" végü igékig.

Kéthetenkint egy isk. irásbeli dolgozat, összesen 15.

Német nyelv. Het. ó. 2. Tanár: Zaymusz G. T. k. Körner, deutsches Lesebuch, erste Abth. Sváby-Kolmár, l. forditási gyakorlatok, I. rész és Wilcsek német mondattana.

Olvasmányok. 1. Hund und Rabe. 2. Der Löwe und der Fuchs. 3. Die drei Freunde. 4. Der Esel und die Drei Herren. 5. Der gewissenhafte Richter. 6. Andreas Hofer. 7. Des Xerxes Zug gegen Griechenland. 8. Der Kampf bei Thermopylae. 9. Harras der kühne Springer. 10. Alexanders Kriegszug nach Indien. 11. Die Zaunrebe und der Klee 12. Manlius der Kapitolier. 13. Die Eiche und das Rohr. 14. Trauerweide. 15, Ellengrösse. 16. Die Kornähre. 17, Besenstolz. 18. Der Fuchs und der Dornstrauch. 19. Der Wettstreit. 20. Der edle Sohn. 21. Caesars Tod. 22. Tod des Carus. Németre forditott darabok: 46. 76. 200. 201. 65. 87. 34. 36. 92. 30. 7. 10. Német ügyirati minták: nyugtatvány, kötelezvény, bizonyitvány, hirdetmény, vevény, utalvány, bérletszerződés. Mindezek alapján az alak- és mondattan ismétlése s kiegészitése különös tekintettel a melléknevek ragozására. az erős igékre, az összetett mondatra és a szórendre; továbbá egyes mondatoknak a szórendet és a kifejezést illető változtatása, egész fejezetek és darabok teljes átalakitása, különösen elbeszéléseknek költői alakból prózába való áttétele; végre a fentnevezett ügyiratok készitése. Szavalatul is szolgáltak az 1. 2. 4. 6. 9. 15. 17. és 19. sz. alatti olvasmányok.

Irásbeli gyakorlatok: 12 iskolai, 3 házi; tárgyuk. részint kisebb összefüggő darabok németre forditása, részint versbe szedett elbeszéléseknek kötetlen beszédbe való áttétele, részint pedig ügyiratoknak németül készitése.

Történelem. Het. ò. 3. Tanár: Szieber E. T. k. Ribáry F. világtörténelme I. r. Segédszerek: Jausz vagy Menke: „Orbis antiquus"

s a szükséges fali térképek. Langl. Denkmäler der Kunst und Bilder zur Geschichte. A világtörténelem ókora. A történelem fogalma-, haszna-, felosztása-, s kutfőinek előadása után a keleti ősnépek történetei, főtekintettel műveltségi állapotukra, szem előtt tartva az ujabbkori ásatások, hyerogliphák és ékirás magyarázata által napvilágra hozott uj adatokat. Görögország földrajza. A görögök eredete, vándorlásai, vallása Azon intézmények magyarázata, melyek a sokországú Göröghon népeit együtt tartották. A hőskori mondák. Homeros műveltségtörténeti jelentősége. A dórok vándorlása Gyarmatosítások. Lykurgus erős katonai állammá teszi Spártát, mely a messenei háború folytán területi nagyobbodást nyer. Atticát Solon menti meg a belső feloszlástól, alkotmányán Pisistratus és Klisthenes célszerű módosításokat tesznek. Görögország megmutatja, hogy mire képes egy szabad nép, dicsőségének culmináló pontját éri el. de a hanyatlás lejtőjére lép, midőn két irányadó állama a hegemoniáért vetélkedni kezdenek. Perikles kora a görög irodalom és művészet aranykora; módositásai Solon alkotmányán. A feszültség, melybe Athen és Sparta ellentétes törekvései a görög államokat hozták, a pelloponesosi háborút szüli; Athén s vele Göröghon hatalma gyengül, Thebae rövid hegemoniája után Görögország macedon uralom alá kerül. A görögök műveltségi állapota. Macedonia földrajza s régibb története. II. Fülöp ravasz politikájával kiviszi, hogy a görögök a perzsák elleni háborúra fővezérré választják. Terveit fia N. Sándor viszi keresztül. Ennek hadjáratai. Terveinek vázolása, egy a görög műveltségre alapítandó perzsa-macedon- görög egységes monarchia körül. Halála után birodalma feloszlik. Itália földrajza s legrégibb lakói. Róma alapítása s királyai. A királyság megdöntése. A köztársaság s democratia kora. A patriciusok és plebejusok közötti küzdelem. Róma szerencsés külháborúi által világuralomra jut, de a köztársaság bevillongások miatt hanyatlásnak indul, mig Julius Gaesar, illetőleg Octavianus megbuktatja azt s a császárságot alapítja meg. A császárság kora. A kereszténység elterjedésének világtörténeti fontossága s hatása a római birodalomra. A birodalom bomladozása a pretorianusok uralma alatt. A barbár népek egyre nagyobb erővel megujitó támadásai. A keresztény vallás diadala. N. Constantin alatt a birodalom uj szervezete; felosztása s a nyugatiak bukása. A római nép műveltség-állapota.

Mennyiségtan. Het. ó. 4. Tanár: Medvigy J. T. k. Mocnik-Klamarik betűszámtana és mértana. Betűszámtan: a négy alsó művelet ismétlése. Hatványozás fogalma, az ezen alapuló tételek; egy és többtagú mennyiségek valamint a tizes számok hatványozása. Gyökfejtés fogalma, s az azon alapuló tételek; gyökfejtés egytagú-, négyzet- és köb gyökfejtés algebrai soktagokból és tizes számokból; irrationalis mennyiségek, a tört nevezőjének gyöktelenítése; képzetes mennyiségek. Műveletek hatvány- és gyökmennyiségekkel. — Egyenlet fogalma-, megkü-

lönböztetése és rendezése; több ismeretlent tartalmazó határozott egyenletek megoldásának módjai, szavakba fűzött egyenletek megfejtése. — Mértan: a térmennyiségek, a mértan felosztása és haszna, az alapigazságok, a tantétel, bizonyítás módjai. Sikmértan: a pont, az egyenes vonalok hosszúsága és iránya. A szög, ennek nemei és mérése. A háromszög, ennek nemei és általános tulajdonságai; a háromszögek összeillősége, és az ennek folytán megállapitható különös és általános tulajdonságaik. A négyszögek és sokszögek általános tulajdonságai és nemei. Az egyenes vonalok viszonyának meghatározása — az összemérhető egyenesek végszerű- és összemérhetleneknek végszerütlen viszonya, — az egyenesek arányossága; sugárrendszer arányos osztása egyenközű átszelőkkel az ide tartozó tantételek s ezek alkalmazása, az egyenes-vonalú hasonló idomoknál, az egyfekvésü oldalok arányosságának kimutatására, valamint a háromszögek két nevezetes pontjának és a Phythagoras tantételének megállapitására. Szerkesztési feladványok. Az egyenes vonalú idomok kerítése és területe. Számolási feladványok; az idomok átalakítása; Carnot tantétele. A kör, s a reá vonatkoztatott egyenesek- és szögekről szóló nevezetesb tantételek, két kör fekvése egymás iránt; a körbe- s a körön irt- különösen szabályos-sokszögek, és ezeknek szerkesztése. A kör kerülete és területe. — Házi dolgozatokra — a megállapított szabályok és tantételek alkalmazása és begyakorlása végett — alkalmilag megfelelő feladványok adattak föl; időszakilag 3 isk. irásb dolgozat.

Természetrajz. Het. ó. 2. Tanár: Sajó K. T. k. Kriesch J. ásvány- és növénytana. A téli szakban: Általános ásványtan. Az ásványok alaki (jegectani), physikai és vegytani tulajdonságai. Az alakilag vagy iparilag kiváló ásványok részletes tárgyalása systematikus sorban: egy szerű testek, égvénysók, égvenyföldek és földek, fémek és ércek, kovasavas vegyületek, éghető ásványok. A földisme elemei: kőzettan, hegyszerkezettan, képlettan.

A nyári szakban: A növény elemei és összetett szerveinek ismertetése. Növény-élettan. Rendszerisme. Sachs rendszerének ismertetése és ugyancsak ennek alapján a részletes növénytan. A rendek közül részletesebben azok, melyek nálunk uralkodnak. A növényföldrajz elemei. Kirándulás alkalmával növények meghatározása.

Testgyakorlat. Het. ó. 2. Tanár: Fellner F. Szabad, rend, eszközökön és eszközökkel való gyakorlatok, kiváló tekintettel a katonai rendgyakorlatokra.

Ruthén nyelv. Het. ó. 2. Tanár: Roskovics E. T. k. Szabó C. olvasókönyve. Olvasmányok alapján az alaktan ismétlése mellett a mondattan és a szórend. A tananyaghoz alkalmazott irásbeli gyakorlatok.

VI. osztály.

Osztályfőnök: Schürger Ferencz.

Hittan. Het ó. 1. Tanár a lat. sz. kath-nál: Hampel J. T. k. Vincze A. A ker. kath, ágazatos hittan.

Tanár a gör. sz. kath.-nál: Homicskó M. T. k. Homicskó M. Ugyanazon tananyag.

Magyarnyelv. Het. ó. 3. Tanár: Barna M. T. k. Névy L. olvasókönyve és u. a. „Az irásművek elmélete."

Olvasmányok: 1. Sohajtás, Bajzától. 2. Honfi dal, Pet. 3. Szülőföldem, Kisf. K. 4. Őszi tájnak. Tomp. 5. Lèdülök, Lévaytól. 6. Hófelhőkkel, Tomp. 8. Regg. és est, Aranytól. 8. A távozó, Gyulaytòl. 9. Csolnakon, Kölcseytől. 10. Idához, Vör. 11. Himfy szerelmeiből, Kisf. S. 12. Keserű pohár, Vör. 13. A szerelmes bojtár. Cuc. 14. Temetésre szól az ének, Pet. 15. Télen nyáron. . Tomp. 16. Kérdcd anyám, Vida J. 17. Vajda Péter halálára, Pet. 18. Tornácomon, Tomp. 19. Mohács, Kisf. K. 20. A szerencse, Faludytól. 21. A hit, Bajz. 22. Enyhülés, Ar. 23. A boldog pestiek, Pet. 24 Művelődöm, Torkos L. 25. A hangyákhoz, Tomp. 26. A népszerűség. Gyul. 27. Epigrammok különböző iróktól. 28. Széchenyieskedők, Gyul. 29. Divatképek, Komócsytól. 30. Vajda P. imadalaiból. 31. Levél egy elutazott barátom után, Tomp. 32. Fáy Endréhez, Császár F. 33. Berzsenyihez, Kaz. 34. Petőfi, Tompa és Arany leveleiből. 35. Enyingi Török Bálint nejének Torbágyon, Horváth E. 36. Rachel siralma, Arany. 37. Ilka Gyulának, Gyula Ilkának, Cuc. 38. Eszmény és való a költészetben, Ar. 39. Cucor satyráiból. 30 Apotheosis, Bajz. 41. Szózat. 42. Hymnus, Vör. 43. Rendületlenül Ar. 44. Tusakodás, Kaz. 45. Fohászkodás. 46. A magyarokhoz. 47. Közelitő tél. 48. Osztályrészem, Berzsenyi D. 49. Az uri hölgyhöz. 50. A merengőhöz, Vör. 51. A magyar ifjakhoz, Pet. 52. Az élő szobor, Vör. 53. Búcsú, b. Eötvös. 54. Hymnus, Kölcseytől. Zsoltár, Tárkányitól. 56. Fóthi dal, Vör. 57. Borének, Bajz. 58. Petőfi bordalaiból. 59. A vén cigány, Vör. 60. Széchenyi emlékezetére, Arany. 61. A magy. irod. ujjászületésének százados évfordulóján, Szász K. 62. Egy gondolat bánt engemet, Pet.

Ezen olvasmányok közül az 1, 5, 7, 12, 13, 14. 15, 18, 19, 20—23, 25, 27, 31, 40-42, 45, 53, 54, 56, 59, 61. sz. szavalmányul is szolgáltak.

Részben áttárgyalt, részben magánolvasmányokul felvett és számonkért darabok: Toldi. Katalin. Jóka ördöge Aranytól. Két szomszéd vár Vör.-tól. Tompa beszélyei. Abafy Józsika M.-tól. Vörösm. Petőfi Tompa és Arany óda-költeményei.

Ezek alapján az elbeszélő költészet egyes fajainak bővebb ismertetése után tárgyaltuk a lantos- és tanköltészetet tekintettel mindarra, mit a költészet ezen ágaiba tartozó művek faj, tárgy, felfogás, szerkezet, előadás, nyelv és versforma tekintetében megkivánnak.

Havonkint két irásbeli dolgozat: 1. Attila a catalauni ütközet előtt (személyleirás). 2. 2. Mikhez lehet hasonlitani a tanulót a tanév kezdetén (összehasonlitás). 3. A történelem tanulásának haszna (értek.) 4. Mily képeket használ leginkább a lyrikus (megfejtés isk.) Téli képek a természet és az emberi élet köréből (rajz.) 6. Tornácomon Tompától (műmagyarázat.) 7. Az időmértékes vagy ütemes formáju dal emeli-e be inkább az olvasòt a dal hangulatába (megfejtés isk.) 8. Őszi tájnak . . . Tompától (széppròzában.) 9. Mit rejtenek magukban Kölcsey e szavai: „Haza, nemzet és nyelv három egymástól válhatlan dolog; ki az utolsóért nem buzog, a két elsőért áldozatokra kész lenni soha sem fog“ (értelmezés.) 10. Árpád tábora az alpári sikságon. (leirás Vörösm. után.) 10. Arany Katalinja rövid prózai beszélylyé alakitva. 12. Az öröm és bánat egymást kölcsönösen átható hullámzása mellett az élet sajkája biztosan evez (megfejtés Arany „Enyhülés“-e nyomán.) 13. A hangyákhoz Tomp. (műmagyarázat.) 14. Korán kell megszoknunk a munka jutalmát magában a munkában keresni (értelmezés isk.) 15. A szerény (jellemkép Szentmiklóssy epigrammja nyomán.) 16. Levél egy elutazott barátom után Tomp. (rövid prózai levélben.) 17. N. Károly jellemzése. 18. A tavasz képe (rajz.) 19. Fohászkodás Berzs. (műmagyarázat.) 20. Hogyan kell haszonnal tölteni a szünidőt? (megfejtés isk.)

Latin nyelv. Het. ó. 5. Tanár: Petrik J. T. k. Livius, Sallustius és Vergilius Taubner-féle kiadása. Kolmár-Sváby gyakorlókönyve I. r. Kiss-Schultz nyelvtana

Olvasmányok: T. Livii ab urbe condita l. V. 40. fejezet. Salluftii Cr. bellum jugurthinum 30. fejezet. Vergilii Aeneis l. II. 300 sor. A gyakorlókönyvből fordittatott 30 darab.

Az olvasást megelőzte a classicus kor jellemzése és az illető szerző életrajzának s műveinek ismertetése. Az olvasásnál figyelembe vétettek a római köztársaság akkori viszonyai, a szerzők irályának szépségei és egymásközti különbségei, továbbá az alak- és mondattan valamint a prosodia és metrica szabályai ismétlésének és kiegészitésének szemmel tartása mellett megismerkedtek a tanulók a szükséges tárgyi, történelmi és hitregei magyarázatokkal, nagy gond forditatván a szövegnek lehetőleg hű és magyaros visszaadására.

Hetenkint egy órában szóbeli irálytani gyakorlatok. A classicus irókból átdolgozott egyes részletek emléztettek.

Het. egy isk. irásb. gyakorlat, összesen 30. Tárgyuk: a gyakorló könyvből kiszemelt összefüggő darabok forditása latinra.

Görög nyelv. Het. ó. 5. Tanár: Ferenc V. T. k. Schenkel-Kiss gyakorló és olvasókönyve; Kurtius-Kiss alak- és mondattana.

Olvasmányok az olvasókönyvből: 12 aesopusi mese; 47 kisebb elbeszélés; 30 epigramm és 6 mese Babriostól. A gyakorlókönyv alaktani részéből 75—100 §§. mondattani részéből 1—37. §§.

Ezek olvasása és fordítása közben eszközöltetett a „**mí**“ végzetű és a rendhagyó igék, továbbá a mondattanból: az esetek, elüljárók, idők, módok, az infinitivus és a participium használatának ismertetése.

Minden két hétben egy isk. irásb. dolgozat, összesen 16. Magánszorgalomból a tanár vezetése alatt 16 tanuló Homér Iliasának II. és III. énekét olvasta.

Német nyelv. Het. ó. 2. Tanár: Wilcsek J. T. k. Körner olvasókönyve, Riedl alaktana és Wilcsek J. mondattana.

Olvasmányok: Die Heideschenke. Die Tatra. Die Donauebenen. Die Theiss. Die Stadt Rom und ihre Merkwürdigkeiten. Die Alpen. Der Himmel. Wo wohnt der liebe Gott. Das Gewitter. Der Neusiedler und Plattensee. Lombardische Ebene. Leben und Treiben in Petersburg. Die Wurmlirger Kapelle. Die Jahreszeiten. Frühlingstod. Morgenlied. Strasse von Konstantinopel. Die Adelsberger Grotte. Das Spinnlein. Schwalbenmährchen. Ezen olvasmányokon tüzetesen átismételtetett az alakmondattan és a szórend; az elbeszélés, a rege, mese, monda, legenda, leirás gyakorlatilag ismertetett. A költemények szavalmányul is szolgáltak.

Havonkint 2 irásb. gyakorlat Tárgyuk: polgári ügyiratok, levelek, elbeszélések stb. szerkesztése.

Történelem. Het. ó. 3. Tanár: Schürger F. T. k. dr. Ribáry világtörténelmének középkora. Segédszer: Sprunner-Brettschneider történeti fali térképei; Jausz kézi térképe. Európa legrégibb lakói s ezek társadalmi állapota. A népvándorlás s az ennek folytán a római műveltség romjain keletkezett germán országok története. A frank monarchia megalapitása; a kel. r. birodalom hanyatlása N. Theodosius halála után, Justinianus uralkodásának méltatása. Mohamed és az izlam; az arabok hóditásai a próféta utódai és az Omejjadok alatt. Nagy Károly megalapitja a világmonarchiát, intézkedéseinek méltatása főleg a birodalom szervezése, a kereszténység és tudományok terjesztése körül. A verduni szerződés fontossága. N. Otto visszaállitja a róm. császári méltóságot Az investitura harc a pápaság győzelmével végződik. A wormsi concordatum. Franciaországban a Capetek a gazdag hűbéresek hatalmának megtörésével önhatalmukat törekszenek nagyobbitani. Angolország az angol és dán királyok alatt. A normannok jelentősége a geographiai történelem tekintetében. Az arabok spanyolországi uralma; az arab műveltség, ipar. művészet és tudományosság az Abbaszidák alatt. A szláv országok keletkezése. A keresztes háborúk s azok következményei. A Hohenstauf-

ok uralkodása Németországban, az egyházi és világi hatalom közötti tusakodás s ennek következményei. Olaszországban a városok a ker. háborúk folytán nagy gazdagságra tesznek szert, a kelettel folytatott kereskedelmet azok közvetitik, független municipiumokká alakulnak, melyekben az ipar és kereskedelem, sőt a tudományok és művészetek is nagy virágzást érnek el. Hóditó Vilmos és utódai és a Plantagenet házból származott királyok önkényuralma elégületlenséget szült, mely csak a „magna charta libertatum" által csillapittatott le. A kel. császárok Magyarország elleni törekvései hajótörést szenvedtek. Habsburgi Rudolf szakit elődeinek olasz politikájával, törekvése Németország egységének helyreállitására és családja hatalmának növelésére van irányozva. A sveiciak szabadságharca, függetlenségök kivivása. Az arany bulla mérsékli a királyválasztással járó pártviszályokat. IV. Károly gondoskodása Csehországról, a prágai egyetem alapitása. Zsigmond egyházpolitikája; a constanci zsinat hármas feladatából csak egyet old meg, Husz János megégettetése a Németország békés fejlődését oly sokáig veszélyeztetett huszita háborúknak lett előidézője. A Francia- és Angolország közötti százados harc folytán a Valois ház fején ingott a korona; D'Arc Janka mint szabaditó. Angolország a Lancaster és York házak alatt; a fehér és piros rózsa közti küzdelem. Az ozman törökök eredete s hatalmuk gyarapodása. A XV. sz.-ban tett fölfedezések és találmányok uj irányt adnak a korszellemnek, minek eredménye a tudományok s művészetek ujjáébredése.

Mennyiségtan. Het. ó. 4. Tanár: Zékány L. T. k. Mocnik-Klamerik betűszámtana és mértana és Lutter Logar táblái. Betűszámtan: a hatványozás és gyökvonás alapszabályainak, valamint az irrationalis- és a képzetes mennyiségek ismétlése. Az egyenletek s ezeknek rendezése általában; a másodfoku egyenletek, ezekre vezető feladványok fejtegetése, $x^2+Ax+B=0$ tulajdonságainak kifejtése; $\sqrt{p\pm\sqrt{q}}$-nak kifejezése négyzet gyökök összege vagy különbségében a kellő pél dákra alkalmazással; a másodfokú vegyes egyenletekre alakítható felsőbb fokú egyenletek. — A logarithmus fogalma, s az azon alapuló tételek: a szorzat-, hányados, hatvány- és a gyökmennyiség logarithmusa; a log. modulusa; a log. rendszer, különösen a Brigg-féle log. rendszer; a törzsszámok 10 alapra vonatkozó log. kiszámítási módja lánctörtekkel; a log. táblák szerkezete és kezelése, különféle számkifejezések értékének meghatározása log. alkalmazásával. Kitevőleges egyenletek. Mértan: a körtan főbb tantételeinek ismétlése, különösen a körbe és a körön irt szabályos sokszögek szerkesztése és azok oldalának, kerítésének s területének kifejezése a kör sugarában; a π jelentése és kiszámitása, a körvonal és valamely ívének hossza, a kör s egyes részeinek területe. A másodrendű görbék megismertetése és szerkesztése. Sik háromszögtan: szög-

függvénytan, néhány szög függvényeinek kiszámítása: különböző sugárra vonatkozó egyenlő szögek függvényeinek viszonya; a háromszögtani log. táblák szerkezete és kezelése. A derék- és a ferdeszögü háromszögek megoldására szükséges tantételek, a háromszögek megoldásának 4 esete. A háromszögtan alkalmazása a szabályos sokszögek keritésének és területének kiszámitására, valamint a gyakorlati felméréseknél előforduló egyes feladványok megoldására. Havonkint 2 irásb. isk. dolgozat.

Vegytan. Het. ó. 2 Tanár: Zékány L. T. k. Say M. vegytana. A sósavnak, víznek és mocsárlégnek vegybontása által a légnemű vegyeknél mutatkozó térfogati viszonyok megismertettek, a vegysúlyok és vegyértékességek fogalmai megállapittattak. A helyettesités az egyenértékességnek meghatározására szolgált. A vegyképletek értelmezése után az elemek, vegytermészetükre való tekintettel csoportosítva, érdekesebb vegyeikkel be lőnek mutatva. Az elemek leválasztásánál, illetőleg a vegyek készitésénél végbemenő vegyfolyamok megmagyaráztattak. Az elemek és nevezetesebb vegyületeik. Szerves vegytan: Cyán vegyek, az alkoholok homolog csoportokba foglalva, a belőlök származó savakkal, nevezetesen a methyl és allylcsoport, valamint a zamatos vegyek, glycolog és származékai, ezután az almasav, borkősav, citromsav, az alkoloidák, szénhydratok csersavak, illékony olajok és gyánták, festanyagok és a kelmefestés, fehérnyeneműek és a trágya. Megfelelő kisérletek.

Természetrajz. Het. ó. 2. Tanár: Sajó K. T. k. Krisch állattana. Általános állattan. Szövetek. Az állati élet föltételei és folyamatai. Részletes és rendszeres állattan. A hét állati typus (gerincesek, puhányok, ízállatok, férgek, tüskebőrűek, ürbelüek és protozoák,) úgyszintén a kiválóbb osztályok általános beható jellemzése, összehasonlítása és megkülönböztetése. A rendek, családok és egyes alakok közül azok, melyek alaktanilag, élettanilag kiválók, vagy az emberre nézve hasznosak, károsak.

Testgyakorlat mint az V-ben.

Ruthén nyelv. Het. ó. 2. Tanár: Roskovics E. T. k. Szabó C. olvasókönyve. Olvasmányok nyomán a ruthén irálytan tárgyalása. A tananyaghoz alkalmazott irásbeli gyakorlatok.

VII. osztály.

Osztályfőnök: Petrik János.

Hittan. Het. ó. 1. Tanár a lat. sz. kath.-nál: Hampel J. T. k. Vince A. A ker. kath. erkölcstan.

Tanár a gör. sz. kath.-nál: Homicskó M. T. k. Czibik. Het. ó. 1. Ugyanazon tananyag.

Magyar nyelv. Het. ó. 3. Tanár: Zoltsák J. T k. Névy László olvasókönyve és az irásművek elmélete. Segédkönyvek: Toldy F. irodalom története s a politikai szónoklat kézikönyve Toldy Istvántól. Olvasmányok: A művészet és aesthetika Greguss Ágosttól. A halálbüntetésről, Szemere B. Védbeszéd egy férjgyilkolásról vádlott nő mellett, Kölcseytől. Emlékbeszéd Kis János felett, Toldy F. Kisfaludy S. tiszteletére; ezek alapján a szónoki beszéd irálya, az érvelés módjai és gondolkodástani alakjai, indulatgerjesztés. A szónoki beszéd szerkezete, fajai és előadása. — Szilágyi M. beszédének tartalma 1458. Verbőczy István elvi kijelentésének kivonata 1505. Pázmány Péter, Ferdinand főherceg királylyá választása ügyében. II. Rákóczy F. a gyömrői táborban 1705. Felsőbükki Nagy Pál: a lengyelek ügyében. Gróf Széchenyi István: a közös teherviselésről Kölcsey F. az örök váltságról. B. Eötvös József: a szólásszabadságról. Kossuth Lajos: a haza védelméről. 1848. Deák Ferenc a lengyelek ügyében; az 1861-iki feliratok tárgyában mondott beszédeik alapján a magyar politikai szónoklat történetének rövid vázlata.

Továbbá: Schakespeare „Coriolánja", Szigligethy E. „Trónkereső"-je (IV. V. felv.), Kisfaludy K. „Csák Máté" töredéke, ugyancsak Szigl. „Fenn az ernyő nincsen kas" vigjátéka és Madách Imre „Az ember tragoediája" alapján a drámai költészet elmélete: a szerkezet, a cselekvény kellékei, drámai jellemzés, bonyadalom, kifejlet. A drámai fajok különbsége. Végül dráma irodalmunk rövid áttekintése.

Az előadás gyakorlása végett szavalmányul: Kölcsey F. „Parainesise."

Magánolvasmányul vétettek: emlékbeszéd gr. Széchenyi I. felett Br. Eötvös Józseftől; Vörösmarty Mihály felett Br. Kemény Zsigmondtól. A szinműirodalomból: Iréné Kisfaludy Károlytól. Bánk bán, Katona Józseftől és Csiki Gergely pályanyertes szinművei.

Havonkint egy házi irásbeli dolgozat u. m. 1. A gazdagság sasként szárnyra kapva elrepül. Elmélkedés. 2. A tengermelléki államok szereplése a fölfedezések történetében. Tör. értekezés. 3. Boldog az, aki más fájdalma által tanulhatja elüzni a magáét. Szónoki tárgyalás. 4. Csak a hirnév és dicsőség kerülheti ki a felhalmazott máglyát. Szónoki beszéd. 5. Kölcsey „Parainesis"-ének hatása az ifju jellemképzésére. Értekezés. 6. Judit jelleme. Szigligethy Trónkeresője - után. Jellemzés. 7. A bünök álca alatt szoktak belopódzni szivünkbe. Szónok-beszéd. 8. Az utazót gyakran lenge, fénylő lidércek csábitják. Elmélkedés az emberi életről. 9. Leggyönyörübb a hasonjellem kapcsolta barátság. (Cicero.) Értekezés. 10. Dulce et decorum est pro patria mori. (Horát.) Szónoki beszéd.

Latin nyelv. Het. ó. 5. Tanár: Petrik. J. T. k. Cicero és Vergilius Teubner-féle kiadás. Sváby-Kolmár gyakorló könyve II. rész és Schultz-Kiss nyelvtana. Olvasmányok: Ciceronis oratio pro. M. Marcello

és pro Archia poëta. Vergilii Aeneis I. V. egészen és VI. 200 sor. A gyakorló könyvből forditattott 44. darab.

Az olvasásnál a classicus kor jellemzésének, az irók életrajzának és műveiknek megismertetése után fő gond forditatott a tárgyi, irálytani, synonymikai, szónoklattani és archaeologiai magyarázatokra továbbá a prosodia és metrica szabályaira, a költői és prosai irály közti eltérésre és a szöveg hű és magyaros visszaadására.

Hetenkint egy irásbeli iskolai gyakorlat, összesen 30. Tárgyuk: a gyakorló-könyvből kiszemelt összefüggő darabok fordítása latinra. A classicus irókból átdolgozott egyes részletek emléztettek.

Görög nyelv. Het. ó. 4. Tanár: Zaymusz G. T. k. Schenkel Horváth, Chrestomathia Xenophon műveiből; Hochegger, Homeri Ilias; Curtius-Kiss nyelvtana I. és II. r. Olvasmányok: Xenophon Anabasisának folytatása s befejezése (III.—VIII.). Homér Iliasának IX. (649. v.) X. (569 v.) és XI. (509 v.) éneke. Görögre forditott darabok: különféle görög irókból vett történelmi és hitregetani darabok. Az olvasás és forditás közben a nyelvtan ismétlése és kiegészitése; az Ilias olvasásánál az eposi szójárás összehasonlitása az attikai próza nyelvével; a szók eredeti jelentésének kideritésénél az összehasonlitó nyelvészetből meritett főbb szabályok rövid ismertetése; a forditottak kellő megértésére szolgáló történeti, földrajzi, régiség- és hitregetani ismeretek közlése; a homéri versezet sajátságainak feltüntetése; a kiválóan szép és más híres költök által utánzott helyek kiemelése s rövid méltatása. Az Ilias olvasását megelőzőleg a homeri kérdésnek fővonásaiban való ismertetése. Szavalatul is szolgált néhány szebb részlet az Anabasis- valamint az Iliásból is. Havonkint két irásb. isk. dolgozat, összesen 15, tárgyuk: történeti és hitregetani darabok görögre forditása.

Német nyelv Het. ó. 3. Tanár: Wilcsek J. T. k. Herman und Dorothea (Goethétől). Vilhelm Tell (Sittertől), c. művek szövege és a Sváby-Kalmár féle gyakorló-könyv Olvasmányok: Herman und Dorothea némi kihagyásokkal és Wilhelm Tell egészen; azonkivül Die Stadt Rom und ihre Merkwűrdigkeiten és a gyakorlókönyvből kiszemelt 6 összefüggő darab forditása magyarból németre. Szavalmányul kisebb költemények szolgáltak. Az olvasást kisérték tárgyi, szerkezeti, nyelvtani és aesthetikai magyarázatok. Irásbeli dolgozatok száma 9, melyek tárgya vagy az olvasandók-, vagy az olvasottak megvilágitására szolgált.

Történelem. Het ó. 3. Tanár: Schürger F. T. k, Dr. Ribáry Ferencz világtörténelmének Újkora. Segédkönyvek: Sprunner- Brettschneider féle történeti fali térképek. Azon események csoportositása, melyek az újkort előidézték. A tengermelléki államok szereplése, a fölfedezések irányai és eredménye. A reformatio távolabbi és közeli okai. A nehézségek, melyekbe a hitujitók működése ütközik, s azon okok, melyek az uj vallások gyors elterjedését előmozditák. V. Károly helyzete a

reformátioval szemben, midőn egyfelől I. Ferenc francia király a fenyegetett politicai egyensúly miatt viselt vele háborut, más felől a törökök diadalai az egész kereszténységet veszedelemmel fenyegették, alattvalóinak nagy része pedig ellenséges szövetséget alkotott. Az augsburgi vallásbéke. Az új vallások elterjedése Spanyolország hatalmának hanyatlása II. Fülöp s utódai alatt, melynek közvetlen eredménye Németalföld felszabadulása. A magyar állam veszélyei a török hóditás és német befolyás folytán. A 30 évi vallásháború, vestphali béke. A francia vallás- és polgárháboruk az ifj. Valoisház alatt. Angolország VIII. Henrik alatt elszakad a kath. egyháztól. Tudor Erzsébet uralkodásának jellemzése egyházi tekintetben; magas érdemeinek méltánylásá Angolország anyagi fölvirágzását illetőleg. IV. Henrik alatt Sully, XIII. Lajos alatt Richelieu bibornok politicájának jellemzése. XIV. Lajos merényletei Europával szemben. A politicai súlyegyen eszméjének diadala. Angolországban a Stuartok nemzetellenes politicája reactiot idéz elő, melynek I. Károly áldozatul esik. Angolország mint köztársaság. A visszahelyezett Stuartok nem veszik számba a közszellemet, e ház bukása. Az europai államok műveltségi állapota a 16. s 17. sz.-ban. A 18. sz. világháborúi; u. m. a spanyol örökösödési-, északi-, lengyel és osztrák-magyar örökösödési és a 7 évi háború, tekintettel a szereplő egyéniségek jellemzésére és a létrejött területi változásokra. VI. Károly, M. Therezia, II. József, N. Péter, II. Katalin és II. Frigyes történetei, mint a fejedelmi absolutismus kora. Az önkényuralom reformjai. A pragmatica sanctio fontossága. Franciaország hanyatlása XV. és XVI. Lajos alatt. A 18. sz. bölcsészetének hatása az előitéletek és absolutismus elleni küzdelmekben. Az északamerikai forradalom, az angol gyarmatok függetlenségének kivivása, az Unio alkotmánya, Washington jellemzése. A francia forradalom, ennek távoli, az előhaladott korszellemben és közeli, az állam financialis nyomorában rejlő okai. A francia kormány sikertelen kisérletei a megzavart pénzügyi egyensuly helyreállitása körül. Az alkotmányozó, törvényhozó és convent gyülekezetek működései. Franciaország köztársasággá lesz, XVI. Lajos kivégeztetik. A rémuralom, a directorium, consulatus és a császárság történetei. Az ország harcai Europával Napoleon bukásáig. A bécsi congressus. A sz. szövetség kora. A juliusi forradalom és következményei. A görögök szabadságharca Europa rokonszenve által támogattatik. Az 1848-iki forradalmak s azok következményei. A második francia császárság kora. A krimi és olasz háborúk. A legujabb kor történelmének áttekintése. Az europai államok műveltségének emelkedése a XVIII. és XIX. században.

Mennyiségtan Het. ó. 4. Tanár: Medvigy J. T. k. Mocnik-Klamarik betűszámtana és mértana. Algebra: az egyenletekről tanultak rövid átismétlése után az elsőfoku határozatlan egyenletek, s azok egész számokkal való megoldásának módjai, szavakba füzött határozatlan

egyenletek fejtése, A szám- és mértani haladványok, azok általános tagja és összegező képlete a megfelelő feladványok megoldására való alkalmazásukkal; a mértani haladványok alkalmazása a kamatok kamatjának, az év- és életjáradék; a törlesztések kiszámitára. Megfelelő feladványok. Mértan: a tér, az egyenes vonalok és sikok egymás iránti fekvése a térben; az egyenes vonalok, a sikok- és a sikoknak más sikok iránt való vonatkoztatásánál előforduló nevezetesb tantételek; a testszögek s általános tulajdonságaik, a háromoldalu testszögek, s azok összeillősége. A szegletes testek, Euler tantétele, a szabályos testek. A hasáb-henger a teljes és a csonkagúla-kúp alapos megismertetése, azoknak összeillősége és hasonlósága, felületüknek és köbtartalmuknak számitása. A szabályos testek felülete és köbtartalma. A szabályos 2 n szögeknek a felező átlójuk körül való megfordulása által keletkező testek felülete és köbtartartalma. A gömb és részei, azok felületének és köbtartalmának meghatározása. — Házidolgozatra a tanultak alapján megfejthető feladványok alkalmilag adattak föl; időszakilag 4 isk. irásbi dolgozat.

Természettan. Het. ó. 4. Tanár: Zékány L. T. k. Fehér I. A természettudomány általános fogalma és felosztása. A természettan feladata és kifejtés módjai. A tér, idő, anyag, erő, a testek közös tulajdonságai; az erő nemei, az anyagvonzás, az erők összetétele és szétbontása. A szilárdtestek egyensúlya a nehézségerőre nézve: erők egyensulya a gépeken. A mozgás elemei és nemei, haladó és központi mozgás, ütközés, a mozgás akadályai. A folyadékok belsejében működő tömecserők elmélete és a hajcsövességi tűnemény. A folyadékok nyomásán alapuló tünemények. A higmoztan nevezetesebb tételei. A rezgéstanból a rezgő mozgás, a rezgési változat, hullámok visszaverődése. A hang keletkezése, terjedése, erőssége és sebessége, a húrok, pálcák, lemezek és hártyák rezgése. A hangébresztők és a hangelemzés. Megfelelő kisérletek.

Testgyakorlat mint az V.-ben.

Ruthén nyelv. Het. ó. 2. Tanár: Roskovics E. T. k. Szabó C. olvasókönyve. és Homicskó M. imakönyve. Olvasmányok nyomán az egyházi ruthén nyelv ismertetése. Irásbeli gyakorlatok mint VI-ban.

VIII. osztály.

Osztályfőnök: Zoltsák János.

Hittan. Het. ó. 1. Tanár a lat. sz. kath.-nál: Hampel J. T. k Vincze A. A kath. egyház története. Tanár a gör. sz. kath.-nál: Homicskó M. T. k. Balugyánszky A. Het. ó. 1. Ugyanazon tananyag.

Magyar nyelv. Het. ó. 3. Tanár: Zoltsák J. T. k. Toldy F. olvasókönyve és „A magyar nemz. irodalom története rövid előadásban." Segédkönyv „A magy. költészet kézikönyve" ugyanattól.

Olvasmányok: A hun-magyar mondák költészetünk ujabb művelőinek feldolgozásában. A halotti beszéd. A régi bibliából Máté XXV. Töredék a Margit legendából. Sz. Ferencnek Fráter Leóra való tanojtásáról. Bátori bibl. Mat. XXV. Sz. Gellért püspök élete. (Karthausi névt.) Komjáti B. Sz. Pál. levele Philemonhoz. Erdősi uj test. Mát. XXV. Magyari J. Az országokban való sok roml. okairól. Zay F. Az Landorfeirvár elveszésének oka. Mindszenti G. János király utolsó napjai, Székely J. Hunyady J. nándorfejérvári diadalma. Heltai: Hunyady J. Bécsben. Decsi J. Catilina I—IV. fej. Pázmán P. „Kalauz"-ából: hasznai az teremtett állatokról való elm. Szenczy Molnár A. Az Istennek ismereti a természettől legyen az emberekben plántálva. Káldy Gy. bibl. ford. Mát. XXV. Pethő G. Bocskai J. támadásairól. Kemény J. Bethlen G. halála és jelleme. Gf. Zrinyi M. A török áfium ellen való orvosságból az exordium. Apácai Cseri J. A tudományok kezdetéről. Nagyajtai Cserei M. gf. Zrinyi M. halála. Faludy F. „Szent ember"-éből: mások iránti kötelmeink. Mikes K. törökországi lev. a 60. 61. 62 Bessenyei Gy. Az ember belső becséről. Dugonics A. Árpád utódja. Kazinczy F Kis Jánoshoz irt I. XI. levele. Kármán J. a nemzet csinosodása cimű értekezéséből. A hazaszeretet. Sallust és Cicero. IX. erd. lev. u. a. Kölcsey F. Körner Zrinyijéről. Bajza J. az epigramm theoriája. Gf. Széchenyi Istv. Hitel, Világ és Stádiumából. Br. Wesselényi M. A balitéletekről. Kossuth: nemzeti veszély. Ezek alapján az ó, közép és uj magyar nyelvnek hang és alaktani sajátságai s a nyelvemlékek nyelvészeti összehasonlitása. Nyelvünk fokozatos fejlődése. Prózánk a nyelvujitás korában. Irodalmi mozgalmaink a széptudományokat illetőleg. Politikai irodalmunk

Továbbá: Ének Pannonia megvételéről. A nagy Katalinlegendából. Szilágyi és Hajmási hist. (Szendrői névt.) Ilosvaytól: Toldy utolsó kalandja. Tinódi: Szondi eleste. Bornemissza P. Góliátról. Farkas A. a zsidó és magyar nemzetről. Gf. Zrinyi M. „Sziget veszedelmé"-ből: Török apród éneke III. 30—40. A siklósi csata III. 40—117. Radivoj és Juránics-halálok XI. 15—95. Gyöngyössy J. Kemény békói. K. J. III. k. I. r. 14—31. — Esztergom megvételéről. Ocskay Lászlóról. Rákóczy keserve. (Thaly K. gyüjt. II. k.) Gf. Gvadányi: Egy falusi notarius, budai utazásából. Csokonay M. „Dorottyá"-jából. I. 1—102. Pesti G. és Heltay G. meséiből. Faludy F. „Pásztori versengés"-e. Bessenyey Gy. Az ember próbájáról. Epistola Barcsay Ábr.-hoz Csokonay: A lélek halhatatlansága Péceli és gf. Ráday G. meséiből — Ezek nyomán elbeszélő költészetünk kezdete, hazai s idegen tárgyu regés, bibliai és történeti költészetünk. A regés költészet háttérbe szoritásával felvirágzott

műköltészet első termékei s epikánk hanyatlása. Gunyoros, tan- és mese költészetünk Kazinczyig.

Folytatólag a lyrából: A Bernát-féle hymnusból. Ének sz.-László királyról. Székelytől: Immáran a nap feljövén. Sz. Molnár A. Bizodalom Istenben. Vágyódás Isten után. Az Isten mindenható. Az Isten jó pásztor és gondviselő. A régi kath. egyh. énekek közül: Karácsonének, Sz.-István királyról. Halotti ének s ezek olvasása közben az egyházi lyra állapota az uj• korban. — B. Balassa B. ének a végekről. A tavasz dicsérete. Krisztushoz vitézségért. Rimay J. Bizodalom Istenben. Lelki vigasztalás. A haldokló Balassa B. Benyiczky. Penitenciára indult szív könyörgései. Búra indulva. A szerencse állhatatlanságáról. Példabeszédekből. Gf. Zrinyi Miklós: Feszületre. Gf. Koháry J. Peldás kert. A „kurucdalok"ból: Őszi harmat után. (1710.) Ráday Pál: A keresztviselésről. Faludy F. Forgandó szerencse. A feszülethez. Tarka madár. B. Amade L. Katonadal. Én angyalkám . . . melyek magyarázata s verstani összehasonlítása közben kiemeltetett azon motivum, mely ujkori költőink lantjának irányt ada. Irodalmunk hanyatlása. Ányos P. Az Isteni gondviselés. Egy boldogtalan panasza. Karácson napján. B. Orczy L. A szegény parasztnéphez. Gf. Teleki J. Az atyafiui barátság oszlopából. B. Szabó Dávid. A ledőlt diófához Révay M. Anakreon után. A hazatért magyar korona ünnepére. Rajnis J. Egy igaz magyar leány képéről. Virág B. A szent. Lantomhoz. A bölcs. P. Horváth Á. Vidulás. Gf. Ráday G. Török ifju éneke. Verseghy F. Lilla. Barátnémhoz. Bacsányi J. A bujdosók. Serkentő ének. Szentjobbi Szabó L. A sírhalom Dayka G. A virtus becse. Titkos bú. Csokonay M. A reményhez. A haldokló Sokrates. Zsugori. Kis J. Hajós ének. Atyai búcsúzás A bölcseséghez. Kisfaludy S. Himfy I. 27. 35. 48. 90. 177. II. 51. 75. 121. dalainak ismertetése közben irodalmunk ujjászületési kora, a francia, klasszikai népies iskolák keletkezésének s működésének története. Az uj iskola előzői. Kazinczy F. A hit szava. Tisztulás ünnepe az Ungnál. A szabad Erdély. Vajda-Hunyad. Epigrammák. (Tövisek és virágok.) Berzsenyi D. A magyarokhoz. A fölkelt nemességhez 1797. és 1805. Az én osztályrészem. Fohászkodás. Vitkovics és Szentmiklóssy A. epigrammák, s ezekkel párhuzamban az uj iskola klasszikai iránya. Kölcsey F. Csolnakon. Remény s emlékezet. Megnyugvás. Szemere P. Epistola Vida Lászlóhoz. Emlékezet. Echo. a költészetünkben is divott érzeményes lyra felemlitése mellett. Vitkovics, Szentmiklóssy, Fáy meséiből vett olvasmányok alapján meseköltészetűnk. Vitkovicstól· Megelégedés s „Bácskai népdal-"a olvasásánál figyelem fordittatott a népies elem ujabb jelentkezésére irodalmunkban. — Kisfaludy K. Honvágy. Az élet korai. Mohácsi dal. Sárga levél. Rákosi szántó. Az álmatlan király. A nemzeti műköltészet kezdete. Bajza J. A bajnok nője. A rab költő. Az „Aurora-kör".

Eposzi kísérletek a XIX. század elsö tizedeiben: »Zirc Emlékezete» Pázmándi Horváth E. (1814.) A klasszikai nemzeti eposz: Aranyos-Rákosi Székely S. A székelyek Erdélyben I-én. Cucor G. Aradi gyülés I. Vörösmarty M. Zalán futása I. 1—31. IV. 470—540. VIII. 500—591. X. 187—286. és a berekesztés. Debreceni M. A kióvi csata VII én. Horváth E. Árpád III k.

Olvasmányokul vétettek még: a középkori mysteriumokból. Balassi M. I. r. (1564.) Faludy F. Constantinus Porph. Bessenyey Gy. „Agis"-ának tartalma. Pontyi jellemzése a „Philosophus"-ból. Ezek alapján megemlittettek a drámairodalom terén tett kisérleteink. — Irene Kisfaludy K. Csalódások. Kérők u. a. Katona J. „Bánk-bán"-jából: tartalma, különösen a szenvedélyek erős kibélyegzésére a II. sz. a lélektani fejlesztés s a drámai dikcióra példaképül az V. sz. Majd Vörösmartytól: „Maròt bán" a drámai szerkezet tanulmányozása végett.

Széchenyi korából Vörösmartytól: Szózat. V. Ferdinandhoz. Liszt Ferenchez. Az uri hölgyhöz. Az élő szobor. Hymnus. Az emberek. Gondolatok a könyvtárban. Jóslat. A vén cigány. Kis leány baja. Puszta csárda. A merengőhöz. Epigrammok. Bajzától: Apotheosis. Borének. Ébresztő. Vitéz búcsú dala. Egy anya keserve. A rab költő. Cucortól: Kis lány. Kétségbeesés. A falusi kis leány Pesten. Mátyás király (monda.) Garaytól: Tavaszi dal. Utidalok. Kelet népéhez· Istent imádja minden. B. Eötvöstől: Búcsú. A vár és kunyhó. Az élet fája. Végrendelet. Vachott S.-tól Kornélia emlékezete. A külföld rabja. Erdélyitől: A XIX-ik század. Intés Családi kép. E szemelvényekkel párhuzamban emlitve volt a Vörösmartynál romanticizmussal szövetkezett műköltészet s a népies elem mindig nagyobb mérvü terjedése költészetünkben. Az akademia és a Kisfaludy társaság megalkotása s működése. — Petőfitől: Az alföld. Távolból. A jó öreg korcsmáros. Szülőföldem. A magyar nemzet. A magyarok Istene. Dalaim. Egy gondolat bánt . . . Befordultam a konyhába. A faluban utca hosszat. Búcsú (1848.) Tompától: Alföldi képek. Télen nyáron. A madár fiaihoz. A gólyához. Pusztán. A tűz. Aranytól: A költő hazája. Fiamnak. Egressy Gábornak. Széchenyi emlékezete. Kondorosi csárda mellett. Ez a szoba . . . Jókaytól: Liszt F.-hez. Magyar divat. Lévay Józseftől: Tüzhelyem. Ha meghalok . . . Szüretünk. Mikes. Jó Petőfi. Engesztelés. Tóth Kálmántól: Előre. Kik voltak a honvédek. Halál. Gyulaytól: Fáradt vagyok. Hadnagy uram . . . Szüreten. Horatius olvasásakor. Szász Károlytól: A magyar zene. Csöndes bú. A magyar irodalom ujjászületésének százados évfordulóján. cimű olvasmányok s ezek segélyével megmagyarázása az irodalmunkban egymásután következő irányok összefüggésének. a népies elem egyenjogositásának s felülkerekedésének a lyrában s elbeszéleti költeményekben. Garay Csatárjának VIII. Sz. Lászlójából I-én. 2. 3. 4. r. X. 3. 4. Petőfi János vité-

zének I—VI. s ezzel összefüggőleg az uj eposzi műköltészet s a kor kivánalmával és szellemével inkább megegyező népies epikánk.

Szinirodalmunk Kisfaludy Károlytól a jelenig; Szigligethynél a szinszerűség érvényre jutása. Az ujfrancia drámaiskola költői s az általuk előidézett visszahatás. Tan- és gunyköltészetünk és végül regényirodalmunk. Jósika. Eötvös. Kemény. Jókay s több ismert regény és novella iròink munkásságának rövid áttekintése. Nemzetünk politikai és irodalom történetirása.

Havonkint egy irásbeli dolgozat. 1. Kikben nincs meg a tulajdon, hogy jól s boldogul éljenek, azokra nézve minden kor sulyos. Szón. tárgy. 2. Az ember csak annyiban érdemel tiszteletet, amennyiben eszméi, melyekért él és hal, nemesek. Értekezés. 3. Az aesthetikai érzet szülte örömök. Lélektani ért. 4. A vetélkedés forrásairól, erkölcsi értékéről és hatásairól. Szón. beszéd. 5. Cilley cselszövényei a Hunyadyak ellen s ezeknek következményei. Tört. elb. 6. A népies irányu költészet jelentkezése, művelése és jogosultsága. 7. Árt a jóknak, ki a gonoszoknak megenged. Szón. beszéd. 8. Inteni titkon kell s nyiltan kidicsérni barátot. Ért. 9. Az osztrák örökösödési háború. Tört. elbeszélés. (Érettségi.)

Latin nyelv. Het. ó. 5. Tanár: Zaymus V. T. k. C. Corn. Taciti „De vita et moribus Cn. Julii Agricolae“, M. Fab. Quintiliani „De institutione oratoria“ l. X. Q. Horatii Flacci Carmina, Sváby-Kolmár gyakorlókönyve II. r. Schulz-Kis nyelvtana. Olvasmányok: Tacitus Agricolája, Quintilian X. könyve s Horác ódáinak I. k. 1. 2. 3. 12. 14. 15. 20. 22. 24. 37. II. k. 1. 3. 10. 14. III. k. 1. 3. 8. 30. IV. k. 4. 6. 7. 12. 15. V. k. 1. 2. a századévi ének, a satirák I. k. 1. költői levél a Pisókhoz. A gyakorló könyvből 26 darab.

Az olvasott class. irók életrajzának, irodalmi működésök s műveiknek ismertetése után a fölvett művek tárgyi, történelmi, földrajzi, hitregetani s írályi magyarázatok kiséretében olvastattak, folytonos tekintettel az alak- és mondattanra, a mely hetenkint egy külön órában is tüzetesen ismételtetett. Egyes átvett részletek emléztettek.

Hetenkint egy irásbeli dolgozat, összesen 25. Tárgyuk: a gyakorló könyvből kiszemelt összefüggő darabok fordítása latinra.

Görög nyelv. Het. ó. 4. Tanár: Vajdafi G T. Homér „Odissea“-ja, Herodot történeti műveinek IX. k. és Plato „Apologiá“-ja és „Krító“-ja.

Olvasmányok: Az Odyssea VII. VIII. IX. éneke. Herodot IV. k. 1—80. Plato Kritója egészen.

Az Odyssea emlitett énekeinek fordítását megelőzte a homéri kérdés, az Ilias és Odyssea közötti különbség feltüntetése, az I—VI. ének tartalmának rövid ismertetése és Homér élet- és jellemrajza. A fordítás közben a szöveg helyes értelmezésén kivül a hőskort jellemző viszonyokra is kiterjedt a magyarázat. — Herodot IV. könyvének fordí-

tásánál előrebocsáttatott az iró irodalmi méltatása; fordítás közben pedig folytonos hivatkozás történt az ó és új ióniai nyelvjárás közt mutatkozó alaktani különbségre és hasonlóságra. — Plato Kritójának fordítása előtt előadott életrajza, fennmaradt műveinek tartalma és célja, nemkülönben bölcsészetét alkotó és jellemző iránya.

Havonkint két iskolai irásbeli dolgozat; összesen 16. Tárgyuk: az alak- és mondattan begyekorlására kiszemelt összefüggő olvasmányok fordítása görögre.

Német nyelv. Het. ó. 2. Tanár: Wilcsek J. T. k. Riedl Irodalomtörténete és olvasókönyve. Olvasmányok: A Nibelung-ének magyar tartalmának II. része. Artusmonda, Prozess, Winterfreuden, Unterschied der redenden und bildenden Künste, Das deutsche Volklied, Lied des Lebens, Trost in Thrämen, Sehnsucht, Aus der „Hamburgischen Dramaturgie, Die wiedergefundenen Söhne, Über den Stíl und die Darstellung, Aus Herman und Dorothea, Das Eleusische Fest, Hoffnung, Das deutsche Drama. Az olvasmányok lefordíttattak németre, illetőleg magyarra. Az olvasást kisérték nyelvészeti, tárgyi, aesthetikai és irodalomtörténeti magyarázatok. Irásbeli dolgozatok száma 8, melyek tárgya az irodalomtörténetből merittetett.

Történelem. Het. ó. 4. Tanár: Szieber E. T. k. Ribáry „Magyarország oknyomozó története.“ Segédszerek: Helmár Ág. a magyar birodalom tört. fali térképe. Spruuner „5 Karten zur Geschichte Ungarns“ és egyébb szükséges fali térképek. Hazánk a Hunok betörése előtti állapotának rövid ismertetése után a Hun-magyar nép eredete a nemzeti hagyományok, külföldi kútforrások és összehasonlitó nyelvészet kútforrásai alapján, a vándorlások és honfoglalás története; a rabló kalandok s következményei; a pogány magyarok míveltségi állapota, a kereszténység és a királyság megalapítása, a törvényhozó királyok; küzdelmek a német és görög befolyás és támadások ellenében, a várszerkezet felbomlásának okai s következményei; arany-bulla, tatárjárás; a rokon de míveletlen népek káros befolyása hazánkra; összefoglaló visszapillantás az alkotmány fejlődésére és míveltségi állapotokra.

Az Anjouk politikája; Magyarország hatalmi állása Robert K. Nagy Lajos alatt s a magyar király szereplése Zsigmond korában. Azon hatás, melyet az Ozman hatalom Europában való megszilárdulása és folytonos támadásai által állami életünk fejlődésére gyakorolt; a belviszonyok átalakulása e korszakban, a banderiális szerkezet, ősiség stb. behozatala következtében. A Hunyadiak kora. Hunyadi J. megvédi a házát a török támadásai és az ország épségét az oligarchák önző törekvései ellenében. Hazánk fénykora Hunyadi Mátyás, és sülyedése a Jagellók alatt. Az alkotmány fejlődése s míveltségi állapotok az Anjouk, Hunyadiak és Jagellók korában, Hazánk a habsburgi dynastia alatt. A nemzet megha-

sonlása és az ellenkirályok közti küzdelem következtében hazánk nagy része török uralom alá kerül; másrészt függetlenségét a német befolyás veszélyezteti, Erdély pedig elválik az anyaországtól. Az alkotmány fegyveres védelme. A nemzeti fölkelések okai és következményei; Bocskay Bethlen és a Rákóczyak szereplése és törekvései. A Zrinyi-féle összeesküvés leverése után I. Lipót kormánya megsemmisíteni törekszik a magyar alkotmányt. Hazánk felszabadítása a török uralomtól s a habsburgi dynastia örökösödési jogának megállapítása. II. Rákóczy Fer. felkelése s a nemzet kibékülése uralkodó családjával. A pragmatica sanctío s következményei. A magyar nemzetnek döntő tényezőként való föllépése az osztrák örökösödési háborúban, Mária T. belintézkedései s kormányának hatása a magyar nemzetre; II. Józsefnek egy egységes birodalom alakítására és Magyaror. beolvasztására irányzott törekvései, azok meghiúsulása és a nemzeti érzület fölébredése. Közmívelődési állapotok a szathmári békétől II. József haláláig Az alkotmány helyreállítása és biztositása az 1790/1-ki országgyülésen. A francia forradalom eszméinek hatása Magyarországra; annak ujjá születésére irányzott törekvések a szellemi és anyagi téren. A nemzeti irodalom ébredése s az e téren kifejlett mozgalmak. Metternich politikája hazánk irányában. Az 1825-iki országgyülés; Széchenyi István fellépése és hatása. A reform és a conservativ párt keletkezése; azok vezérei. törekvései, küzdelmei. Az 1847/8-iki országgyülés, az önvédelmi harc, annak következményei és az 1876-iki kiegyezés rövid felemlitésével. Az ó-kor ismétlése világ és mívelődéstörténeti fontossággal biró események fonalán és azok kellő csoportosítása mellett.

Mennyiségtan. Het. ó 2. Tanár: Medvigy J. T. k. Mocnik-Klamarik betüszámtana és mértana. Algebra: a kapcsolástan; Newton kéttagi tétele s annak érvényessége a nemleges és a tört kitevőkre nézve. Az általános-, a viszonylagos és az összetett valószínüség; a halandósági táblázatok s azok szerepe az életbiztositásoknál; a sorsjátékok. — Az algebra bevégzett egész tananyagának rendszeres — főbb fogalmakat szabatosan meghatározó és a szükséges szabályokat megállapitó — ismétlése. — Mértan: a sík- és gömbháromszögtan, valamint a testmértan ismétlése közben ismételtettek egyszersmind a sikmértannak alkalmilag előforduló nevezetesebb tantételei és különösen az egyenes vonalú idomok összeillősége, hasonlósága, ezeknek valamint a kör kerületének és területének számítása. Az algebra' a mértanra való alkalmazásának értelmezése; algebrai kifejezések mérete és hasonnemüsége; az első-fokú-, másod-fokú tiszta és vegyes egyenletek szerkesztése.

Házi dolgozatra a már előadott tananyagra vonatkozó feladványok adattak föl; isk. irásb. dolgozatok száma 4.

Mennyiségtani földrajz. Het. ó. 2. Tanár: Medvigy J. Segéd k. Lentényi M. m. földrajza és az előadó kézirata. Bevezetés, Az égitestek és

azok megkülönböztetése. A láthatár, világtájak, a délvonal s ennek meghatározása. A Föld alakja. A csillagnap, világtengely és egyenlitő, a csillagnak a látkör és az egyenlitőre vonatkozó összrendezői, s ezek meghatározási módja; a földr. szélesség és hosszuság valamint meghatározásuk módja. a refractio. A Föld nagyságának meghatározása; a parallaxis. A Föld nagyságának elenyésző volta az álló csillagok távolához képest, a bolygók nagyságának s földtől való távolának kiszámitási módja, a bolygók látköri parallaxisának meghatározása. A Föld forgása és az azt bizonyitó körülmények. A Nap látszó évi mozgása. naput, nappályaferdeség, a csillag összrendezői a nappálya iránt; a nappályaferdeségből megfejthető jelenségek: a nap- és évszakok változása, a nappal hosszának kiszámitása; az éghajlatot meghatározó tényezők. A Föld keringését bizonyitó körülmények, a bolygók évi parallaxisa, a fénytévedési tünemény; a nap- és évszakok változásának értelmezése a Föld keringéséből, a földpálya alakja, a präcessio és nutatio. A Hold keringése a föld körül, csillag-, napirányi és csomóhónap, a Hold forgása, fényváltozatai, pályája a nap körül; a hold- és a napfogyatkozás lehetősége és határának kiszámitása, Időszámitás, naptári ismeretek: csillag-, napi- és középnap- időegyenlet; csillagirányi, fordulati és polgári év, Julián- és Gergely-féle évszámitás; holdév számitás, holdkör, aranyszám, epacták: napkör, napkulcs, husvét ideje és ennek meghatározása. A bolygók, ezek megkülönböztetése, a bolygók látszó mozgásának két szabálytalansága, a bolygók napkörüli keringését bizonyitó körülmények, a bolygók sorrendjének megállapitása naptól való távoluk szerint, és keringési idejök meghatározása; a bolygók pályaferdesége és természettani tulajdonaik. Az üstökösök, a hullócsillagok, az állatövi fény. Az égi testek mozgásának törvényei. Kant-Laplace elmélete.

Természettan. Het. ó. 3. Tanár: Medvigy J. T. k. Fehér I. Fénytan: a fény, ennek terjedése és sebessége, a fénymérés; a fény visszaverődése, sik- és gömbtükrök, a gömbtükrök fénytani képlete. Az egyszerü fénytörés, a hasábok általi fénytörés és szinszóródás, szinképelemzés; a törési mutató meghatározása; a fénytani lencsékre vonatkozó képletek. Láttani eszközök, a szem és a látás. Fénytalálkozás és elhajlás. A fénysarkitás, sarkitó készülékek. A fény élettani és vegytani hatása. Hőtan: a hő, a hőmérők; a hő forrásai, a hő erőműtani egyenértéke; a hő terjedésének módjai; a hő hatása a testek térfogatára és ennek gyakorlati alkalmazása. Az olvadási és a párolgási hő. Hőmértan. A hősugárzás, Melloni villamos hőmérője, a sugárzó hő és a fény azonossága, — Gőzök és párák nyugtana: a telitett és a túlhevitett párák; gőzgépek; a levegő általános és viszonyos páratartalma, nedvmérők; légköri viztünemények. Delejtan: a delejes erők mérése, a delejes távolhatás törvényei, a földdelejesség. Villamtan: alapkisérletek, villammutatók és mérők, a vill. távolhatás törvényei, a villamos megosztás, a villamosság

székhelye és beosztása. Villamgépek, villamgyüjtők. A kisülés tartalma és a vill. sebessége. Légköri villamosság. A galvanismus. Első- és másodrendü vezetők; galvan elemek és láncok. Galvanoplastica. Galvansarkítás. A Voltamérő és a tájolók, vezetők ellenállása. Ohm törvénye és ennek alkalmazása. Villamdelejesség, a táviró, a távhangzó. Ampére elmélete a delejről; keresztdelejesség. Inditott villamfolyamok. Hő és élettani villamosság.

Bölcsèszet. Het. ó. 2. Tanár: Zoltsák J. T. k. dr. Pauer Imre. Logika. Az elemi logika teljes rendszere: à képzetek, fogalmak, itéletek s következtetésekről. A következtetések gondolkodástani alakjai megfelelő példákkal felvilágositva. A meghatározás, felosztás s érvelés. Az ismereteink rendezését tárgyalò eljárási mòdok, ezeknek célja, minősége, törvényeik. Az ismeretek eredete, forrásaik, helyességök jegyei; tévismeretek s ezek kikerülhetésének eszközei.

Testgyakorlat mint az V-ben.

Ruthén nyelv. Het. ó. 2. Tanár: Roskovics E. T. k. Szabó C. olvasókönyve. H. M. imakönyve és a biblia. A ruthén irodalom története. Irásbeli gyakorlatok mint a VII-ben.

Szabad tantárgyak.

Francia nyelv. Het. ó. 4. Tanár: Vajdafy G. T. k. Pugin Leo. A francia nyelv rendszeres tankönyve és Schlott Gyula francia olvasókönyve. A kezdők számára het. 2. ó. Olvasmányok: az 1—37. szakasz. Ezeken gyakoroltattak az olvasás és helyesirás szabályai; a fő-, mellék- és számnév, a névmás és a rendes igék főbb alakjai. A magyarból franciára forditott példákat a tanulók mindig a táblára is irták. Haladók het. 2 órában. Olvasmányok: Pugin-ból 57—96. szakasz, és Schlott-ból. 49 db.

Ezek olvasása közben bevégeztetett az egész alaktan s a mondattan szabályainak főbb része. Szavalmányul szolgált Béranger nehány költeménye.

Gyorsirás. Kezdők het. 2 ó. Tanár: Medvigy J. T. k. Markovics gyorsirászata. Tananyag: az egész levelezési gyorsirás, az avval összefüggő olvasmányokkal. A haladottak a Gabelsberger-Markovics gyorsiró kör gyülésein gyakorolták magukat a vitagyorsirásban het. 2 órában.

Müének. Az ifjuság világi vegyes és a római kath. tanulók egyházi énekkarát Mráz Ferenc tanár vezette.

A gör. szert. kath, ifjak Sereghy Mihály VIII. o. tanuló vezetése alatt tanulták az egyházi műéneket.

Az I. A. és. B. oszt. tanulóit hetenkint külön-külön egy órában Csanády Virgil ur oktatta a műének elemeire, és pedig: a hangjel-

zéstanból, a hang-, szün- és ütenyjegyekre az irva-olvasási módszer szerint; a sopran és alt kulcsok használatára; a hangtávoltanból: az alsó és felső, nagy és kis kettes hangtávolokra; az alap hangfokozat elemzésére és kettős hangtávolakbóli összerakására, összekötve irás- és ének-gyakorlatokkal; a hangzattanból az alaphang-lépcsőtulajdoni ötös hangzatok (Dreiklänge) és megforditásaiknak (Umkehrungen) ismertetésére. A hangképzés egyesekkel külön-külön; nemzeti dalok és indulók (unisono) karban való éneklése.

Zene. A zene-egylet tagjai hetenkint 3 órában gyakorolták magukat.

Szabadkèzi rajz. Az I—VIII. osztályból jelentkezettek számára het. 4 órában tartatott.

III.

Az intézet tanszereinek gyarapodása 1878—9-ben.

A. A tanàri könyvtàr. Ajándékok: *a magy. kir. ministeriumtòl*: 1. A magyar korona országaiban az 1870. elején végrehajtott népszámlálás eredményei. 2. Magyarország statistikája. 3. Honismertető. 4. Pozsony megye helyrajzi és statistikai leirása. 5. Magyar statistikai évkönyv II. évfolyam (1873.) és IV. évfolyam. (1—9. füz.) 6. Hivatalos statistikai közlemények II. évf. (2—4. füz.) III. évf. (1. 2. 4. füz.) IV. évf. (1. 3. 4. füz.) V. évf, (1—5. füz.) VI. évf. (1—6. füz.) VII. évf. (1—6. füz.) A közoktatás állapotáròl szóló hetedik min. jelentés az 1876/7—1877/8. tanévről.

A bécsi cs. kir. tud. akademiától: 1. Történet-bölcsészeti szakosztály: 88—91. köt. 92-ből 1. füz. Almanach 1878 2. Mennyiségtan-természettudományi szakosztály, első szakasz: 76. 77. k. Második szakasz 76. 77. köt.

Juhász Norbert kassai tankerületi főigazgató urtól: Répászky József; általános dogmatika I. kötet.

Aigner Lajos urtól: Dr. Schwicker J. H. Általános földrajz. Hofer K. Rendszeres francia nyelvtan II. r.

Eggenberger-féle könyvkereskedéstől: Bartal A. és Malmosi K. Latin olvasókönyv. Dr. Simonyi Zs. Magyar nyelvtan II. r. és Rendszeres magyar nyelvtan. Pirchala J. Latin stilistika.

A Franklin társulattól: Elischer J. Q. Horatius Flaccus satirái. Jónás J. Német nyelvtan és olvasókönyv. Kont Gy. Elemi természettan 1. füz.

Dr. Lutter N. Betűszámtan az uj tanterv szerint. Mangold L. Világtörténelem. III. k. ujkor. Márgai K. Német gyakorlókönyv. Okányi P. Római régiségtan Bojesen-Hoffa nyomán.

Kosztka V. Victor urtól: Kosztka Latin mondattan.

Laufer Vilmos urtól: Dr. Szemák J. Német olvasókönyv III. IV. r. Kaszap A. Összehasonlitó politikai földrajz.

Lampel R. könyvkiadásából: Lévay J. A magyar nemzeti irodalom kézikönyve.

Zilahy Sámuel urtól: Szepesi J. görög nyelvtana, átdolgozta Szamosi J. (7. ivtől végig).

Szerzemények. Ellendt, Lexicon Sophocleum. Koch, Grichische Grammatik. Dr. Ribáry F. képes világtörténet 1—7. füz. Pauler Gy. Wesselényi F. és társainak összeesküvése. 2 köt. Arany J. Prózai dolgozatai. Seroy-Beaulien P. — Láng L. Pénzügytan 1. k. Carrara F. — Beksics G. A büntető jogtudomány programmja. II. k. Lewes Gy. H. — Dr. Bánóczi J. A philosophia története. III. k. Carlyle T. — Baráth F. A francia forradalom Peschel Leipoldt, Pysische Erdkunde. 1. füz. Mülner Exprimental physik. I. k. Johson W. S. Balás A. és Mendlik Al. Miből lesz a termés. Hellwald Culturgeschichte 1. 2. k. Bronn. Klassen und Ordnungen des Thierreiches V. k. 25—27. füz. Keleti K. Magyarország népesedési mozgalma 1876-ban. Herman O. A nagy út. Mihalkovics G. Vázlatok az állatok fejlődéstörténete köréből Szabó J. Az ivóviz kérdése Budapesten. Fodor J. Az egészséges házról és lakásról. Wartha V. A festő anyagokról. Pulszky F. Az őstörténelmi leletekről Magyarországban. Molnár Aladár Svájcban és Bajorországban szerzett tanügyi tanulmányok. Dr. Herbich F. A Székelyföld földtani és őslénytani leirása. Salmon-Fiedler, Geometrie der Ebene. Ertl Bertalan, Stiltan.

Következő tudományos folyóiratok. Fleckeisen und Masius, Neue Jahrbücher für Philologie u. Paedagogik. Petermann, Geographische Mittheilungen. Hoffmann, Zeitschrift für die gesammten Naturwissenschaften. Budapesti szemle. Magyar tanügy. Magyar nyelvőr. Századok. Földrajzi közlemények. Figyelő. Természettudományi közlöny. Egyetemes philologiai közlöny. Archeologiai értesitő. Külföld.

Történelmi és földrajzi tanszerek. Szerzemények: Helmár Ágost, A magyar birodalom tört. fali térképe. 2 péld. Hacsek Ign. A magyar szent korona országainak megyei térképei.

Természettani mütár. Szerzemények: Pascal készüléke a folyadékoknál az egyenlő nyomás elvének kimutatására. Készülék a Plateau-féle kisérlethez; huzal-hálók. Villanyos lepke Kleiszt-féle palackkal. Urán üveg hasáb. Két réz homorú tükör megezüstöztetett.

Vegytani szertàr. Szerzemények: Kirchhoff és Bunsen színelemző készüléke. A Drummond-féle fény előállitásához szükséges eszközök. (Állvány homorú tükörrel, a durgázláng előállitására és a mészhenger elhelyezésére; köneny fejlesztő, ruggyanta zsák és csövek; légsürítő.)

A természetrajzi muzeum számára ajándékoztak: Dier Lajos tanár ur Veszprémből 2 kövületet. Dietz Sándor tanárjelölt ur szárított növényeket (50 fajt.) Lévay István tanárjelölt ur 1 db Antimonitot Dobsináról, 1 db. Pyritet Klausuràròl, 2 db. kősókristályt Sóvárról. Mondok. J. kanonok úr diófa elváltozott gyökerét. Roth Miksa szigorló orvos ur Trichocephalust és Oxyurus vermicularist. B. Vécsey Lajos ur Szilvásról 9 db. kövületet, 1 db. kvarcot és Pelopaeus destillatorius nevü darázsnak fészkét.

A gymnasiumi tanulók közől. A VII. osztályból: Köröskény Lajos késmárki gymn. tanuló Gnaphalium virágját. Neumann Ignác higanyt Varanòról. A VI. osztályból: Gedeon kövületet. Plathy Serpentint Chrysotillel. Singer és Leiner puhányokat. Az V. osztályból: Bekény kövületet. Szieber Solanum ovigerum termését. B. Vécsey obsidiánokat. Weinberger Józs. gyertyatartót Serpentinből. A II. osztályból: Haránth Iváncsy, Szabados, Záborovszky obsidiánokat. Papp kutya koponyát. Stéfán Ungvaritot. Verderber kőzetet. Az I. osztályból: Bogcha, Danilovics, Diamant, Fábry, Huszár, Leiteregg, Máder Weisz csigákat és kagylókat. Bródy, Durcsák, Hrabár, Jettmár, Liszkay ásványokat. Demjanovics és Rosenberg őzagancsokat. Durcsák gólyakoponyát. Ligethy egérkoponyát Nyisztor Al. kutyakoponyát. Perlstein nyúlkoponyát. Több tanuló rovarokat adott a muzeum számára.

Vétel utján a következő tárgyak lettek szerezve: Plecotus auritus, Vesperugo noctula, Mustela erminea téli mezben, Hypudaeus arvalis, Chamaeleon africanus. Torpedo marmorata, Sepia officinalis, Filaria, Holothuria, Medusa.

Fali táblák a növénytan tanitásához.

A rajztanszer gyüjtemény számára szereztetett: Farben-Skala von J. D. Panyek.

A torna tanszerek a szükséges igazitásokon kivül a téli tornateremben egy nyujtóval szaporittattak.

A régiség- ès éremgyüjteménynek ajándékoztak: Csergheő Géza cs. kir. kapitány ur 1 db. ezüst é. Tasnády Dezső ügyvéd ur 1 db. e. é. Plathy Gusztáv földbirtokos ur 1 db. e. é. Sereghy János püspöki levéltárnok ur 1 db. e. é. Rosenstein népbanki másod könyvvivő 1 db. e. é. N. N. 1 db. e. é. Hauptmann József könyvkötő 1 drb e. é. Mandula Lajos kereskedő segéd 1 db. e. é. A gymnasiumi tanulók közől: a VII. osztályból: Laudon István 1. db. e. é. A VI. osztályból: Schleiminger László 1 db. e. é. 1 db. r. é. Voronyák István 1 db. e. é. Az V. osztályból: Wittenberger Ágoston 22 db. r. é. A IV. osztályból: Gold-

blatt Jenő 4 db. r. é. A III. osztályból: Kovács Árpád 9 db. r. é. Royko Béla 1 db. e. é. A II. A. és B. osztályból: Libkovics József 1 db. r. é. Csucska Béla 1 db. r. é. Weinberger Arthur 2 db. régi bankó. Az I. A. osztályból: Butala András 1 db. r. é. Demjanovics Gyula 6 db r. é. 2 db. bankó. Fábry Gyula 2 db. r. é. 1 db. e. é. Gottlieb János 1 db. r. é. Liszkay János 1 db. r. é. Mika József 1 db. r. é. Nagy József 1 db. r. é. Rojkovics Bertalan két db. r. bankó. Rosenberg Fülöp 1 db. r. é. Szluk János 1 db. r. é. Zinner Samu 1 db. r. é. A I. B. osztályból: Benedek Dávid 1 db r. é. Fircák Sándor 1 db r. é. Hadzsega Dániel 1 db. r. bankó. Homicskò Jenő 1 db bankó. Keszler Pinkász 1 db. r. é. Máder Vilmos 1 db e. é. Roth Henrik 1 db. r. é. Szuchy Gyula 1 db e. é. Weinmann Emil 2 db. r. é.

Az igazgatóság kedves kötelessègènek ismeri mindazon nemeskeblü adakozóknak, kik tanszergyüjteményeinket adomànyaikkal gyarapitani sziveskedtek, ezuttal is forró köszönetét nyìlvánitani.

IV.

Az 1878—9. tanév folytán érkezett fontosabb rendeletek és hiv. iratok kivonata.

1. 1878. jun. 28. 557. főig. sz. Szabályrendelet az állami tisztviselők és szolgák részére engedélyezendő fizetési előlegekre nézve. 1878. apr. 22. 463. min. eln. sz.

2. 1878. jul. 6. 611. főig. sz. Szabályrendelet arra nézve, hogy a polgári alkalmazásban levő hadköteles egyének mikor folyamodhatnak a hadi szolgálat alól leendő felmentésért. 1878. jun. 29. 708. min. eln. szám.

3. 1878. jul. 15. 737. főig. sz. A kassai tankerületi kir. főigazgató tüzetes utasitása a módszeres tanácskozások megtartására s jegyzőkönyveik szerkesztésére nézve.

4. 1878. jul. 30. 830. főig. sz. A helyettes tanárok a tanári vizsgálat mielőbbi letételére felhivatnak. 1878. jul. 25. 29167. min. sz.

5 1878. jul. 22. 791. főig. sz. Az alapitványi alapok törzstőkéi ezentúl magyar aranyjáradék kölcsön kötvényekben helyezendők el. 1878. jul. 13. 516. min. eln. sz.

6. 1878. aug. 2. 856. főig. sz. A tanár vezetése alatt s legalább 10 főre menő iskolai utazó társaságoknak a hazai vasutak 50% vitel bérmérséklést engedélyeznek. 1878 jul. 20. 19074. min. sz.

7. 1878. aug. 13. 890. főig. sz. A jelenlegi tanterv a I. VII. és VIII. osztályokban módosittatik az 1878/9-ki tanévre. 1878. aug. 1. 18930. min. sz.

8) 1878. aug. 11. 899. főig. sz. Hautke „Wandkarte des österreichischen Kaiserstaadtes" c. b. kiad. térképe az összes hazai iskolák használatából kitiltatik. 1878. jul. 31. 18863 min. sz.

9) 1878. aug. 23. 900. főig. sz. Az „Értesitőbe" a tanulók származási helyének áttekintése is felveendő. 1878. jul. 30. 18357. min. sz.

10. 1878. aug. 30. 957. főig. sz. Szabályrendelet a hadköteles és a tényleges hadi szolgálatra behivott állami és megyei polgári tisztviselők és a szolgaszemélyzet irányában, ezen katonai szolgálatuk tartama alatt, úgy személyi mint szolgálati viszonyaik tekintetében követendő eljárásra nézve, 1878. aug. 23. 802. min. eln. szám.

11) 1878. szeptemb. 8. 1019. főig. sz. Szabályrendelet a hadköteles tisztvíselőnek az időszaki fegyvergyokorlatok alól leendő felmentése végett követendő eljárásra nézve. 1878. aug. 30. 517. min. eln. sz.

12) 1878. oktbr 7. 1247. és oktbr 20. 1295. főig. sz. A Nozdroviczky István és Pettko Petrikovics Franciska féle ösztöndíjjakra pályázat hirdettetik: 1878. szept. 29. 24593. és oct. 4. 26750. min. sz.

13) 1878. okt. 13. 1267. főig. sz. Három párhuzamos osztály megnyitása és három helyettes tanár alkalmazása kivételesen engedélyeztetik.

14) 1878. okt. 31. 1358. főig. sz. Schürger Ferencz rendes tanár hivatalában véglegesen megerősíttetik. 1878. okt. 28. 28108. min. sz.

15) 1878. novemb. 4. 1376. főig. sz. A rendes tanárok nősülései esetről esetre feljelentendők. 1878. okt. 21. 27688. min. sz.

16) 1878. novemb 9. 1393. főig. sz. Szabályrendelet a tanárok értekezletein teljesítendő jegyzői tisztre nézve 1878. oct. 25. 28179. min. szám.

17) 1878. novemb. 16. 1423. novemb 19 1432. novemb. 22. 1436. novemb. 22. 1439. novemb. 26. 1449. és decb. 2. 1470. főig. sz. A Gotzig Ignác, több Mária Terézia féle stb. ösztöndíjakra, továbbá a nagyváradi tanintézeti, a kassai tápintézeti s a győri árva alapokhoz tartozó megürült ösztöndíjállomásokra pályázat hirdettetik, 29476, 29517, 29516, 29518, 29519, 29520. min. sz.

18) 1878. novbr. 30. 1466. főig. sz. A Nagy Sándor által alkotott gyorsírási rendszernek tanítása a fővárosi tanodákban nem engedtetett meg. 1878. novbr. 3. 28740. min. sz.

19) 1878. decbr. 9. 1486. főig. sz. A gymnasium rendes tanulója további rendeletig úgy mint eddig az érettségi vizsgálatért 2 frt 10 kr.,

a magántanuló pedig 6 frt 30 krnyi díjt fizet. 1878. decbr 1. 25235. min. szám.

20) 1878. decbr. 28. 1530. főig. sz. Bierbauer Lipót „Vegytan a legujabb elméletek alapján“ Györ. 1876. c. könyve, valamint ugyanannak vegytana az algymnasiumok számára, iskolai használatra egyelőre engedélyeztetik. 1878. decbr. 16 32595. min. sz

21. 1878 decbr. 29. 1508. főig. sz. A hadköteles állami és megyei tisztviselők és szolgák személyi és szolgálati viszonyainak szabályozására vonatkozó rendeletek tüzetes magyarázata. 1878. decbr 11. 1092, min. eln. sz.

22. 1878. decbr 18. 25657. min. sz. Gyergyánffy István és Bartalus által összeállitott „Négyes dalok“ c könyv megküldetik és terjesztése ajánltatik.

23) 1878. decbr 31. és 1879. márc. 28. 1550/1878. főig sz. Pótszabályrendelet az időszakonként beküldendő igazgatói ügyiratok, statisztikai kimutatások, fönévkönyvek stb. szerkesztésére nézve.

24) 1879. jan. 11. 62. főig. sz. Stieler's grosser Handatlass über alle Theile der Erde, 1878. megszerzés végett ajánltatik 1878. decbr 18. 5243. min sz.

25) 1879. jan. 13. 67. főig. sz. A Moller. E. és Ujvári B. által szerkesztett „Külföld“ c havi folyóirat ajánltatik. 1879. jan. 5. 32242. 1878. min. sz.

26) 1876. jan. 30. 133. főig. sz. Dolinay Gy. lapszerkesztőnek „Hasznos mulattató“ c. folyóirata a gymnasiumok és reáltanodáknak különösen az alsóbb osztályok számára ajánltatik. 1879. jan. 19. 24935. 1878. min. sz.

27) 1879. márc. 12. 299. főig sz. A mértani rajzból nyert tanjegy szintén döntő befolyással bir a felsőbb osztályba való felléphetésre. 1879. márc. 1. 3777. min. sz.

28. 1879. márc 16. 306. és april 16. 411. főig. sz. Szeged pusztulása folytán az onnan netalán jövő tanulók akadálytalanul fölveendők és a felvételi- s tandíjnak fizetése alól fölmentetteknek tekintendők.

29. 1879. apr. 18. 417 főig. sz. Szabályrendeletet, hogy a tanárok kérvényeiket ne közvetlenül, hanem mindig elüljáróságuk útján terjeszszék fel a ministeriumhoz. 1879. apr. 19. 417. min. sz.

30) 1879. máj 22 340. főig. sz. Zaymusz Gábor helyettes tanár az eperjesi kir.kat. főgymnasiumhoz a classica-philologiai tanszékre rendes tanárrá neveztetett ki. 1879. máj. 20. 12500. min. sz.

31) 1879. jun. 589. főig. sz. A Bacho János féle családi ösztöndíjra pályázat hirdettetik. 1879. máj. 30. 14653. min. sz

V.

Adatok a fögymnasium 1878—9. évi történetéhez.

Közel 20 évi vajudás után gymnasiumaink szervezete és fejlődésében a lefolyt 1878/9-ki tanévben ismét egy nevezetes mozzanat történt.

A vallás- és közoktatási m. k. minister ur ugyanis 1878. augusztus hó 1-én 18,930. sz. a. k. intézvényével addig is, mig a gymnasiumi uj tanterv és órabeosztás megállapíttatik és kiadatik, az 1878/9-ki tanév elején a gymnasium I-ső, VII-ik és VIII-ik osztályaiban a következő módositásoknak foganatositását rendelte el:

Az I-ső osztályban.

a) Elmarad a német nyelv egészen (eddig volt 2 óra hetenkint.)

b) A rajz eddigi 4 órájából elmarad 1 óra (tananyagul főkép a rajzoló mértan szolgál.)

E helyett a magyar nyelv tanitására az eddigi hetenkinti 3 óra helyett 6 forditandó.

II. A VII. osztályban.

a) Elmarad a philosophiai propaedeutika (eddig het. 2 óra); mely azontúl csak a VIII-ik osztályra lesz szorítva.

b) A német nyelv tanitására az eddigi 2 óra helyett 3 fordítandó;

c) a mennyiségtanra szintén 3 óra helyett 4.

III. VIII-ik osztályban.

Az elemző mértan elmarad; helyette a mennyiségtan többi bevégzett tananyagának kellő begyakorlása.

A felsorolt osztályokban a megváltozott óraszámnak megfelelőleg a tananyag is ujra felosztatott; a többi osztály és tantárgyra nézve az eddigi tanterv és órabeosztás a lefolyt tanévben változatlanul maradt.

Ezen tantervi módositások foganatosítása iránti eszmecsere képezte az 1878. aug. 28-án tartott előkészületi tanári tanácskozmánynak fő tár-

gyát, s minthogy a valószinüleg nyitandó párhuzamos osztályok száma s ennek kapcsában a tanerők szaporitása iránt nem valánk tájékozva, ez alkalommal csak a tanév megkezdésére legszükségesebb előintézkedésekben állapodott meg az értekezlet.

A tanév kezdete. A nyilvános tanulók felvétele augusztus 29-én megkezdetvén, a jelentkezők nagy száma miatt szeptember 3-ig tartott; egyidejüleg folytak szeptb. 2. és 3-án a pót-, javitó- és a jelentkezett magántanulók vizsgálatai. Szept. 4-én délelőtt az ifjuság a megtartott ünnepélyes „Veni Sancte“ után a megyeháza nagy termébe vonult, hol az igazgató a tanulókhoz intézett buzdító beszéddel a tanévet ünnepiesen megnyitotta. Ugyanaz nap délután folytatta és bevégezte a tanári kar az előkészületi tanácskozmányt, megállapodván a megnyitandó párhuzamos osztályok száma, az ennek folytán szükséges tanerők szaporitása, a tantárgyaknak csak most lehetővé vált felosztása és az osztályfőnökök végleges kijelölése iránt. Szept. 5-én délelőtt szétválasztottuk s elhelyeztük a különböző nagyságú tantermek, padok s egyéb körülmények tekintetbe vételével a párhuzamos osztályokat.

Összesen három parallel osztályt nyitottunk, s így tanodánk 1878/9-ben 11 osztálylyal birt.

Szeptember 5-én megkezdtük a rendes előadásokat, melyek azután minden akadály nélkül a tanév végeig folytak.

A tanári karban történt változások. A lefolyt tanévben a tanári kar rendes létszámában nem történt változás. A három párhuzamos osztály óráinak ellátására a nmltsgú vall. és közok. ministerium 24228. sz. a. k. kegyes intézvényével a már alkalmazásban volt Ferenc Valdemár, Zaymusz Gábor és Medreczky Istvánt ez évre is kinevezte helyettes tanári minőségben, s az utóbbit mint okleveles tornatanitót 25,293. sz. rendeletével az algymnasiumi tanulók tornatanitásával bizta meg.

Azonkivül Schürger Ferenc rendes tanár 1878. octbr. 28. 28108. sz. a. k. min. rendelettel hivatalában véglegesen megerősittetett.

Vallás- erkölcsi és fegyelmi ügy. Az egyháztól rendelt vallási gyakorlatok és ájtatosságokat a római és görög szert. katholikus tanulók tanáraik felügyelete mellett a szokásos módon és időben teljesitették. October 4. s nov. 19-én jelen voltak Ő cs. k. apost. Felségük magas névünnepe, április 24-én a Felséges királyi pár ezüstmenyegzője s junius 8-án a koronázás évfordulója alkalmából rendezett hálaadó, január 28-án pedig nagy hazánkfia Deák Ferenc lelkeüdveért rendezett gyászistentiszteleten.

A római és gör. szert. kath. tanulók hittani vizsgálatai nsgos és főtisztelendő Bugyis András ungvári plébános-főesperes és nsgos

Mondok János apát-kanonok ur, mint püspöki hitbiztosok elnöklete alatt tartattak meg, melyeket a munkácsi püspök Pásztélyi János úr ő méltósága is meglátogatott. Az ágostai és helvét- valamint a mózes hitvallású tanulók szintén illető egyházi elüljáróságaik utasitása szerint nyertek hitoktatást nt. Makkay Dániel helybeli ref. lelkész és Deutsch Márton tanitó uraktól. Az ifjuság erkölcsi viselete és fegyelmi állapota a törvényeknek megfelelő volt. Intézetünk nyomatott rendtartása és fegyelmi szabályai a tanulóknak a beiratásnál kézbesittetvén, azokat a téli és nyári félév kezdetén az illető osztályfőnökök buzdító beszéd kiséretében megmagyarázták, biztos utmutatást adván a tanulóknak mindennemü kötelmeik teljesitésére. Az év folyamában négy tanuló, viselet és szorgalom tekintetében kifogás alá eső viseletük hátrányosnak mutatkozván a közfegyelemre, az igazgató tanácsára az intézetből kilépett, egy pedig a helybeli tanodából elutasittatott.

Iskolai ünnepélyek. Intézetünk ez évben öt iskolai ünnepet ült, u. m. oct. 4-én Ő cs és apost. kir. Felsége legmagasabb névünnepe, ápril 24-én Ő Felségük ezüst menyegzője, junius 8-án a koronázás évfordulóján, a tanév kezdetén és végén. October 4-én Homicskó Miklós g. k. hittanár, a többi alkalommal az igazgató tartotta az alkalmi ünnepi beszédeket, melyekkel a nagyfontosságú emléknapok magasztosságának fejtegetése mellett az ifjuságban a hazafias érzelmeket és a legmagasabb trón iránti kegyeletes hódolatot fölébreszteni és megszilárditani törekedett. Az ünnepélyek magasztosságát mindenkor az ifjuság négyes énekkara emelte.

Emlékünnepet rendezett azonkivül az ifjusági „önképző Dayka kör.“ Dayka, Toldy és — b. Eötvös szobrának Budapesten történt leleplezése napján — Eötvös emlékére. Ezekről bővebben szól a kör elnökének VI. alatti jelentése.

Föigazgatói hivatalos látogatás. A kassai tankerület kir. főigazgatója, ngs és főt. Dr. Juhász Norbert kir. tanácsos úr octbr első napjaiban látogatta meg hivatalosan tanodánkat. Körül tekintvén a gymnasium beléletében, tudomást szerzett osztályonkint az ifjak iparkodásáról és viseletéről, s miután a főgymnasiumi épületben a nagy szünidő alatt véghezvitt épitkezéseket és intézetünk tanszertárait szemügyre vette, az ide utazása közben keletkezett s időközben fokozódott gyengélkedése miatt hivatalos teendőit már oktb. 5-én délután a tanárkarral tartott nevelészeti és módszertani tekintetben tanulságos értekezlettel fejezé be. Másodízben meglátogatta tanodánkat junius hóban, s akkor 11., 13. és 14-én a szóbeli érettségi vizsgálaton elnökölt.

A Gabelsberger-Markovics féle gyorsiró kör az igazgató elnöklete alatt a levelezési gyorsirásban már jartasabb 21 felgymnasiumi tanulóból novbr 6-án megalakúlván, elnökké Pikler Gyula, jegyzővé Toffler

Lipòt, könyvtárnokká Klein Adolf, pénztárnokká Kornstein József VII-ed, ellenőrré pedig Zinner Mór VI-od o. tanulót választotta meg.

A vita gyorsirás elsajátítása végett hetenkinti közös gyakorlatait szerdán délután és vasárnap délelőtt tartotta. A haladás feltüntetésére junius 4-én versenyirás rendeztetett az elnök és Medvigy J. tanár jelenlétében, melyen a kör által kitűzött első díjt, egy tallért, Pikler Gyula VII. o. t. nyerte meg, ki a Medvigy tanár által $3^1/_2$ perc alatt felolvasott 399 tagú szöveget egy szó hiányával hibátlanul írta le; a második díjra 1 frt Zinner Mór VI. o., dicséretre pedig Bőhm Arnold V. o. tanuló találtatott érdemesnek. Ugyanekkor bemutatták jártasságukat a levelező gyorsírásban a kezdő gyorsírók, kik közül az igazgató által felajánlott egy e. frtot teljesen hibátlan gyorsiratáért Pokorny Antal VI. o. t. nyerte meg.

Műének. Az énekben jártasabb tanulókból alakult ifjusági vegyes énekkar és a róm. kath. egyházi énekkar ez idén is Mráz F. r. tanár kipróbált vezetése alatt állott, s működésével úgy a vasár- és ünnepnapi istentiszteletek, mint az iskolai ünnepélyek alkalmával dicséretet aratott

A gör. szert. kath. tanulók buzgó egyházi énektanitója Sereghy Mihály VIII. o. tanuló volt.

Azonkivül Csanády Virgil ének- és zenetanár úr, az I. A. és I. B. oszt. tanulókat hetenkint egy-egy órában díjtalanul tanitotta s vezette be a műének elemeibe; alapvető munkáját szép siker koronázta.

Az ifjusági zeneegylet a lefolyt tanévben is folytatta működését Medreczky J. tanár felügyelete alatt és Lányi Géza zenekarnagy vezetése alatt. Oktbr 1-én megalakulván, tagjai közül 11-en hetenkint 3 órában tartották együttes gyakorlataikat a főgymn. épületben.

A torna oktatásnál, melyben ifjuságunk két tanár vezetése alatt célszerüen berendezett helyiségekben részesült, azon akadály merült fel, hogy a nyári torna helyiség a folytonos eső miatt alig volt használható.

A tanári kar által alapított Deák Ferencz féle ösztöndíj és a főgymnasiumi segély egylet alaptőkéje a kedvezőtlen viszonyok miatt a a lefolyt tanévben sem gyarapodott. Az utóbbinak alaptőkéje a kamatokkal együtt f. e. junius végén 1669 frt 86 krt tesz.

Mária Terézia féle évi 120 frtos ösztöndíjban egy növendékünk, Laudon István VII. o. t. részesült.

Az egészségi viszonyok tanodánk körében általában kielégitők voltak.

Tanári értekezletek. Az előirt tanterv tananyagának módszeres beosztása s a tanmenet egybevágó alakítása végett a tanári kar 3 módszertani, a nevelés- oktatás eredményének ellenörzésére 6 ellenörző, és az iskola körében felmerült egyéb ügyek elintezése végett 13 rendkivüli, összesen 22 tanácskozmányt tartott.

Vizsgàlatok. A VIII. o. tanulók a mennyiségtani földrajzból april 28-án, a bölcsészetből april 30-án tettek vizsgálatot, május 7. 8, 9., 10. és 12-én folytak az irásbeli, junius 11., 13. és 14-én a szóbeli érettségi vizsgálatok. Junius 16-án volt a róm. és gör. szert. kath. tanulók hittani vizsgálata; az évi nyilvános vizsgálatok pedig az I.—VI. osztályban a tantárgyaknak osztályok szerinti csoportosítása mellett az igazgatónak és helyettesének elnöklete alatt jun. 21—26-án, a francia nyelv és testgyakorlatból junius 27-én tartattak. A tanulók rajzai a rajzteremben közszemlére kitétettek jun 27. 28. és 29-én.

Junius 30-án fejeztük be a tanévet ünnepélyes „Te Deum“-mal és zárünnepélylyel, mely alkalommal az igazgató a jutalmakat, segélydíjakat, bizonyítványokat és az Értesítőt kiosztotta.

VII.

Az 1878—9-ik tanévi érettségi vizsgálat eredménye.

Jelentkezett 29 nyilvános tanuló; ezek közől a gymnasium VIII-ik osztályát végezte: Ungvárott 1877/8-ban 1, 1878/9-ben 28. Az összes 29 jelölt közől az érettségi vizsgálatot sikerrel kiállotta:

a) 1878. szeptember 6-án.

Folyó sz.	Név	Születéshely és év	Vizsgálati siker	Választott pálya
1	Kesztenbaum Mór	Ungvár, Ung	érett	jogi
b) 1879. junius 11. 13. és 14-én.				
2	Antal Miklós	Oláh-Gyűrűs, Szatmár 1860.	érett	tanári
3	Baulovics János	Váralja, Ung 1860	érett	egyházi
4	Béressy Árpád	Ungvár. Ung 1860.	érett	orvosi
5	Blazsószky Miklós	Szobráncz, Ung 1860.	érett	jogi
6	Bloch Ede	Ungvár, Ung 1860.	érett	jogi
7	Boksay Jòzsef	Darócz, Ung 1860.	érett	egyházi
8	Dolinay Antal	Ungvár, Ung 1861.	érett	egyházi
9	Feigenbaum Sándor	Nagy-Szőllős, Ugocsa 1860	érett	orvosi
10	Fleischner Armin	Nagy-Mihály, Zemplén 1862.	kit. érett	jogi
11	Grünbaum Salamon	Ungvár, Ung 1858.	érett	orvosi
12	Grünwald Adolf	Sztrajnya, Ung 1858.	érett	katonai
13	Guttmann Jakab	Ungvár, Ung 1860	érett	orvosi
14	Kállók Pál	Topolya. Zemplén 1860	érett	tanári
15	Kotton György	Fábiánháza, Szatmár 1859.	érett	egyházi
16	Kótyuch István	Kereknye. Ung 1857.	érett	orvosi
17	Lollok Alajos	M.-Sziget, Marmaros 1860.	érett	orvosi
18	Manajlo Tivadar	Lehóc, Ung 1859.	érett	egyházi
19	Melles András	Napkór, Szabolcs 1860.	érett	egyházi
20	Mráz Miroszláv	Szatm.-Németi, Szatm. 1861.	kit. érett	orvosi
21	Neviczky Sándor	Varannó, Zemplén 1860.	érett	tanári
22	Orosz Pál	Nyir-Lugos, Szabolcs 1859	érett	egyházi
23	Ortutay István	Szécs-Tarnóka, Zempl. 1860	érett	egyházi
24	Ortutay Pál	Antalóc, Ung 1861.	érett	egyházi
25	Pollacsek Mark	Homonna, Zemplén 1859.	érett	technikai
26	Ròth Vilmos	Ungvár. Ung 1860.	érett	jogi
27	Sereghy Mihály	Túr-Terebes, Ugocsa 1861	érett	egyházi
28	Vasylkievic Ágoston	Gálszécs, Zemplén 1860.	érett	egyházi

VIII.

A tanulók érdemsorozata az 1878-9. tanév végén.

Az előforduló rövidítések magyarázata.

I. A magaviselet jellemzésére:

jó=jó
szb.=szabályszerű
k. sz.=kevésbbé szabályszerű
r.=rosz

II. A tanulmányokban tett előmenetel jellemzésére.

jel.=jeles
jó=jó
el.=elégséges
elt.=elégtelen

Egyéb rövidítések: rk.=római katholikus; gk.=görög szertartású katholikus; hh.=helvét hitvallású; ág. v.=ágostai hitvallású; g. kl.=görög keleti vallású; mv.=mózes vallású; i.=ismétlő; ö.=ösztöndijas; fm.=felmentetett; km.=kimaradt; *=tagja a Gabelsberger-Markovics gyorsiró körnek; t.=a tornászatnál csapatvezető volt; z.=tagja a zeneegyletnek; mt.=magántanuló.

I. A. osztály.

	A tanuló neve, hitvallása. ösztöndijas vagy ismétlő e?	Erkölcsi viselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Természetrajz	Mértani rajz	Testgyakorlat	Szépirás	Ruthén nyelv	Műének	Francia nyelv
1	Alter Sándor mv.	szb.	jel.	jó	jó	jó	jel.	jó	jel.	fm	jó	—	—	
	Bendász János rk.	szb	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	jel.	jó	—	jel.	
	Bogcha Márton rk.	jó	el.	jó	jó	jó	jó	jó	el.	jel.	el.	—	jó	
	Butala András rk.	jó	jó	el.	el.	elt	el.	el.	el.	jó	el.	—	jó	
5	Becsicska Emil rk. i.	szb.	el.	elt	elt	elt	elt	elt	elt	el.	el.	---	el.	
	Demjanovics Gyula gk.	vi	zs	gá	lat	la	n	ma	ra	dt				
	Diamant Adolf mv. i.	e	l	m	a	r	a	d	t					
	Durcsák András gk.	szb.	jó	jó	el	el.	jó	jó	el.	el.	el.	el.	jel.	
	Fábry Gyula rk. ö.	jó	jó	jel.	jó	jel.	jel.	jó	jó	jel.	el.	—	—	
10	Gebe Elek gk.	szb.	el.	el.	el.	jó	jó	el.	el.	el.	el.	el.	—	
	Gottlieb József mv.	e	l	m	a	r	a	d	t					
	Gulácsy László rk.	szb.	jó	jó	jó	jó	el	el.	el.	jel.	jó	—	—	
	Horváth József rk.	e	l	m	a	r	a	d	t					
	Hrabár Dezső hh.	k. sz.	el.	el.	el.	elt	elt	elt	elt	jó	el.	--	—	
15	Huszár József rk	jó	jó	jò	jó	el.	el.	jel.	el	fm	jel.	—	—	
	Jettmár Vilmos rk.	szb.	el.	jó	jó	el.	el.	el.	jó	jel.	jó	—	—	
	Katona Dániel hh.	jó	jel.	el.	el.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	—	--	
	Lakner Aladár rk.	jó	el.	jò	jó	el.	jó	jò	el.	el.	jò	—	jel.	
	Leitereg Károly rk.	jó	el.	jel.	jó	el.	jó	el.	jò	jó	el.	—	jel.	
20	Ligethy Béla rk.	jó	el.	jó	jó	jò	jó	jel.	el.	el.	jò	—	jó	
	Liszkai János gk. i.	szb.	el.	jel.	jó	jó	jó	jel.	el.	el.	jó	el.	—	
	Martinidesz József rk. ö.	szb.	el.	el.	elt	el.	el.	elt	el.	jó	el.	—	—	
	Mika József rk.	jó	jel.	jó	jó	jó	jó	jó	elt	el.	jel.	—	—	
	Nagy János rk.	szb.	elt	el.	elt	elt	elt	elt	el.	elt	el.	—	—	
25	Nagy József gk. i.	jó	jel	jel.	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	jó	jel.	jel.	—	
	Neumann Győző mv.	szb.	el.	el.	el.	el	el.	jó	el.	el.	el.	—	jó	
	Neumann József mv.	e	l	m	a	r	a	d	t					
	Pásztélyi Sándor gr.	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel	jó	jel.	jó	
	Perlstein Sándor mv.	jó	jó	el.	el.	jó	jó	el.	el.	elt	el.	—	—	
30	Petrovay István rk.	szb.	el.	el	el.	el	elt	el.	elt	jó	el.	—	--	
	Péntek Gyula gk.	szb	el.	elt	elt	elt	el.	el.	elt	el.	el.	el.	—	
	Poburcsák János gk. i.	jó	el.	jó	el.	el.	el.	jó	el	elt	el.	el.	jó	
	Poburcsák Gábor gk. i.	jó	jó	el.	jó	el.	el.	jó		elt	el.	jó	jó	
	Rosenberg Fülöp mv. i.	e	l	m	a	r	a	d	t					
35	Róth József mv.	szb	jó	elt	elt	elt	elt	elt	elt	el.	jó	—	--	
	Roykovics Bertalan gk.	jó	el.	el.	el.	el.	jó	el.	el	fm	el.	—	—	
	Schächter Mihály mv.	jó	jò	el.	el.	el	jó	jó	el.	jó	jó	—	—	
	Schreiber Tivadar mv. i.	jó	jó	jó	el.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	—	—	
	Stuller Gyula rk.	szb.	el.	el.	elt	elt	elt	elt	elt	jel.	jó	—	—	
40	Szentimrey Ferenc h. h.	jó	jel.	jó	jó	jó	el.	jó	jel.	el.	jó	—	jel.	
	Szluk János gk.	jó	jó	jó	jó	jó	jel	jó	el	el.	el.	jó	--	
	Sztároszta Mihály gk.	jó	jó	el.	el.	jó	jó	jó	el.	el.	jó	jó	—	
	Szvetelszky Emil rk.	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jó	—	jó	
	Vasady Tihamér h. h.	k. sz.	jel.	elt	el.	elt	elt	el.	elt	el.	elt	—	—	

	A tanuló neve, hitvallása, ösztöndijas vagy ismétlő-e?	Erkölcsi viselet	Hitan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Menyiségtan	Természetrajz	Mértani rajz	Testgyakorlat	Szépirás	Ruthén nyelv	Müének	Francia nyelv
45	Wassermann Zs. mv.	szb.	jó	elt	elt	elt	el.	elt	elt	fm		—	—	—
	Weisz Jenő rk.	szb.	el	jó	el.	elt	el	el.	el.	jó	jó	—	—	—
	Zinner Samu mv.	jó	jel	jel	jel	jel	jel	jel	jel	jó	jó	—	jó	jel.

I. B osztály.

	A tanuló neve, hitvallása, ösztöndijas vagy ismétlő-e?	Erkölcsi viselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Természetrajz	Mértani rajz	Testgyakorlat	Szépirás	Ruthén nyelv	Müének	Francia nyelv
1	Azary András gk.	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jó	
	Balogh Miklòs gk.	jó	jel.	jel.	jó	jel.	jó	jel.	jó	jel.	jó	jel.	el.	
	Benedek Dávid mv. i.	jó	jò	el.	el.	elt	el.	el.	el.	el.	el.	—	—	
	Blasin Mihály gk.	jó	jel.	el.	el.	jó	el.	jel.	jò	elt	jel.	jel.	jel.	
5	Böhm Izidor mv.	jó	jel.	jel.	jò	jó	jó	jó	jel.	el.	jel.	—	jó	
	Bródy Sándor mv.	szb.	jel.	jó	jó	jó	el.	jó	el.	el.	el.	—	—	
	Danilovics András gk.	szb.	jel.	el.	jó	jó	el.	jó	jó	elt	jel.	—	—	
	Deák János rk.	szb.	jó	el	elt	el.	el.	el.	el.	el.	jó	—	jó	
	Fekete Géza rk.	jó	jó	el.	el.	el.	el.	el.	el.	jó	el.	—	—	
10	Firczák Sándor gk.	jó	jel.	jó	jó	jó	el	jó	el.	jó	jel.	jó	jó	
	Füzesséry István rk.	szb.	elt	elt	elt	elt	elt	elt	elt	jó	el.	—	—	
	Gaspero Henrik rk.	k sz	el.	elt	elt	elt	elt	elt	elt	jel.	jel.	--	jó	
	Grünspan Ignác mv.	jó	jó	jó	jó	jó	jel.	jó	jó	elt	el.	—	—	
	Gulovics Miklós gk.	jó	jel.	jó	jó	el.	el.	jó	jó	el.	el.	jel.	—	
15	Hadzsega Dániel gk.	jó	jó	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	jó	--	
	Holosnyai Elek gk.	jó	jó	jó	jó	jó	jel.	jó	jó	jel.	jó	jó	jó	
	Homicsko Jenő gk.	jó	jel.	el.	el.	jó	elt	jel.	jó	jel.	jó	jó	el.	
	Ihnatko Gusztáv gk.	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jó	jel.	jel.	jel.	
	Jenkószky Tivadar gk.	szb.	jó	elt	elt	elt	elt.	elt	elt.	el.	elt	jó	--	
20	Keszler Pinkász mv. i.	szb.	el.	el.	el.	el.	elt.	el.	el.	jó	jó	—	jó	
	Kis Gyula gk.	jó	jel.	el.	el.	jó	el.	el.	jó	el.	jel.	jó	—	
	Kis Sándor h. h.	jó	jel.	jel.	jó	jó	jel.	jel.	jel.	jó	jel.	—	—	
	Mader Vilmos mv.	jò	jó	jel.	jó	jó	jó	jó	jó	jel	jel.	—	jó	
	Merovics Gyula rk.	szb.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	-	—	
25	Nehrebeczky György.	szb.	jó	jó	jó	jel.	jó	jó	jó	fm	jel.	jel.	—	
	Nyisztor Aladár rk.	szb	jó	el.	el.	jó	el.	el.	el.	jó	jel.	—	—	
	Nyisztor Sándor rk.	jó	jó	jó	jó	jó	el.	jó	el.	jó	jó	—	—	
	Ortutay János gk.	e	l	m	a	r	a	d	t					
	Őry Jenő rk. i.	k. sz.	el.	elt	elt	elt	elt	el.	elt.	jó	el.	—	--	
30	Pasicky Péter rk.	szb.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	jel.	jó	—	el.	
	Ring Simon mv.	b	e	t	e	g								

	A tanuló neve, bitvallása, ösztöndijas vagy ismétlő-e?	Erkölcsi viselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Természetrajz	Mértani rajz	Testgyakorlat	Szépírás	Ruthén nyelv	Műének	Francia nyelv
	Roháes Gábor gk.	jó	jó	jel.	jó	jo	jo	jó	el.	jel	jel.	jó	el.	
	Romanovics Győző gk.	szb.	el.	elt	elt	el.	elt	el.	el.	jó	el.	el.	jó	
	Róth Emil mv.	e	l	m	a	r	a	d	t					
35	Róth Henrik mv.	e	l	m	a	r	a	d	t					
	Schön Jenő mv.	szb.	el.	elt	elt	elt	elt	elt	elt	jó	el.	-	—	
	Schulmann Kálmán mv.	szb.	el.	el.	elt	el.	el.	el.	el.	jó	el.	—	—	
	Stéfán Emil gk.	jó	jel.	jó	jó	jó	jó	jó	el.	el.	el.	jó	jó	
	Szencsuk János gk.	jó	jel.	el	el.	el	elt	el.	el.	jó	el.	jó	jó	
40	Szuchy Endre gk.	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	jó	jel.	jel.	jel.	
	Szuchy Gyula gk	b	e	t	e	g								
	Takács Elek gk.	szb.	jó	elt	elt	elt	elt	el.	el.	jel.	el.	el.	—	
	Weinmann Emil mv.	szb	el.	el.	el.	jó	jel.	el.	el.	elt	el.	—	—	
	Widder Jenő mv. i.	szb	jó	el.	el.	el.	el.	el.	el.	jó	el.	—	—	
45	Zloczky Miklós gk.	jó	jó	jó	jó	jó	el	jó	el.	elt	el.	el.	jó	

II. A. osztály.

	A tanuló neve, hitvallása, ösztöndijas vagy ismétlő-e?	Erkölcsi viselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Term. r.: Ásványtan	Term. r.: Növénytan	Rajz	Testgyakorlat	Szépírás	Ruthén nyelv	Műének	Francia nyelv
1	Berger Lipót mv.	szb.	el.	el.	elt	jó	el.	elt	el.	elt	elt	elt	el.	—	—	
	Bruck Lajos mv.	szb.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	elt	elt	el.	—	—	
	Dancs Ferenc rk.	e	l	m	a	r	a	d	t							
	Fábry Endre rk.	szb.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	el.	jó	jel.	jó	jel.	—	—	
5	Ferencsik György gk.	szb.	jel.	el	el.	el.	jó	el.	jó	jó	jó	—	el.	jó	—	
	Fried Sámuel mv.	jó	jó	el.	el.	jó	el.	jó	el.	jó	el.	el.	jel.	—	—	
	Geöcze István rk.	szb.	jó	jó	jó	el.	jel.	jó	jó	jel.	elt	el.	el.	—	—	
	Gottlieb Lajos mv.	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jó	el.	jel	—	—	
	Grünwald Aladár mv. i.	e	l	m	a	r	a	d	t							
10	Gulácsy Géza rk.	szb	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	jó	el.	—	—	
	Guttmann Mihály mv.	jò	jel.	el.	el.	jó	jó	jó	el.	jó	el.	jel.	el.	—	—	
	Haránth Szilárd gk.	jó	jel.	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	—	
	Heverdle Gusztáv rk.	szb.	el	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	jel.	jò	jel.	—	—	
	Homicskó Aladár gk.	jó	jel.	jó	jó	jó	el.	jó	jó	jó	jó	jó	el.	jel.	el.	
15	Ivánesy Aladár gk.	szb.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	—	—	
	Keszler János rk.	jó	jó	el.	el.	el.	el.	jó	el.	el.	el.	jel.	el.	—	el.	
	Klein Herman mv.	szb.	el.	elt	elt.	el.	elt	elt	elt	elt	elt	el.	el.	—	—	
	Klein Manó mv.	e	l	m	a	r	a	d	t							
	Klein Samu mv.	szb.	el.	el.	el.	jó	elt	elt	elt	elt	elt	el	el.	—	—	
20	Leblovics János mv.	szb.	el.	ió	jó	jó	jó	el.	el.	el.	el.	jó	el.	-	—	
	Lipkovics József mv.	szb	jó	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	jò	—	—	
	Mattus Mihály gk.	jó	jel.	jó	jó	el.	jó	el.	jó	jó	el.	jó	el.	jo	—	

	A tanuló neve, hitvallása, ösztöndijas vagy ismétlő-e?	Erkölcsi viselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Term. r. Ásványtan	Term. r. Növénytan	Rajz	Testgyakorlat	Szépirás	Ruthén. nyelv	Műének	Francia nyelv
	Melles Gyula gk.	jó	jel	jel	el.	jo	jó	jel.	el.	jel.	jel.	jó	jel.	jel.	—	
	Mihalovics Antal gk.	jó	jó	el	el.	el.	jó	jó	jó	el	elt	jó	el.	jó	-	
25	Papházy István gkel.	szb.	jó	el.	el	jel.	el.	el.	jo	el	el.	jó	jó	—	—	
	Rosenberg Aladár mv.	szb.	jó	el.	el.	el.	jò	el.	jó	jó	elt	el.	elt	—	—	
	Roth Salamon mv.	e	l	m	a	r	a	d	t							
	Schächter Zsiga mv.	e	l	m	a	r	a	d	t							
	Schleiminger István rk.	jo	jel	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jó	—	—	
30	Snyeszek József rk.	jó	jó	jó	jó	el.	jó	jó	el.	jó	jó	el.	jó	—	—	
	Stern Armin mv.	k. sz.	jel.	jó	jó	jel.	el.	el.	jó	el.	elt	elt	jó	—	—	
	Sternberger Lipót mv.	jó	jel.	el.	el.	jó	jó	jó	el.	el.	el.	el.	jó	—	—	
	Szabados Bazil gk.	szb.	jó	el.	jó	el	el.	el.	jó	el.	el.	jo	el.	jó	—	
	Szabó Endre gk. i.	jó	jó	el.	el.	el.	jó	jó	el	el.	elt	jel.	el.	jó	—	
35	Szabó Oreszt gk	jó	jel.	jó	jò	el.	jó	jó	jel.	jel.	el.	jó	el.	jó	—	
	Sztripszky Porfir gk.	jó	jel.	jó	jó	jo	jel.	jó	jó	jel	el.	jò	jó	jó	jó	
	Tomcsányi István ágv.	szb.	jó	jó	el.	el.	jó	jó	jel	jel.	el.	jó	el.	—	—	jó
	Trattner József mv.	szb.	jel.	elt	elt	el.	elt	elt	elt	elt	elt	el.	jó	—	—	
	Vanicskó Sándor rk.	szb.	jel.	jó	el	el.	el.	el.	el.	elt	jel	jó	jel.	—	—	
40	Volenszky Nesztor gk	jó	jel.	jel.	jel	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jel.	jó	jel.	—	
.	Volovcsák Miklós gk.	szb	jel	el.	el.	el	el.	el	jó	el.	jó	el.	jó	jó	—	
	Zaymusz Gábor rk.	jó	jó	jó	jó	jel	jó	jó	jó	jel.	jò	jel.	jel	—	el.	

II. B. osztály.

	A tanuló neve, hitvallása, ösztöndijas vagy ismétlő-e	Erkölcsi viselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Term. r. Ásványtan	Term. r. Növénytan	Rajz	Testgyakorlat	Szépirás	Ruthén nyelv	Műének	Francia nyev
1	Bárány Sándor gk.	jó	jel.	el.	el.	el.	jel.	el.	el.	el.	el.	jó	jò	jel.	—	
	Baulovics Milály gk.	jó	jel.	jó	jó	jó	jó	jó	el.	el.	jó	jel	el.	jel.	jó	
	Blum Sándor mv.	jó	jel.	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	jó	jó	el.	jó	jó	—	—	
	Bosnyák Mihály hv.	jò	jel.	jó	el.	el.		jó	jel.	jel	jel.	el.	jó	—	—	
5	Bròdy Lipót mv.	szb.	jó	elt	elt	el.	el.	elt	el.	elt	elt	elt	el.	—	--	
	Brudermann Abr. mv.	szb.	jel.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el	—	—	
	Csutkay Béla rk. i.	jó	jó	el.	el.	el	el.	el.	jó	jó	jó	jó	jó	—	el.	
	Dalajcsik Sándor rk.	jó	jó	el.	el.	el.	jó	el.	jó	jel.	jó	el.	jó	—	el.	
	Demárcsek Ágost. rk. i.	e	l	m	a	r	a	d	t							
10	Droszt Ferencz rk. i.	szb.	el.	el.	el.	el.	el	el.	jó	jó	elt	jó	jó	—	—	
	Farkas Emöd hv.	jó	jel	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel	jel.	ój	je'.	el	—	—	
	Farkas Lajos hv.	jó	jel	jel.	jel.	jel	je'.	jel	jel.	jel.	jó	jel.	jó	—	—	
	Fischer Vilmos mv.	szb.	jó	el.	el.	el.	el	el.	el.	el.	el.	elt	el.	—	—	
	Goldstein Miksa mv.	szb.	el.	el	el.	el	el	el.	el.	el.	el.	jó	el.	—	—	
15	Gorka Gyula rk.	szb	el.	jó	jó	jó	el.	el.	el.	el.	el.	jò	el.	—	—	

	A tanuló neve, hitvallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Erkölcsi viselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Term. r.		Rajz	Testgyakorlat	Szépírás	Ruthén nyelv	Műének	Francia nyelv
									Ásványtan	Növénytan						
	Grossmann Albert mv.	szb.	jó	el.	elt	el.	el.	jó	el.	el.	elt	el.	jó	—	—	—
	Horváth János hh.	szb	jel	el.	elt	elt	el.	elt	el.	el.	jò	el.	jó	—	—	—
	Katona József hh.	jó	jel.	el.	jó	jó	jel.	jó	jó	jó	el.	el.	jó	—	—	—
	Klapácska Antal rk.	jò	jel.	jó	el.	el.	jó	jó	jel.	jò	el.	el.	el.	—	—	—
20	Klein Zsigmond mv.	szb.	jel.	elt	el.	el.	jó	el	jò	el.	elt	el.	el.	—	—	—
	Moskovics Fülöp mv.	szb.	jó	el.	el.	el	jó	jó	el.	jó	elt	jó	el.	—	—	—
	Murin István gk.	jó	jó	el.	jó	el.	jó	jó	el.	el.	jel.	el.	jó	jó	—	—
	Neumann Mór mv.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	jó	el.	jel.	—	—	—
	Okolicsny Jòzsef rk.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	el.	jó	el.	jel.	fm	el.	—	—	—
25	Papp Antal gk.	jó	jó	jó	jó	jó	jó	ió	jó	el.	el.	el.	el.	jel.	el.	—
	Peisner Simon mv.	szb.	jó	jó	el.	jò	el.	jó	el.	el	elt	el.	el.	—	—	—
	Schauer Illés mv.	jó	jel	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel	jel.	elt	fm	jó	—	—	—
	Stéfán Tivadar gk.	jò	jel.	el.	el.	el.	jó	el.	el.	el.	jel.	jó	jel.	jel.	—	jel.
	Steindler Lipót mv.	szb.	jó	elt	elt	el.	el.	el	el.	elt	el.	elt	jó	—	—	—
30	Stern Fülöp mv. i.	k. sz.	jó	elt	elt	el.	el.	elt	el.	elt	elt	el.	jó	—	—	—
	Stich István rk.	jó	jó	el.	el	el.	el.	el.	el.	el.	el	jó	jó	—	el.	—
	Szentimrei Gyula hh.	jó	jel.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	jó	el.	elt	el.	—	—	—
	Szikora Bertalan rk.	szb.	jó	el.	el.	el.	jel.	el.	jó	jò	jó	el	jó	—	—	—
	Szvetelszky Ágoston rk.	jó	jó	el.	el.	el.	el.	el.	jó	el.	jò	jó	el.	—	—	—
35	Szvetelszky Géza rk.	szb.	jó	el.	el.	el.	el	el.	jó	jó	jó	fm	el.	—	—	—
	Ungváry László rk. i.	e	l	m	a	r	a	d	t							
	Verderber Ignác mv.	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jel.	jò	jó	el.	el.	el.	—	—	—
	Weinberger Arthur mv.	jó	jel.	jel	jel	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel	jó	jel.	—	—	—
	Weinberger Samu mv.	jó	jel.	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jel.	jel.	jó	jel.	—	—	—
40	Zaborovszky Kornél rk. i.	szb	jel.	el.	elt	el.	el.	el	jó	el	el.	jó	jó	—	el.	—
	Zinner Jenő mv. i.	szb.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	jó	el.	jó	jó	jel.	—	—	—

III. A. osztály.

	A tanuló neve, hitvallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e	Erkölcsi viselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Rajz	Testgyakorlat	Ruthén nyelv	Műének	Francia nyelv
1	Barna Antal gk.	szb.	jel	jó	jó	el.	el	el.	el.	jó	el.	jó	el.	—	—
	Benedek Márk mv.	szb.	jó	elt	elt	el.	el.	el	elt	elt	elt	el.	—	—	—
	Csere János rk.	szb.	jó	el.	el.	el.	el.	jó	el.	el.	jó	jó	—	—	—
	Diószeghy Kálmán hh i.	vi	zs	gá	lat	la	n	m	a	ra	dt				
5	Fekete Jenő rk.	jó	el.	jó	jó	el.	el.	jó	jó	el.	jó	jó	—	—	—
	Fleischner Jakab mv.	szb.	jó	el.	el.	el.	el	el.	el	el.	elt	elt	—	—	—
	Grósz Dezső mv.	szb.	jel.	el.	el.	el.	jó	jó	jó	el.	el.	el.	—	—	—
	Grósz Izidor mv.	szb	jó	el.	el.	el.	el.	el.	elt	el.	elt	el.	—	—	—
	Herz Mór mv.	jó	jel.	jel.	jel.	jó	jel.	jel.	el.	el.	el.	elt	—	—	—

	A tanuló neve, hitvallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Erkölcsi viselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Rajz	Testgyakorlat	Ruthén nyelv	Műének	Francia nyelv
10	Holländer Zsigmond mv	szb.	jò	el.	el.	jó	jó	el.	el.	el.	el.	elt	—	—	
	Hrabár János gk. i.	jó	jó	el.	el.	el.	jó	el.	el.	el.	jó	elt	el.	—	
	Kállók Elek gk.	szb.	jó	el	el.	elt	el.	el	jó	el.	el	jó	el.	—	
	Leblovics Samu mv.	szb.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	jó	—	—	
	Lewandowszki Dezső rk.	szb.	jó	el.	el.	el.	el.	jó	el.	el.	el.	jó	—	el.	
15	Lindner Gyula mv.	szb.	jò	jel.	jel.	jel	jó	el.	jel	jó	el.	elt	—	—	
	Mandula Ferenc rk.	szb.	jó	el.	el.	elt	elt	elt	jó	jó	el.	jó	—	—	
	Mandula Sándor rk.	jò	jó	el.	el.	el.	el	el.	el	elt	jó	jó	—	—	
	Matyackó György gk.	szb.	jó	el.	el.	el.	jó	jó	elt	el	el.	jó	el.	–	
	Mikulaninec Miklós gk.	jó	jel.	jó	jó	el.	jó	el.	el.	el.	jel.	el.	—	—	
20	Mittelmann Bernát mv.	jó	jó	jó	jel.	jó	jel.	jò	jó	el.	el	elt	—	—	
	Mocsáry József rk.	e	l	m	a	r	a	d	t						
	Nevicky Tivadar gk. i.	szb	jó	el.	el.	el.	jó	jó	el.	el	el.	el.	jó	—	
	Papházy Elek gkel.	szb.	jó	el.	el.	jó	el.	el.	el.	el	el	jel.	—	—	
	Pásztélyi István gk.	jó	jel	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	fm	jel.	jel.	—	
25	Réthy Etele rk.	szb.	el	elt	el.	elt	elt	elt	elt	elt	elt	elt	—	—	
	Rózsa Emil mv.	szb	jó	el.	el.	el.	el.	el	el.	el.	elt	el.	—	—	
	Róth Herman mv.	jò	jó	elt	elt	el.	el.	el.	elt	elt	elt	el.	—	–	
	Róth Sándor mv.	szb.	jó	el.	el.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	jel.	—	—	
	Rosin Sándor mv.	szb.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	elt	el.	elt	el.	—	—	
30	Sándor Pál gk.	jó	jel.	el.	el.	el.	el.	el	elt	el.	jel.	jó	jó	—	
	Siegmund Rezső rk.	jó	jò	el.	el.	jò	el.	jó	el.	el	el.	jó	—	–	
	Stern Armin mv.	jó	jó	jó	jó	jó	el.	el.	jel.	el.	el	el.	–	—	
	Szépfi Elemér rk.	jò	jó	jó	el.	el.	jó	jel.	el.	el.	el	el.	—	—	
	Szuchy László rk.	szb	el.	elt	elt	elt	elt	el.	elt	elt	jó	jó	–	—	
35	Tahy Izsák rk.	jó	jó	el.	elt	elt	jó	el	elt	elt	jó	jó	–	—	
	Tahy Jakab rk. ö	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel	jó	—	—	
	Tóth Kálmán rk.	szb.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	elt	el.	el	el.	—	—	
	Vatamány And. gk	jó	jel.	jó	jó	el	jel.	jel	jó	jel.	jel	el.	jel.	—	
	Br. Vécsey László rk.	jó	el.	jó	jó	jó	jò	jó	jó	el.	el.	jó	—	—	
40	Veinberg Lipót mv.	jó	jó	el.	jó	jel.	jó	jó	jó	el.	fm	jò	—	—	
	Veinberger Sándor mv.	jó	jó	el.	el.	el.	jó	jó	jó	el.	el.	elt.	—	—	
	Viedemann Árp. hh.	e	l	m	a	r	a	d	t						

III. B. osztály.

	A tanuló neve, hitvallása, ösztöndijas vagy ismétlő-e?	Erkölcsi viselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Rajz	Testgyakorlat	Ruthén nyelv	Műének	Francia nyelv
1	Bacsinszky Irén gk.	jó	jó	el.	el.	el.	jó	jel	el.	el.	el.	elt	jó	—	—
	Bohos László rk.	jó	jó	el.	el.	el.	jó	el.	jó	jó	jó	jó	—	—	—
	Bródy Béla mv.	szb.	jel.	elt.	elt	el.	el.	el.	elt	elt	elt	elt	—	—	—

	A tanuló neve, hitvallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Erkölcsi viselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Rajz	Testgyakorlat	Ruthén nyelv	Műének	Francia nyelv
	Csurgovics György gk.	szb.	jel.	jó	jó	jó	jó	jel.	jó	el.	jel.	jel.	jó	—	—
5	Dietz Ödön ág v.	jó	jò	el.	elt	el	jó	jó	el.	el.	elt	el.	—	—	—
	Drohobecky Cyrill gk.	jó	jó	elt	elt	elt	jó	el.	el.	elt	elt	jel.	el.	—	—
	Dudinszky István gk.	jó	jó	el.	el.	el.	jó	jel.	jó	el.	jó	el.	jó	—	—
	Dudinszky Tivadar gk.	szb	jó	el.	elt	el.	jó	el.	elt	elt	elt	jó	el.	—	—
	Fencik Endre gk.	jó	jó	jó	el	el.	jel.	jó	el.	el.	el.	el.	jó	—	—
10	Gebé Péter gk.	jó	jel.	jó	jó	jó	jel.	jel.	jel.	el.	jó	jó	jó	—	—
	Glück Géza mv.	jó	jó	el.	el.	jó	jel	jel.	jó	jó	el.	el.	—	—	—
	Gutfreund Adolf mv. i.	szb.	jó	el.	el.	jó	el.	elt	el.	el.	el.	jò	—	—	—
	Havelka Ignác gk.	jó	jó	el.	el.	el.	jó	el	el.	el.	jel.	el.	el.	—	—
	Hauser Arthur rk.	e	l	m	a	r	a	d	t						
15	Hirtenstein Ákos mv.	szb	jó	el.	el.	jó	el.	jel.	el.	el.	elt	elt	—	—	—
	Hirtenstein Lipót mv.	jó	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jó	jel.	—	—	—
	Holosnyay Cyrill gk.	jó	jó	el.	el.	el.	jò	jó	el.	el.	jó	jó	jó	—	—
	Homa János gk.	jó	jel	el.	el.	el.	el.	jó	el.	el.	jó	elt	jó	—	—
	Kacsúr László gk.	szb.	jel.	el.	el.	el.	jó	jò	el.	jel.	jel.	el.	jel.	—	—
20	Kesztenbaum Dávid mv.	szb.	jó	elt	elt	el.	elt	elt	elt	elt	elt	elt	—	—	—
	Klinger Jakab mv.	jó	jel	el.	el.	jó	jó	jó	el.	el.	jó	el.	—	—	—
	Kovács Árpád rk.	szb.	el	el.	elt	jó	el.	el.	el.	el.	jel.	jó	—	—	—
	Kovács Károly hh.	jó	jel.	jò	el.	el	jel	jel.	jó	jel.	jel.	el.	—	—	—
	Kricsfalusy János gk.	jó	jó	el.	el.	el	jó	el.	el.	el.	elt	elt	el.	—	—
25	Kutka Izidor gk.	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	jel.	jel	jó	—
	Mikita Béla rk	szb.	jó	el.	el.	el.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	—	—	—
	Mittelmann Aladár mv.	jó	jel.	jó	jó	jel.	jó	jó	jó	jel.	jó	elt	—	—	—
	Negedló Antal rk.	jó	jó	jó	el.	el.	jó	jel.	el.	jó	jel.	el.	—	—	jó
	Negedló Béla rk.	szb.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	jel.	jó	—	—	jó
30	Neumann Sándor mv. i.	szb.	jel	el.	el.	jó	jó	jò	jó	el.	el.	jó	—	—	—
	Palicska Géza rk.	e	l	m	a	r	a	d	t						
	Pazsicky József rk.	jó	jó	jó	el.	el.	jel.	jel.	el.	el.	jel.	jel.	—	—	—
	Podlussányi Géza rk.	szb.	el	jó	el.	el.	el.	el	jó	el.	jel.	jó	—	el.	—
	Pollák Adolf mv.	szb.	jó	el.	el.	el	el.	el.	elt	el.	el.	—	—	—	—
35	Répay Pál gk.	jó	jó	jó	jó	el.	el.	el.	jó	el.	jel.	jó	jel.	—	—
	Royko Béla ág. v.	szb.	jó	el.	el.	el.	jó	jó	jó	el.	jó	el.	—	—	—
	Stuller Aladár rk.	k.sz	el.	el.	elt	elt	el.	jó	elt	elt	el.	elt	—	—	—
	Szluk András gk. i.	jó	jó.	jó	el.	el.	el.	jó	el.	jó	el.	el.	jó	—	—
	Szluk Gyula gk.	jó	jel	jó	jó	jó	jel.	jel.	jó	jó	el.	jó	jel.	—	—
40	Tüchler Sándor mv.	jó	jó	el.	el.	el.	jó	jel.	jó	el.	el.	el.	—	—	—
	Veszprémy Sándor rk.	szb.	el.	jó	el.	el.	jó	jel.	jó	jó	jel.	jò	—	jó	—
	Weissbach Lázár mv.	szb.	jel.	jel.	jó	jel.	jó	jel	el.	el.	jel.	jó	—	—	—

IV. osztály.

	A tanuló neve, hitvallása, ösztöndíjas, vagy ismétlő-e?	Erkölcsi viselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Németnyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Vegytan	Rajz	Testgyakorlat	Ruthén nyelv	Műének	Francia nyelv
1	Adler József mv.	szb	jó	el.	el.	el.	el.	jó	el.	el.	jel.	jó	—	—	
	Bacsó Elek gk.	jó	jó	el.	el.	el.	jó	el.	el.	el.	jel.	el.	jó	–	
	Bánóczy Zoltán rk. i.	szb	el.	el.	el	el.	el.	elt	el.	el	el.	fm	—	—	
	Báthy Géza rk.	jó	jó	jó	el.	el.	jó	el.	el.	el.	jel.	jel.	—	el.	
5	Belházy Imre rk	e	l	m	a	r	a	d	t						
	Brünn Mór mv.	jó	jel.	el.	el.	jel.	jel.	el.	jó	jó	el.	elt	—	—	jel.
	Burger Miksa mv.	szb.	jel.	jó	el.	el.	jel	el.	jel	jel.	jó	jó	—	—	
	Csopej Kornél gk.	jó	jel.	el.	elt	el.	jel.	elt	jó	jel.	jó	el.	jó	-	
	Durschlag Miksa mv.	e	l	m	a	r	a	d	t						
10	Edelstein Herman mv.	jò	jel.	el.	el	el.	jó	jó	jò	jó	jel.	el.	—	—	
	Fried Armin mv.	jó	jel.	el.	el.	el.	jó	el.	el.	el.	jò	el.	—	—	
	Friedmann Samu mv.	jó	jel.	el.	jó	jó	jó	jel	jel.	jel	jó	jó	—	—	
	Füzessérу János rk.	jó	jó	el.	elt	elt	jó	elt	el.	el.	elt	el.	—	—	
	Füzessérу Pál rk.	szb.	jó	el.	el.	el.	jó	elt	el.	el.	elt	jó	—	—	
15	Goldblatt Jakab mv.	e	l	m	a	r	a	d	t						
	Grünbaum Miksa mv.	jó	jel.	el.	el.	el.	jel.	el.	jó	jó	jó	jó	—	—	
	Grünwald Ignác mv. i.	szb.	jó	el.	el.	el.	jó	el.	el.	el.	el.	jó	—	—	
	Gulácsy Árpád rk.	jó	jel.	el.	el.	el.	jel	jó	jó	jó	jó	jó	—	—	
	Gutmann Sándor mv.	jó	jel.	jó	el.	el.	jó	elt	el.		el.	jó	—	--	
20	Herczeg Árpád rk.	szb	el.	el.	elt	el.	jel.	el.	el.	el.	el.	elt	—	—	
	Homicskó János gk. i.	szb.	jó	el.	elt	el.	el.	elt	el.	el.	jó	jó	jó	–	
	Horatius Pál rk.	jó	jel.	jó	el.	el.	jel	jó	jó	jó	el.	el	—	—	
	Horváth Mihály rk.	jó	jó	el.	el.	el	jel	el.	el.	el.	jel.	el.	—	—	
	Káhn Lipót mv.	jó	jel.	el	el.	el.	el.	jó	jó	jel.	jel.	jó	—	—	
25	Kail Antal ág. hv.	e	l	m	a	r	a	d	t				—	—	
	Kapisinszky Péter gk.	szb.	jó	el.	el	el.	jó	elt	el.	el.	el.	elt	jó	—	
	Katona Kálmán hh. i.	e	l	m	a	r	a	d	t				—	--	
	Kornstein Emil mv. i.	szb.	jó	jó	el	el.	jel.	el	el.	el.	el.	—	—	—	
	Krausz Emil mv.	b	e	t	e	g									
30	László Albert hh. i.	jó	jó	jó	el.	el.	jó	el.	jel	jó	jel.	jo	—	—	
	Lyahovics János gk.	jó	jó	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el	jel	jò	jó	—	
	Matuska Béla ág.	szb.	el.	jó	el	el.	jel.	el.	jó	jó	el.	jel.	jó	—	
	Mihailovics Árpád ág.	szb.	elt	el.	elt	elt	el.	elt	el.	elt	el.	—	—	—	
	Mikita Emil gk ö.	jó	jel.	jel.	jel	jel.	jel	jel.	jel.	jel	jel	el	jel.	—	
35	Mittelmann Gy. mv.	b	e	t	e	g									
	Mebenzahl Manó mv.	jó	jel.	jel	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	jel	jel.	el.	—	--	
	Neviczky Miklós gk.	szb.	jó	el.	el.	el.	jó	el.	el.		el	el.	el.	jó	
	Nizsalovszky Endre gk.	jó	jó	el.	el.	el.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	jó	el	
	Ortutay András gk.	szb.	jó	el.	el.	el.	jó	el.	jó	el.	jel.	jó	jó	ió	
40	Paulik Kálmán rk.	jó	jó	jó	jó	jó	jel.	jó	jó	jó	jó	jel.	el.	el.	
	Pollacsek Simon mv.	jó	jel.	jel	jel	jel.	jel.	jel.	jel.	jel	jó	jó	—	—	
	Pollák Pál mv.	e	l	m	a	r	a	d	t						
	Potássy Gyula rk.	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jó	—	jó	
	Br. Redvicz Károly rk.	jó	jel	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jó	el.	—		
45	Rosenberg Ignác mv.	szb.	jel.	elt	elt	el.	el.	elt	el.	el.	el	el.	—	—	
	Schorr Lőrincz mv.	e	l	m	a	r	a	d	t						

A tanuló neve, hitvallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Erkölcsi viselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Vegytan	Rajz	Testgyakorlat	Ruthén nyelv	Műének	Francia nyelv
Schulmann Sal. mv.	e	l	m	a	r	a	d	t						
Stépán József hh.	e	l	m	a	r	a	d	t						
Szmoligovics Gerváz gk.	szb.	jó	el.	el.	el.	el	elt	el.	el.	jel	jó	jó	—	
50 Sztripszky Vladimir gk.	jó	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jó	jel	jó	
Telmányik Ottmár rk.	jó	el.	jó	el.	el.	jel	jó	jó	el.	jó	jò	—	el.	
Wasylkievics Zs. rk. i.	szb.	jó	el.	el.	el.	jó	el.	el.	el.	el.	—	--	--	
Vaszócsik Gusztáv gk.	szb.	jó	el.	el.	el.	jel.	el.	el.	el.	el.	jel.	jó	—	
Weinberger József mv.	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jó	jó	—	—	
55 Weinberger Miksa mv.	jó	jel.	el.	el.	el.	jó	el.	el.	el.	el.	jó	—	—	
Volkay Ödön gk.	jó	jel.	el.	jó	jó	jel.	el.	jó	el.	el.	jó	jel.	—	
Zichor János gk. i.	jó	jó	el.	el.	el.	jel.	el.	el.	el.	jó	—	jó	—	
Ferenczy Sándor mt. hh.	vi	zs	gá	lat	la	n	m	a	ra	dt				
Nehrebeczky S. mt. gk.	vi	zs	gá	lat	la	n	m	a	ra	dt				

V. osztály.

A tanuló neve, hitvallása, ösztöndijas vagy ismétlő-e?	*Erkölcsi vis.*	*Hittan*	*Magyarnyelv*	*Latin nyelv*	*Görög nyelv*	*Német nyelv*	*Történelem*	*Mennyiségtan*	*Term. t*		*Testgyakorlat*	*Ruthén nyelv*	*Gyorsírás*	*Műének*	*Rajz*	*Francia nyelv*
									Ásványt.	*Növényt.*						
1 Alter Sándor mv.	szb.	jó	el.	el.	elt	el.	el.	el.	el.	el.	el.	—	—	--		—
Bekény Aladár rk.	szb	jel.	jó	jó	el.	el.	jel.	jel.	jel.	jel.	fm	—	—	—		—
Bőhm Arnold mv. t.	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel	jel.	jó	-	*	—		—
Budaházy Imre rk.	jó	jel	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel	jel.	el	—	—	—		—
5 Chanát Nicephor gk. ö.	szb.	jel.	jel	jó	jó	jó	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	—	--		—
Drohobecky Miklós gk. t	jó	jò	el.	el.	el.	el.	jó	el.	jó	jó	jel.	el.	—	jó		—
Farkas András gk.	jó	jó	el.	el.	el.	jó	jó	el.	jó	jó	jó	jó	—	—		—
Fekete Dezső rk.	szb	jó	el.	el.	el.	el.	el.	elt	el.	el.	jò	—	--	—		—
Ferencsik Ödön gk. t	szb.	jó	jó	el.	el	el.	jó	el.	el.	jó	jel.	jó	jó	—		—
10 Fleischner Dávid mv.	jó	jel	jó	el.	elt	jel.	jó	el.	jó	jó	fm	—	—	—		—
Fried Albert mv.	jó	jel.	el.	jó	jó	jó	jel.	jó	jó	jó	el.	—	—	---		km
Fried József mv.	szb	jel.	el.	el.	el	jó	el.	elt	el.	el.	elt	—	—	—		—
Friedmann Ágoston mv.	szb.	jel.	jó	jo	jó	jó	jó	jel.	el.	el.	el.	—	—	—		—
Friedmann Lajos mv. z.	k. sz.	jó	el	el.	elt	jó	jó	el.	jó	jó	el.	--	km.	—		--
15 Glück Lajos mv.	jó	jel	jó	el.	jó	jel.	jel.	el.	jó	jel.	jó	—	—	—		—
Hoffman József rk.	jó	jó	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el	el.	el.	—	-	—		—
Holländer József mv.	szb.	jel.	jó	el.	jó	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	jó	—	—	—		—
Holosnyay Tivadar gk. t.	jó	jó	jó	jó	jó	el.	jó	jel	jó	jel	jel.	jó	—	el.		—
Hornyák Bazil gk.	m	e	g	h	a	l	t									
20 Horváth Pál rk.	szb.	elt	el.	elt.	elt	elt	el.	elt	el.	el.	jel.	--	—	—		—
Hrivnyák Elemér rk.	szb.	jó	jó	jó	jó	jel	jel.	jó	jó	jo	jó	—	jel.	—		jel
Ilkó Elek gk. t.	szb	el.	el.	elt	elt	elt	el.	elt	jó	el.	jó	el	—	—		—
Jaczkovics István gk. t.	szb.	jó	jó	el	el.	el.	jó	jó	jó	jó	jel.	el.	—	—		—

A tanuló neve, hitvallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Erkölcsi viselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görögnyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Term.r. Ásványtan	Term.r. Növénytan	Testgyakorlat	Ruthén nyelv	Gyorsirás	Műének	Rajz	Francia nyelv
1 Jóna József rk	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jó	—	jel.	jel.	—	
Kelemen Jakab mv.	szb.	jó	el.	el.	el.	jò	jó	jel.	el.	jó	el.	—	—	-	—	
Kiss Pál gk. t.	szb.	el.	el.	elt	elt	elt	jó	elt	el.	el.	jel.	el.	—	el.	-	
Klein Adolf mv.	szb.	jó	el.	el.	el.	jó	el.	jó	el.	el.	jó	—	—	—	—	
5 Klein Hermann mv.	e	l	m	a	r	a	d	t								
Kossey János gk.	szb.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	jó	jel.	jó	—	—	—	
Lőrinczy József mv.	szb.	jó	el.	el.	el.	jó	jó	el.	el.	jò	jó	—	—	—	—	km
Lyachovics László gk.	jó	jó	jó	jó	jó	el.	jó	el.	jó	el.	jó	jó	—	—	jel	
Mandula József rk. i.	e	l	m	a	r	a	d	t								
10 Papházi Kornél gkel. t.	jó	jó	el.	el.	el.	jó	jó	el.	jó	el.	jel.	—	—	—	—	
Rákóczy Ferencz gk.	szb.	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	el.	jel.	—	—	—	
Romzsa Nesztor gk.	szb.	jò	el.	el.	el.	el	jó	el.	jó	el.	fm	jó	—	—	—	
Róth Lajos mv.	jó	jel.	jó	jó	jel	jó	jel.	jel.	jó	jel.	jò	—	jel.	—	—	
Roykó János ág	szb.	jel.	jó	el.	el.	jó	jó	el.	el.	jó	fm	—	km.	—	-	
15 Schelling Péter rk. i.	szb.	el.	jó	el.	el.	el.	jó	el.	el.	el.	fm	—	—	-	—	
Sreiber Fülöp mv. i.	k. sz.	jó	el.	elt	el.	el.	el.	elt	jó	el.	el	—	el.	—	—	
Schwarz Jakab mv.	szb.	jó	el.	el.	elt	el	el.	el.	el.	el.	el.	—	—	—	—	
Seregélly Miklós gk.	jó	el.	el.	elt	elt	elt	jó	elt	el	el.	jó	el.	—	—	—	
Stépán László hh.	jó	jel.	jó	jó	jó	el.	jó	jó	jó	jó	fm	-	—	—	—	
20 Stern Herman mv.	szb.	jel.	el.	el.	el.	jel.	el.	el.	el.	el.	jó	-	-	—	—	
Szabados István rk.	szb.	el.	el.	elt	el	el.	jó	el.	el.	el.	jó	—	—	—	—	
Szabó Dániel gk.	szb.	el.	el.	el.	el.	elt	el	el.	jó	el.	jel.	jó	—	—	—	
Szabó Mihály gk.	jó	el.	el.	elt	el.	elt	elt	elt	el.	el.	jel.	el.	—	—	—	
Szaploncay Lajos hh.	szb.	jó	el.	elt	elt	el.	el.	elt	el.	jó	elt	—	-	—	—	
25 Szegelethy István rk.	szb.	elt	el.	elt	elt	el.	jó	elt	jó	jó	jó	—	—	—	—	
Szieber Ödön rk.	szb.	jel.	jó	jó	el.	jó	jel	jó	jel.	jel	jel.	—	—	—	—	jel
Sztecovics Miklós gk. i.	szb.	el.	el.	el.	el.	elt	jó	el.	el.	el.	jò	el.	—	—	—	
Takács András rk.	m	e	g	h	a	l	t									
Toldy Jòzsef gk.	szb	jó	jó	el.	jó	el.	jel.	jel	jel	el.	elt	jel.	--	—	-	
30 Br. Vécsey István rk.	szb.	jó	jó	el.	el.	jó	jó	el.	jò	jel.	el	—	jó	—	jel.	
Volosin László gk.	szb.	jó	el.	el.	elt	el.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	—	el.	—	
Weinberger József mv	szb.	jel.	el.	elt	elt	el.	jó	elt	el.	el.	el.	—	—	—	—	
Wittenberger Ág. rk	jò	jel.	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	jel.	jel	jel.	el	—	—	—	—	

VI. osztály.

A tanuló neve, hitvallása, ösztöndíjas, vagy ismétlő-e?	Erkölcsi viselet	Hittan	Màgyar nyelv	Latin nyelv	Görögnyelv	Németnyelv	Történelem	Termèszetrajz	Mennyiségtan	Vegytan	Testgyakorlat	Ruthèn nyelv	Gyorsirás	Műének	Rajz	Francia nyelv
1 Antalócy Kornél gk.	szb.	el.	el.	el.	el.	el.	jó	el.	el.	el.	jó	el.	—	—	—	---
Balogh Szilárd gk.	jó	el.	jó	el.	jó	jó	jó	jó	el.	el.	jó	el.	—	—	—	—
Béressy Géza gk.	jó	jó	jó	el.	el.	jó	jó	jel.	jó	jó	jó	el.	—	—	—	—
Bilák Sándor gk.	jó	jó	jó	el.	el.	jó	el.	jó	el.	el.	jò	jó	—	—	—	—

	A tanuló neve, hitvallása, ösztöndíjas vagy ismétlő e?	Erkölcsi viselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természetrajz	Mennyiségtan	Vegytan	Testgyakorlat	Ruthén nyelv	Műének	Gyorsírás*	Rajz	Francia nyelv
5	Bloch Mór mv.	jò	jó	jó	el.	jó	jó	el.	jó	el.	el.	jó	—	—	—	—	—
	Bródy Izidor mv.	jó	jel.	jó	jó	jel.	jó	jel.	jel	jel.	jó.	el.	--	—	—	—	—
	Csurgovics János gk. t.	jó	jó	jó	jó	el.	el.	jó	el.	el.	el.	jel	jó	—	—	—	--
	Id. Demjanovics A. gk. i. z.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	jó	el.	el.	el.	jel.	jó	—	—	—	—
	Ifj Demjanovics An. gk.	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	—	jel	—	—
10	Duliskovics Mihály gk.	jó	el.	el.	el.	elt	el.	el.	el.	elt	el.	fm	jó	—	—	—	—
	Ehrenreich Jenő mv.	jó	jó	el.	el.	jel.	jó	jel.	jel.	jó	jó	jó	—	—	—	—	—
	Frenkel Lipót mv.	jó	jel.	jel.	jó	jel.	jó	jó	jel.	el.	el.	el.	—	—	*	—	—
	Friedmann Arnold mv.	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	el.	—	—	*	—	—
	Friedmann Vilmos mv. z.	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jó	el.	el.	fm	—	—	—	—	—
15	Gedeon Zoltán rk.	szb.	el.	el.	el.	el.	jó	el.	jel.	elt	el.	el.	—	—	—	—	--
	Gold Lajos mv.	e	l	m	a	r	a	d	t								
	Gulácsy István rk.	jó	el.	el.	el.	elt	el.	jó	el.	el.	el.	fm	—	—	—	—	—
	Guthy Ödön gk t.	szb.	jó	jó	el.	el.	el.	jó	jel.	el.	el.	jel.	el.	—	—	—	—
	Hadzsega Bazil gk.	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jel	jel.	jel	jel.	jel	jel.	jel.	—	—	—	jel.
02	Hodinka Antal gk.	jó	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	jel	—	—	jel	jel.
	Hollós József mv.	e	l	m	a	r	a	d	t								
	Hrabár Bazil gk.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el	el.	jó	el.	—	—	—	—
	Izai Antal gk.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	el	el	el.	el.	el.	el.	el.	jel	—	--
	Klein Miksa mv.	e	l	m	a	r	a	d	t								
25	Kossey Elek gk.	szb.	el.	el.	elt	el	el.	el.	el.	el.	el.	jó	el.	—	—	—	—
	Kovács Gyula gk.	jó	jel.	jó	el.	jó	jó	jó	jó	el.	el.	jó	jó	jó	—	—	—
	Kulcsár Sándor rk. t.	szb	jel.	jel.	jò	jó	jó	jel.	jel.	el.	el.	jel.	—	el.	—	—	—
	Laudon Gyula rk.	jó	jel.	jel.	jó	jel	jó	jel.	jel.	jó	jel.	jel.	—	--	jel	—	—
	Laurisin Miklós gk.	szb.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	elt	el.	jel.	el.	—	—	—	—
30	Leiner Ede rk.	jó	el.	el.	el	el	el.	el.	el.	elt	el.	fm	—	—	—	—	—
	Lutzer Simon mv.	jó	jel.	jó	jó	el.	jó	jó	el.	el.	el.	el	—	—	—	—	—
	Mattus Gusztáv gk. t	jò	jó	jó	jó	el	el.	jó	el.	el.	el.	jel.	jel.	—	—	–	—
	Mitrovics Andor gk.	szb.	el.	el.	el.	elt	elt	elt	el.	elt	el.	jó	el.	—	—	—	—
	Neuman Lajos mv.	jó	jel.	el.	el.	el.	jó	el.	el.	el	el.	el.	—	—	jel	—	—
35	Paulik Béla rk. t.	jó	jó	jó	jó	jel.	jel.	jó	jó	jó	el.	jel.	—	jó	--	—	—
	Plathy Zsigmond rk. z.	jó	jó	jel.	jó	jó	jel.	jel.	jel	el.	el.	jó	—	—	—	—	—
	Pogány Sándor rk.	jó	el.	el.	el.	el.	el.	el.	jel.	elt	el.	jó	—	—	—	—	--
	Pokorny Antal rk.	jó	jel.	jó	el.	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jó	—	—	jel	—	—
	Polányi Aladár rk.	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jel.	el.	el.	jó	—	—	—	—	jel
40	Pribics Gyula gk.	jó	jó	el.	el.	el.	el.	el.	jel.	el.	el.	jó	el.	—	—	—	—.
	Propper József mv.	szb.	jó	jó	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jó	jó	jó	—	—	—	—	—
	Pruzsinszky Pál rk.	jó	jó	jó	el.	el.	el.	jel.	jó	el.	el.	jó	—	—	–	—	—
	Reismann József mv.	e	l	m	a	r	a	d	t								
	Rezák István rk.	szb.	jó	jel.	jó	el.	jó	jó	jel	jel.	jó	jó	—	el.	—	—	—
45	Romanecz Vladimir gk.	e	l	m	a	r	a	d	t								
	Roth Sándor mv.	jó	jel.	jel.	el.	jó	jó	jò	jó	el.	el.	jó	—	—	—	—	—
	Sereghy Emil gk.	jó	jó	jel.	jó	el.	jó	jó	jel.	el.	jò	jò	jó	jó	—	—	—
	Schleiminger Lászlò rk	jó	jel.	jel.	jò	jó	jel.	jel.	jó	el.	el.	jó	—	—	—	—	jel
	Singer Izidor mv.	jó	jó	jel.	el.	jó	jó	el.	jó	elt	el.	jó	—	—		—	--

A tanuló neve, bitvallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Erkölcsi viselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természetrajz	Mennyiségtan	Vegytan	Testgyakorlat	Ruthén nyelv	Gyorsirás	Műének	Rajz	Francia nyelv
50 Stuhán Gyula gk. i.	szb	el	el.	elt	el.	el.	el.	el.	elt	elt	jel.	el.		--		
Szabó Simon gk.	jò	el.	el.	el.	jel.	jó	jel	el	el.	el	jel.	jó		–		
Szamek György rk.	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jel.	jó	el.	jo	—		--		
Saxun Sándor gk.	jó	jó	el.	elt	el.	el	el.	jó	elt	el.	fm	jó		—		
Szopek Gábor rk.	jó	jó	jel.	el.	el.	el.	jó	el	elt	el	fm	—		—		
55 Sztripszky Emil gk.	jò	el.	el.	el.	el	el	el	jó	el.	el.	jel.	jó		el.		
Takács István gk.	jó	jel	jel.	jel.	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jò	jó	jel.		—		jó
Tieska Mihály gk.	e	l	m	a	r	a	d	t								
Voronyák István rk.	szb.	el.	jó	jó	el	el.	el	el.	el.	el.	jó	—		—		
Weinberger Náthán mv.	jó	jel.	jó	jel	jel	jó	jel.	jó	el.	jel.	elt	—		—		
60 Weinborger Sánd. mv.	szb.	jel.	el	el.	el.	jó	jó	jó	el.	el.	el.	–		--		
Zinner Mór mv.	jò	jel	jel.	jó	jó	jel.	jó	jò	el.	el.	jò	—		—		
Zseltvay Izidor gk.	jó	jò	el.	jó	jó	el	jó	el	el.	el	jó	el.		jó		

VII. osztály

A tanuló neve, hitvallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Erkölcsi viselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görögnyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Testgyakorlat	Ruthén nelv	Gyorsirás	Műének	Rajz	Francia nelv
1 Andrejkovics Endre gk.	jó	jó	jó	el.	el	jó	jel.	jel	jel.	jó	jó	—	jo		
Aschenbrier István rk.	jó	jó	jò	jó	el.	jei	jel.	jel.	jel.	fm	—	–	el.		
Bánóczy Béla rk.	jó	jó	jel.	jó	el	jó	jó	el	el.	jó.	—	–	el.		jel
Bekényi János hh.	jó	jel.	jó	jó	el.	jó	el	jò	el.	jó	—	el.	—		
5 Bodnár József gk.	jó	jó	jó	jó	el.	el.	jó	el.	el.	jó	el.	–	—		
Cserszky Sándor gk.	jó	jó	el.	el	el.	el.	jó	el.	el	jó	el.	—	jó		
Demjanovics Bazil gk.	jó	jel	jel.	jel.	jel.	jel	jel.	jel	jel	jel	jel.	—	—		
Ehrenreich Manò mv.	jó	jó	el.	el.	el.	jó	jel.	jó	jel.	jó	—	—	—		
Fekete Béla rk.	szb.	jó	el.	el.	elt	el.	el.	el.	el	jó	—	—	—		
10 Gebe Tivadar gk.	jó	el.	el.	el.	el	el.	el.	el.	el.	jel.	el	—	jó		
Grosz Vilmos rk.	jó	jel	jó	jel.	jo	jel	jó	jó	jó	jò	—	-	—		
Grüner Lipót mv.	szb.	jó	el.	el	el.	el.	el.	el.	el.	jó	—	—	--		
Homoky Gyula rk.	jó	jel	jó	el.	el.	jó	jel	el.	el.	jó	—	—	el.		
Jaczkovics Pál gk.	szb	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el	el	jel.	el.	—	—		
15 Janovics Sándor mv.	jó	jel.	jó	jó	jó	jel.	jó	jel.	el.	jó	-	*	—		
Klein Adolf mv.	jó	jel.	jel.	jel	jó	jel.	jo	jel.	jel.	jó	—	*	—		
Klein Ignácz mv.	szb.	el.	el.	el.	elt	el.	el	el	el.	jel.	—	—	--		
Kornstein Dezső mv.	jó	jel.	jel.	jel	jel	jel	jel.	jel.	jó	jó	—	*	—		
Kovács Gyula rk.	szb.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	elt	fm	—	—	—		
20 Kozár András rk.	jó	jel.	jó	jó	jó	jó	jó	el	jó.	jel	—	—	—		
Krämer József mv.	k. sz.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jó	—	—	—		
Kröczer László rk.	jó	jó	jó	el.	el.	el.	jó	jó	el.	jel.	—	jel.	—		
Laudon István rk. ö.	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	jel.	fm	—	*	—		

A tanuló neve, hitvallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e	Erkölcsi viselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Testgyakorlat	Ruthén nyelv	Gyorsírás	Műének	Rajz	Francia nyelv
Lehoczky Aladár rk.	szb.	el.	el.	el.	el.	el.	jó	jel.	jó	el.	—	—	—	—	
25 Lyachovics Elek gk.	jó	jó	jó	jó	el.	jó	jó	el.	el.	jó	jó	—	—	—	
Matyackó Bazil gk.	jó	jó	jó	jó	jel	jel.	jel.	el.	el.	jó	jó	—	—	—	
Mitrik Mihály rk.	szb.	jó	jó	el.	el.	jó	el.	jò	jó	jó	—	—	el	—	
Neumann Ignácz mv.	szb.	jó	jel.	jel	jó	el.	jel.	jel.	jel.	el.	—	—	–	jel.	
Nimpfer János rk. ö.	jó	jel.	jel	jel.	jel	jel.	jel.	jel.	jel.	jó	–	—	el.	—	
30 Novák Elek gk.	jó	jó	jò	el.	jó	jó	jó	jó	jó	jel.	jò	—	–	–	
Oprics György gk	jó	jó	jó	jó	el.	el.	jó	el.	el	jel.	jó	—	jó	–	
Orosz Endre hh.	jó	jel.	jó	el.	el.	jó	jó	jó	el.	jó	—	—	—	—	
Orosz Péter rk.	szb.	el	el.	el.	elt	el.	el.	el	el.	jó	—	—	—	—	
Oesterreicher Fer. mv.	szb.	jó	jó	jó	el.	jó	jó	el.	el.	jó	—	—	–	–	
35 Palicska János rk.	jó	jó	jó	jó	el.	el	jó	jó	jó	fm	—	*	el.	—	
Pikler Gyula mv.	szb.	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	jel.	jel.	jel	el	—	*	—	—	
Rothmann Vilmos mv.	b	e	t	e	g										
Schlanger Tivadar mv.	szb	jel.	jó	el.	el.	el.	jó	el.	el.	jel.	—	—	—	—	
Scheffer Vilmos rk.	e	l	m	a	r	a	d	t							
40 Sereghi Sándor gk	szb	jel.	jel	jel.	jó	jel.	jel.	jel.	jel	jel.	jel	—	—	—	
Szkunzevics Kornél gk.	jó	jel.	jel.	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	jó	el.	jel.	—	jó	—	
Toffler Lipót mv.	szb.	jó	jel.	jó	jò	jel	jó	jel.	jel	jó	—	*	–	—	
Valkovszky Sándor gk.	szb.	el.	el.	el.	el.	el.	el	el.	el.	jó	el.	—	–	–	
Végessy József rk.	jó	jó	jel.	el.	el.	el.	el.	el.	el.	jó	–	*	—	-	
45 Weinberger Izidor mv	szb.	jó	el.	el.	el.	el.	jó	el	jò	jó	—	—	—	—	
Weimann Armin mv. i. z	szb	jel.	jó	el	el.	jel.	jel.	jó	el.	jel.	—		—	—	
Widder Márk mv.	szb.	jel.	el.	el.	el.	jel.	jel	jó	el	jó	—	*	—	—	
Zinner Jenő mv.	szb	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	jel	jel.	jel.	jó	—	—	—	—	

VIII. osztály.

A tanuló neve, hitvallása, ösztöndijas vagy ismétlö-e

1 Antal Miklós g. kl.
Baulovics János gk.
Benedek Ignác mv. kizáratott.
Béressy Árpád gk.
5 Blazsószky Miklós rk.
Bloch Ede mv. z.
Boksay József gk.
Dolinay Antal gk.
Feigenbaum Sándor mv. z.
10 Fleischner Ármin mv.
Grünbaum Salamon mv. z.
Grünwald Adolf mv.
Guttmann Jakab mv. z.
Gyurkó Gyula gk. elmaradt.
15 Kállók Pál gk
Kotton György gk.

A tanuló neve, hitvallása, ösztöndijas vagy ismétlö e

Kótyuch István gk.
Legeza Irén gk.
Lollok Alajos rk.
20 Manajló Tivadar gk.
Melles András gk t.
Mráz Miroszláv rk. t.
Neviczky Sándor gk.
Orosz Pál gk.
25 Ortutay István gk.
Ortutay Pál gk.
Pollacsek Márk mv. z.
Róth Vilmos mv.
Sereghy Mihály gk.
30 Schwarz Adolf mv. elmaradt.
Wasylkievic Ágoston rk.
Kozsanovics Ágoston gk. mt.

VIII. STATISTIKAI

I. A tanulók álta-

I.	II.				III.										
	A tanulók száma				Vallásuk										
Osztály	Beiratott	Elhalt	Elmaradt	Végig megmaradt	Római kath.	Görög kath.	Görög keleti	Ágostai hitv.	Helvét hitv.	Mózes vallású	Magyar	Magyar, német	Magyar, tót	Magyar, német, tót	Magyar. ruthén
I. A.	47	—	6	41	19	10	—	—	4	8	15	4	8	2	1
I. B.	45	—	5	40	9	20	—	—	1	10	7	3	7	3	5
II. A.	42	—	5	37	10	12	1	1	—	13	4	9	5	4	6
II. B.	41	—	2	39	11	5	—	—	6	17	8	13	7	4	2
III. A.	42	—	3	39	13	9	1	—	—	16	6	11	5	7	2
III. B.	42	—	2	40	9	16	—	2	1	12	5	7	8	4	4
IV.	59	—	13	46	13	14	—	1	2	16	7	11	7	5	7
V.	56	1	3	52	13	18	1	1	2	17	10	7	8	8	9
VI.	62	—	6	56	16	26	—	—	—	14	10	9	4	10	9
VII.	48	—	2	46	15	13	—	—	2	16	5	1	10	8	1
VIII.	32	—	4	28	4	16	—	—	—	8	4	6	2	2	2
Összesen:	516	1	51	464	132	159	3	5	18	147	81	81	71	57	48
					464										

TÀBLÀZATOK.

lános áttekintése.

IV. Nyelvi viszonyaik. (Minő nyelveket beszélnek?)												V. Szüleik polgári állása					VI. Előmenetelök	
Magyar, ruthén, tót	Magyar, német, ruthén	Magyar, német, francia	Magyar, német, tót, francia	Magyar, román	Magyar, német, román	Német, magyar	Német, magyar, tót	Ruthén, magyar	Ruthén, magyar, tót	Tót, magyar	Tót, magyar, német	Értelmiség *)	Önálló östermelők (földbirtokosok s bérlők)	Önálló keresk. s iparosok	Magán tisztviselők	Személyes szolgálatot tevők s munkások.	Haladók	Ismétlők
—	1	—	—	—	—	2	—	2	—	6	—	14	5	21	—	1	34	7
—	—	2	—	—	—	2	1	5	—	5	—	25	3	10	1	1	36	4
—	—	—	—	—	—	2	—	4	—	3	—	19	6	11	—	1	36	1
—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	2	—	12	9	15	3	—	34	5
—	—	—	—	—	1	2	—	2	1	1	1	15	7	13	—	4	37	2
3	1	—	—	1	—	2	—	3	1	1	—	18	6	16	—	—	37	3
1	—	—	—	—	—	1	—	4	1	2	—	20	13	11	2	—	38	8
1	—	—	—	—	1	2	—	4	1	1	—	27	6	17	2	—	49	3
1	2	—	—	—	—	—	2	6	2	1	—	33	5	16	2	—	54	2
4	1	2	4	—	—	—	2	2	2	4	—	21	5	19	1	—	45	1
4	—	1	—	2	—	—	1	1	1	1	1	14	5	9	—	—	28	—
14	5	5	4	3	2	15	6	34	9	27	2	218	70	158	11	7	428	36
464												464					464	

*) Ide számitandók: papok, közhivatalnokok (főleg az egyetemi képzettséget feltételezők) irók, művészek, tanitók, ügyvédek, orvosok.

II. A tanulmányozási és magaviselcti ered-

Osztályok	I. A.				I. B.				II. A.				II. B.				III.	
Tanulók száma	41				40				37				39				39	
Tantárgyak	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó
Hittan	8	14	18	1	15	15	9	1	16	14	7	—	18	17	4	—	7	16
Magyar nyelv	6	16	14	5	8	9	16	7	4	12	19	2	5	8	22	4	4	8
Latin nyelv	3	15	16	7	3	14	14	9	3	11	20	3	5	7	21	6	5	7
Görögnyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Német nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	5	11	21	—	5	7	26	1	4	8
Földrajz	4	14	14	9	5	18	10	7	4	15	14	4	7	10	21	1	5	12
Történelem	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	10
Mennyiségtan	6	13	16	6	7	6	17	10	3	15	15	4	6	10	20	3	4	8
Mennyiségtani földr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Termé-szetrajz) Ásványtan	—	—	—	—	—	—	—	—	4	14	16	3	6	15	18	—	—	—
Termé-szetrajz) Növénytan	—	—	—	—	—	—	—	—	7	10	15	5	6	10	19	4	—	—
Termé-szetrajz) Állattan	6	13	16	6	7	12	16	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
Vegytan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bölcsészet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Testgyakorlat	7	10	16	4	9	15	10	5	6	15	12	3	3	14	15	4	3	15
Mért. és szabadk. rajz	5	5	24	7	5	10	20	5	5	8	14	10	6	11	14	8	4	5
Szépirás	5	15	20	1	14	7	18	1	8	10	18	1	5	17	17	—	-	—
Ruthén nyelv	2	3	5	—	7	9	4	—	4	7	—	-	4	1	—	—	3	2
Franczia nyelv	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Műének	5	9	1	—	3	12	4	—	—	1	3	—	—	2	5	—	—	—
Gyorsirás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Minden tanulmányból	3	4	21	—	3	7	16	—	2	4	26	—	4	3	24	—	2	—
Egy tanulmányból	—	—	—	5	—	—	—	7	—	—	—	1	—	—	—	4	—	—
Több tanulmányból	—	—	—	8	—	—	—	7	—	—	—	4	—	—	—	4	—	—
Magaviseletre nézve	jó	szb	ksz	r.	jó	szb	ksz	r.	jó	szb	ksz	r.	jó	szb	ksz	r.	jó	szb
Szám	22	17	2	—	22	16	2	—	17	19	1	—	22	16	1	—	18	21

A tanodában előmenetelre nézve van mindenből jeles 42, mindenböl legalább jó : 41,
A tanodában magaviseletre nézve van : jó : 262, szabályszerű : 192,

mények áttekintése az 1878—9. tanévben.

A.		III. B.				IV.				V.				VI.				VII.				VIII.		
		40				46				52				56				46				28		
elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges
6	—	15	21	4	—	21	20	4	1	19	23	8	2	18	21	17	—	19	20	7	—	12	6	10
23	4	3	12	22	3	7	9	29	1	6	17	29	—	16	20	20	—	14	19	13	—	9	6	13
23	4	2	6	25	7	7	3	31	5	5	10	27	10	6	19	28	3	12	12	22	—	4	9	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	10	24	12	12	15	26	3	12	8	24	2	7	10	11
22	5	4	9	25	2	8	3	33	2	10	14	21	7	9	25	21	1	18	11	17	—	5	12	11
19	3	8	20	10	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	2	16	10	12	2	22	16	8	—	14	24	13	1	15	23	17	1	17	20	9	—	9	13	6
17	10	3	13	19	5	8	7	21	10	13	6	22	11	7	7	32	10	16	10	18	2	7	6	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	11	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	19	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	15	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	16	19	—	—	—	—	—	—	—	—
27	6	5	6	24	5	10	12	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	9	23	1	7	7	14
—	—	—	—	—	—	11	8	26	1	—	—	—	—	6	8	41	1	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	8	12
13	8	5	13	13	7	5	21	13	2	12	16	15	3	14	24	11	1	13	27	2	—	16	8	—
22	7	13	9	11	7	14	13	17	2	2	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	—	4	8	4	—	3	11	1	—	3	7	8	—	3	11	12	—	3	5	5	—	5	3	7
—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	4	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—
1	—	—	2	1	—	—	4	4	—	1	1	4	—	—	4	5	-	5	6	—	—	2	8	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	1	—	5	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
24	—	2	2	27	—	7	1	27	—	5	3	25	—	4	4	36	—	6	7	29	—	4	6	18
—	7	—	—	—	4	—	—	—	7	—	—	—	10	—	—	—	8	—	—	—	4	—	—	—
—	6	—	—	—	5	—	—	—	4	—	—	—	9	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
ksz	r.	jó	szb	ksz	r.	jó	szb	ksz	r.	jó	szb	ksz	r.	jó	szb	ksz	r.	jó	szb	ksz	r.	jó	szb	ksz
—	—	23	16	1	—	29	17	—	—	17	33	2	—	44	12	—	—	26	19	1	—	22	6	—

Mindenből legalább elégséges : 273 ; egyből elégt. : 57 ; többől elégt. : 51 ; Összesen : 464.
Rosz : — ; Összesen: 464.

III. Az érettségi vizsgálatok eredményének áttekintése.

Jelentkezett	Irásbeli vizsgálatot tett	Szóbeli vizsgálatot tett	Érettnek nyilvánittatott: kitüntetéssel	Érettnek nyilvánittatott: egyszerűen	Visszautasittatott	Egyetemre szándékozott: theologiai *	Egyetemre szándékozott: juridikai **	Egyetemre szándékozott: medikai	Egyetemre szándékozott: philosophiai	Müegyetemre: épitészeti	Müegyetemre: mérnöki s gépészi	Müegyetemre: vegyészi szakra	Más pályára
29	29	29	2	26	1	11	5	7	3	1	—	—	1

IV. A tanulók származási helyének áttekintése

Lakhely		Osztály I. A.	I. B.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
Helybeli		23	17	16	25	21	24	21	18	21	25	14	225
Ung	megyei	11	11	4	6	9	5	10	13	13	7	5	94
Bereg	„	1	1	5	—	1	3	3	5	5	3	—	27
Zemplén	„	3	6	5	1	3	1	7	4	5	7	2	47
Szabolcs	„	3	1	3	5	4	1	—	5	2	—	1	25
Mármaros	„	—	1	—	—	—	—	3	2	4	1	1	12
Ugocsa	„	—	2	2	1	—	1	—	2	3	—	1	12
Szatmár	„	—	—	—	—	—	2	—	—	1	2	3	8
Trencsén	„	—	1	1	—	—	1	2	1	—	—	—	6
Pest	„	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	3
Szepes	„	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2
Abauj	„	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2
Sáros	„	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Torontál	„	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Heves	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Bihar	„	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Összesen:		41	40	37	39	39	40	46	52	56	46	28	464

*) Ide számitandók az egyetemmel kapcsolatban nem álló theologiai tanfolyamok is.

**) Ide számitandók a jogakadémiák is.

IX.

Ösztöndijas, jutalmazott és segélyezett tanulók az 1878-9. tanévben.

A. Ösztöndíjasok:

1.) Chanát Nicefor, V o. t., Jettim féle évi 60 frtos ösztöndij.

2.) Fábry Gyula, I o. t.; a pénzügyi birság alapból évi 60 frtos ösztöndij.

3.) Laudon István, VII. o t. budai Mária Terézia féle évi 120 frtos öszt.

4.) Martinidesz József, I. A o. t.; a pénzügyi birság alapból évi 60 frtos öszt.

5.) Mikita Emil, IV. o t. Bésán féle évi 100 frtos öszt.

6.) Nimpfer János, VII. o. t. Jettim féle évi 60 frtos öszt.

Az ungvári főgymnasiumhoz kötött néhai Hám János, szatmári püspök által alapitott évi 52 frt 50 krnyi hat ösztöndíjt, melyekre az ungvári kir kath. főgymasium római katholikus jó viseletű és szorgalmas tanulói tarthatnak igényt, a tanári karnak a püspöki hitbiztos urral történt kijelölésére a szatmári püspök Dr. Schlauch Lőrinc ő méltósága a mult 1877-8-iki tanévben a következő 6 ifjunak adományozta:

Bohos János, Laudon István, Grósz Vilmos VI., Rezák István V. Jóna József IV és Tahy Jakab II. A. o. tanulóknak. Püspök úr ő méltósága ez alkalommal Wittemberger Ágoston V. o. szegény, jò viseletü és jeles tanulót nagy lelküleg 50 frtnyi ösztöndij összegben részesíteni kegyeskedett.

A jelen 1878-9. tanévre püspök úr ő méltósága ezen ösztöndíjat a következő 6 tanulónak adományozta: Tahy J. III. A. o., Potássy Gy. IV., Budaházy J. és Wittenberger A. V. o., Pokorny A. és Rezák J. VI o.

B. Jutalmazottak:

a.) A nagyméltóságu vallás- és közoktatási m. k. minister úr f. évi junius 10-én 15441. sz. a. k. kegyes intézvényével a **Fekésházy Mihály**-féle alapitvány jövedelméből szerzett jutalomkönyvek közül 6 művet küldött azon meghagyással, miszerint azok a tanulók száma közti arány tekintetbe vételével oly VII. és VIII. o., kivált nem magyar ajku tanulók között osztassanak ki, a kik a lefolyt tanév alatt a magyar nyelv tanulásában kiválò előmenetelt tanusítottak. E jutalom könyvekre a következő tanulók érdemesíttettek: Blazsószky Miklós, VIII. o. Lamartine „A girondiak története“ 5 kötet Lollok Alajos VIII. o. Bánóczy J. „Ré-

vay M. élete". Mráz Miroszlav VIII. o. Lewes, „Göthe élete" I. II. ifj. Demjanovics Bazil, VII. o. Kállay B. „A szerbek története". Nimpfer János, VII. o., Reuchlin „Olaszország története".

b.) A **Papp**-féle alapból a főgymnasiumi tanárkar a hét alsó osztály legjobb keresztény-vallású tanulói közül a következő 10-et jutalmazta egyenkint 1 frt 44 krral: Pásztélyi Sándor I. A. o., Szuchy Endre I. B. o., Haránt Szilárd II. A. o., Farkas Lajos II. B. o., Tahy Jakab III. A. o., Kutka Izidor III. B. o., Potásy Gyula IV. o., Budaházy Imre V. o., ifj. Demjanovics Antal VI. v., ifj Demjanovics Bazil VII. o. t.

c.) A főgymnasiumi tanárkar által nagy hazánkfia emlékére alapított **Deák Ferenc**-féle ösztöndíjalap ez évi jövedelméből 2 darab cs. aranyat a tanári testület oly két tanuló jutalmazására fordított, kik több éven át a tanulásban mindig kíválóknak és jó erkölcsüeknek bizonyultak. E jutalomra érdemesittettek; Budaházy Imre V és Mráz Miroszlav VIII. o. t.

d.) Tek. **Gortvay János** helybeli ügyvéd úr 3 darab tíz frankos aranyat ajánlott fel azon tanulók jutalmazására, kik a VI. VII. és VIII-ik osztályban a magyar nyelv és irodalomban legtöbb buzgóságot tanusítottak. E jutalmakra érdemeseknek találtattak: Hodinka Antal VI., Laudon István VII. Fleischner Armin VIII. o. tanulók.

e.) **Ferenc Waldemár** tanár úr a) két darab cs. aranyat két-két (4) drb ez. frtot, és egy-egy (2) drb ez. frtot ajánlott fel azon tanulók jutalmazására, kik az I. A. és B. osztályban a magyar és latin nyelvben a legnagyobb előmenetelt tették. Irásbeli versenydolgozatok alapján e jutalmakat a következő tanulók nyerték: a magyarból: Ihnatkó Gusztáv I. B. o. t. 1 aranyat, Azary Endre I. B. o. t. 2 ez. frtot, Rohács Gábor I. B o. t. 1 ez. frtot, a latinból: Ihnatkó Gusztáv I. B. o. t. 1 drb aranyat, Szuchy Endre I. B. o. t. 2 ez. frtot, Zinner Samu I. B. o t. 1 ez. frtot. 2) egy cs. aranyat és 4 ez. frtot oly VI. o. tanulók jutalmazására, kik a görög nyelv tanulásában leginkább kitüntek. Ezekre érdemesek: Propper József 1 drb arany, Hadzsega Bazil 2 drb ez. frt, ifj. Demjanovics Antal 1 ez. frt, Frenkel Lipót 1 ez frt.

f) **Hampel János** tanár úr öt frtot adományozott Homoky Gyula VII. tanulónak, ki szegénysége mellett erkölcsös magaviseletet és a hittan tanulásban jeles előmenetelt tanusított.

g) **Medreczky István** tanár úr Paulik Kálmán IV. o. tanulót mint a 4 alsó osztály legügyesebb tornászát 2 ez. frtal jutalmazta.

h) **Schürger Ferenc** tanár úr Hodinka Antal VI. o. tanulónak, mint a ki a történelem tanulásában állandó szorgalom mellett kiváló előmenetelt tanusitott, 3 ez. frtot adományozott.

i) **Zaymusz Gábor** tanár úr Kutka Izidort a III. B. o. legjobb tanulóját 1 drb cs. aranynyal jutalmazta.

j) Az önképző „Dayka körben“ pályadíjakat nyertek:

1 Blazsószky Miklós VIII. o. t. széptani értekezéssel a kör által kitüzött 5 ezüst frtot. Széptani tanulmányaért 2 frtot és legjobb szavalásért 3 frtot.

2 Fleischner Armin VIII. o. t. Nemzettörténelmi tanulmányával az igazgató által kitüzött egy tiz frankos aranyat; latinból magyarra eszközölt forditásért 2 o. é. frtot és egy emlékbeszédért 2 o. é. frtot.

3 Laudon István VII. o. t. egy világtörténelmi értekezéssel 5 o. é. frtot, a kördíját.

4 Weinman Armin VII o. t. egy költői elbeszéléssel 2 o. é. frt és németből magyarra eszközölt forditásért 2 o. é. frtot.

5 Krämer József VII. o. t. egy prózai elbeszélésért 2 frt.

6 Pikler Gyula VII. o. t. mint második szavaló 2 o. é. frtot.

7 Österreicher Ferenc VII o. t. mint harmadik szavaló 2 frtot.

k) A „Markovics-Gabelsberger“ gyorsirò körben versenydíjakat nyertek: 1) Pikler Gyula VII o. t. 2 frtot, Zinner Mór VI o. t. 1 ez. frtot, Pokorny Antal VI o. t. 1 e. frtot.

C: Segélyzettek.

Az ungvári kir. kath. főgymnasiumhoz tartozó alapítványok jövedelmeiből a tanári-kar által segélydíjakban részesíttettek:

a) A **Bukószky**-féle, 2 gör. szer. kath. szegény s jó tanuló felsegélésére szánt alapból, egyenkint 24 frt 41 krral:

1) Szuchy Endre I. B. o., 2.) Demjanovics Bazil VII. o. tanulók.

b) Az **Eöry-Friesel**-féle, szegény, jóviseletü s szorgalmas róm és gör. szert. kath. tanulók felsegélésére szánt alapból, egyenkint 3 frt 83 krral: 1) Mika József I A. o, 2) Ihnatkó Gusztáv I. B, o., 3) Haránth Szilárd és Volenszky Nesztor II A. o. 5) Klapácska Antal II. B. o., 6) Paulik Kálmán IV. o., Grosz Vilmos VII. o. tanulók.

c) A **Kardos**-féle jóviseletü, szorgalmas és vagyontalan róm és gör. szert. kath. árva tanulók felsegélésére szánt alapból egyenkint 5 frt 26 krral: 1) Balogh Miklós 2) Holosnyai Elek 3) Ihnátkó Gusztáv 4) Pazsicky Péter 5) Rohács Gábor 6) Szuchy Endre I. B. o. 7) Haránt Szilárd 8) Mattus Mihály 9) Melles Gyula, 10 Volenszky Nesztor II. A. o. 11) Bárány Sándor 12) Dalejcsik Sándor 13) Klapácska Antal 14) Stich István 15) Szikora Bertalan II. B. o., 16) Szépfi Elemér 17) Tahy Jakab III. A. o., 18) Dudinszky István 19) Gebé Péter 20. Havelka Ignác 21) Holosnyay Cyrill 22) Negedlo Antal 23) Negedlo Béla, 24 Pazsicky József III. B. o., 25. Báthy Géza 26) Horváth Mihaly 27) Lyachovics János 18) Ortutay András 29) Vaszócsik Gusztáv 30) Volkay Ödön IV. o. 34) Chanáth Nicefor, 32) Drohobeczky Miklós 33) Holosnyay Tivadar 34) Hrivnyák Elemér 35) Wittenberger Ágoston V. o., 36) Bilák Sándor 37) id. Demjanovics Antal 38) ifj. Demjanovics Antal 39) Guthy Ödön 40) Mattus Gusztáv 41) Pokorny Antal 42)

Pruzsinszky Pál 43) Számek György 44) Voronyák István VI. o. t. 45) Bodnár József, 46) Cserszky Sándor 47) Demjanovics Bazil 48) Gebe Tivadar 49) Homoky Gyula, 50) Nimfer János 51) Sereghy Sándor VII. o. t., 52) Antal Miklós 53) Blazsószky Miklós 54) Kállók Pál 55) Kótyuch István 56) Lollok Alajos 57) Manajló Tivadar VIII. o. tanulók: összesen 57.

d) A munkácsi püspök kormánya alatt levő **munkácsegyházmegyei helybeli gör. szert. kath. papárvafi-nevelő intézetben** lakás és teljes ellátásban részesült 35 papárvafiú, és mérsékelt ár mellett 18 szegényebb sorsú gymn. tanuló. Az ezeknek nyujtott kedvezmény 3069 frt 32 krt tesz.

c) **A főgymnasiumi segélyegylet** egy szegény tanulót 28 frnyi segélyben részesített, többeket pedig tankönyvekkel látott el.

Ifjuságunk pártolói s jótevői fogadják nemeskeblü adományaikért intèzetünk hálàs köszönetèt!

X.

Jelentés az ifjusági önképző „Dayka-kör" 1878—9. tanévi müködéséről.

Nem a tanártestület ösztönzése, nem idegen befolyás következtében, hanem az elődök példáiból szabad idejöket szellemük nemesitésére felhasználni tanuló ifjuság önkéntes kezdeményezése folytán az intézet tek. igazgatójának, a kör eddigi vezetőjének, valamint tek. Barna Mihály tanár úrnak mint az önképzőkòri könyvtár kezelőjének felügyelete alatt ifjáságunk az „Önképző Dayka-kört" ez idén is megalakitá, 54 rendes és 87 pártoló taggal, szept. 20-án 1878. A tagok okadatolt kilépése vagy ujabb felvétele által történt ugyan az év folyamában a tagok létszámában némi lényegtelen változás, de ez a működést legkevésbbé sem zavará meg.

Önképzőnk célja, működési köre, üléseinek napirendje, a beadott müvek megbirálása, pályadijak kitüzetése, a pályaművek szaktanárok általi megbiráltatása, s esetleg a jutalmazások körül folytatott eljárás az előbbi évek alatt kijelölt működési köréhez képest semmiben sem változott.

Megválasztott tiszviselői voltak a körnek: alelnök Fleischner Armin VIII. o. titkár: Blazsòszky Miklós VIII. főjegyző: Pollacsek Márk VIII. o. pénztárnok: Neviczky Sándor VIII. o. ellenőr: Béressy Árpád VIII. oszt. aljegyzők: Pikler Gyula és Sereghy Sándor VII. o. t. segédkönyvtárnokok: Lollok Alajos VIII. és Zinner Jenő VII. tanulók. Volt a körnek ezenkivül 8 tagból állò választmánya.

A szombat délután, vagy akadályoztatás esetén vasárnap délelőtt tartott közgyülések száma az alakulási és zárgyüléssel együtt ezidén 28,

Napi rendjüket a mult gyülés jegyzőkönyvének hitelesitése, birálatok, felolvasások, széptani fejtegetések. a titkár és pénztárnok jelentései, folyó ügyek elintézése és szavalatok képezék. Egyes gyülések egészben szavalásra fordittattak.

Beadatott a pályaműveken kivül 74 mű; ezek közül birálat utján elfogadtatott 31, elvettetett 43, mi a tagok mű-izlésének fejlődésére s a művek behatóbb tanulmányozására mutat. Meg kell itt emlitenem Fleischner Armin VIII. o t. kitünő munkásságát, ki ugy az önálló irodalmi tanulmány terén: „A klasszikai iskoláról“ felolvasott székfoglalója által, mint különösen a művek számsorában csak egynek-egynek vett fordításaival: Beranger dalaiból (összesen 7); Horác odáiból (szám szerint 9) s Gőthe balladáiból (5) valamint szépészeti fejtegetésével és beható birálataival társainak közelismerését vivta ki. Műveit maga a kör vezetője hasonlitá össze s ő mondott felettük mindannyiszor kedvező birálatot. Az emlitett számsorba nem tartozik a felolvasott 12 széptani taglalat sem.

Rendezett körünk 1878/9. tanév folyamában 4 emlékünnepélyt is: 1. Dayka Gábor emlékezetére halálának 82-ik évfordulóján oct. 20 1878 — 2. Toldy Ferenc emlékeül dec. 14. 1878 — 3 Deák Ferenc kultusának ápolása végett febr. 2. 1879. — 4. b. Eötvös József emlékszobrának leleplezése napján, május 25. 1879. Az első és negyedik alkalommal Fleischner Armin mint alelnök, a 2-ikon Pollácsek Márk VIII. o. 3-ikon Blazsovszky Miklós titkár mondottak figyelemre méltó emlékbeszédeket; az ünnepélyeket alkalmi szavalatok egésziték ki.

Mint az előző években, tagjainak buzditása végett, tüzött ki önképzőkörünk ezidén is 14 jutalomdijra pályázatot. Az utóbbi három dij legjobb szavalatért lévén kiadandó, tartott szavalásversenyt is.

Beérkezett 14 pályamü; és itt sajnálattal kell bevallanom, hogy a természettudományok iránt sem az év folyamaban, sem a pályázatoknál nem viseltettek kellő érdeklődéssel a kör tagjai: bár arra többször a kör vezetője által figyelmeztetve voltak. E tekintetben igyekezetüket hátramaradás bélyegzi. Nyertesek lettek: 1. Blazsószky Miklós VIII. o. kinek szépészeti értekezése 5 o. é frttal jutalmaztatott 2. „Erdély viszonya az anyaországhoz sz. Istvántól 1848-ig“ cimü történelmi, a birálók által jelesnek nyilatkoztatott tanulmányaért Fleischner Armin VIII. o. tanuló kapott 1 10 frankos aranyat. (Szieber E. igazgató úr adománya) 3. „Az ókori népek műveltsége“ cimü tört. értekezésért Laudon István VII. o. 5 frt o é. 4. Forditásért latinból magyarra Fleischner A. VIII. 2 o. é. frtot. 5. Ford. németből magyarra Weinmann Armin VII. o. 2 o. é. frtot 6. „Gyermekkorom“ prózai elbeszélésért: Krämer J. VII. o t. 2 o. é. frtot. 7. Emlékbeszédért b. Eötvös József felett Fleischner Armin VIII. o. 2 o. é. frtot. 8. „A haldokló király“ költői elbeszélésért Weinmann Armin VII. o. 2 o. é. frtot. 9. Dayka Gábor költészete és Tóth Ede művei cimü széptani felolvasásaiért Blazsószky Miklós VIII. o. t. 2 o. é. frtot. 10 A legjobb szavalatért: ugyanaz 3.

ó. é. frtot 11. 2-ik szavallatért Pikler Gyula VII. o. tanuló 2. o. é. frtot. 12. 3-ik szavallatért: Österreicher Ferenc 1 o. é. frtot. — Dicséretre méltóknak találtattak Pollacsek Márk VIII. o. Klein Adolf VII. o. és Widder Márk VII. o. németből magyarra eszközölt forditásaikért; Fleischner Armin, Lollok Alajos és Melles Endre VIII. o. t. a körben felolvasott széptani taglalataikért, Klein Adolf VII. oszt. szavalásáért valamint Laudon István és Krämer József VII. o. tanulók készitett emlékbeszédeikért.

A természettudományi tételekre nem adatott be pályamű; a nyelvtudományira, (jutalma Barna Mihály tanár úr által felajánlott 1 db arany), a beérkezett egyetlen pályamű érdemesnek nem találtatott.

Körünk könyvtárát mint taval is tek. Barna Mihály tanár úr volt szives alulirt közreműködésével kezelni. Szaporodása könyvtárunknak ez évben nem oly nagy mint 1877/8-ban, mert a beszerzettek köttetése bevételünkből sokat felemésztett: Beszerzés utján jött könyvtárunkba: A XIX-ik századbeli francia spirítualismus esthetikai munkássága. Dr. Ruzsicska Kálmántól. Faraday H. P. Népszerü természettudományi előadások. Férj és nő regény Kemény Zs. Uarda. Regény Ebers Györgytől I. II. Endrődy S. ujabb költeményei. Hasznos mulattató 1875-től 1878-ig bezárólag 16 füzet I. II. III. IV. 1875. I. II. 1877. I. II. 1878. Csiky Gergelytől: Mágusz. A jóslat. Az ellenállhatlan. Bánóczytól: Révay élete és munkái. Johnson S. Miből lesz a termés? Lewes A philosophia története III. k. Carlyle a francia foradalom III. k. Büntető jogtudomány progr. II. Carrara. Leroy Beaulieu: Pénzügytan I. Arany Janos prózai munkái Petőfy összes művei (népkiadás). Brankovics György: Schakespeare jellemképei: Èszaky Károly: A cydoni alma. Bonnet J. után elbeszélések az ifjuság .számára 1. 2. 3. 4. 5. 6. A régi arabok családi élete Bolgár M. Adományozás utján: „Népélet". Vince Alajostól, adta Z. J. Balogh János: A vallás politikai és jogi szempontból. Ungvár története. Mészáros K. A rejtett gyémánt drám. 2 felv. Weisman M. Lázár Mikós vall. költ. Emlékvirágok Horváth K. II. III. adta nt. Benkő József r. kath. segédlelkész. Homer. Iliasza ford. Vályi Nagy. F. adta nt. Gállfy Ferenc r. k. segédlelkész. Lauka Gusztáv költ. I. II. a. Böhm A. V. o. t. Kölcsey, Berzenyi, Bajza versei 3 k. adta Roth V. VIII. o. Szentjòbi Szabó L. költem. ajánd. Blazsószky M. VIII. o. Schmidt ifjusági irat IV.—IX. Pius pápa Bergmantól Az áhitat gyöngyei Nehrebecky Natháliatól. Nagy Péter Áldor Imrétől. Tiszteld atyádat és anyádat. A megtért (ifj. iratok) ajánd. Weinberger. J. V. o. tanuló. Ezeken kivül járatta az önképzőkör a Természettudományi közlönyt, Magyarországot, Hasznos mulattatót, Vasárnapi ujságot, Figyelő és Századokat; kapta mint tag a földrajzi közleményeket, a Petőfy társaság „Koszoru"-ját és évkönyvét s a Kisfaludi társaság kiadványait. Az akademia és természettudományi könyvkiadványaira a jövőre is alá jegyezte nevét. Az „Ung"-ot mint a megyei

közmívelődési társulat közlönyét a t. kiadó s nyomdatulajdonos szivességéből ingyen kapta. Használta ezeken felül még a tanári könyvtárból olvasás végett nyert folyóiratokat 1840—1850-ből 78 kötetben.

A könyvek beköttetéseért fizetett körünk 50 frt 96 krt mely összegből 42 frt 41 kr. a tavali utánbevét rovására számíttatott. Idei bevétele maig 185 frt 31 kr; kiadás 160 frt — kr; marad tehát a jövő évre alapul az intézet igazgatójának kezelése alatt 536 frt 36 kr.

Csekély számu pártolóinknak köszönetet mondván, a jövő szép reményeivel kecsegtetve magam bezárom jelentésemet s a kör működésének megitélését a jóakaratu közönségre bizom.

Ungvárott junius 20. 1879.

Zoltsák János.

Értesítés a jövö 1879—80. tanév kezdetéről.

A nyilvános tanulók szabályszerü felvétele **augusztus 29. 30. és 31-én** történik. A beiratást az összes ifjuságra nézve az igazgató, ezenkivül az egyes osztályra nézve az illető osztályfőnök végzi.

A gymnasium elsö osztályába szabályszerüen csak oly tanuló léphet, ki a 9 évet betöltötte s 12 évnél nem idösebb, mely körülmény keresztlevél, illetöleg hiteles születési bizonyitvány alapján igazolandó. Ismereteinek mértékére nézve megkivántatik, hogy a népiskola negyedik osztályának tananyagában kellő jártassággal birjon; ezen ismereteit mindegyik kivétel nélkül, külön fölvételi vizsgálattal igazolja.

A felsőbb osztályokba való felvétel a megelőző osztálynak sikeres végeztétől függ. Azért köteles minden tanuló a beiratásnál iskolai bizonyitványát, s az idegen intézetekből jelentkezők az évi Értesítőt is felmutatni. Ha ez okmányokból az következtethető, hogy a fölvétetni kivánó tanulónak előmenetelét azon osztályban, melybe fölvétetni kiván, alig remélhetni, jogában áll a tanártestületnek az illető tanulót fölvételi vizsgálat alá vonni, s annak eredményéhez képest alsóbb osztályba is sorozni.

Minden tanuló személyesen és rendszerint atyja, anyja, vagy gyámja, illetőleg azok valamely külön megbizottja kíséretében tartozik az igazgatóságnál jelentkezni.

Azon szülék vagy gyámok, kik nem laknak az intézet helyén, gyermekök vagy gyámfiok felvételekor alkalmas helyettest

kötelesek bemutatni, kire a házi felügyelet és nevelésre nézve kötelességüket és jogukat átruházzák, hogy az a gondviselésére bizott tanulóra nézve az igazgatóság értesitését elfogadhassa. A szülék és gyámok e részben minden változást személyesen vagy irásban tartoznak bejelenteni az igazgatónál: ennek viszont joga és kötelessége ott, hol alapos oknál fogva a gondviselést elégtelennek vagy a befolyást épen károsnak tartja, megkövetelni, hogy e tekintetben célszerü változás történjék. E célból nagyon kivánatos, hogy a szülék vagy gyámok, mielőtt gyermekök vagy gyámfiok számára szállást vagy melléjök instructort fogadnának, ezekre nézve az igazgató, vagy az egyes tanárok jóakaró véleményét kikérjék.

A más tanintézetekből jövő tanulók 2 frt 10 kr fölvételi dijat tartoznak fizetni, azonkivül minden tanuló 1 frtot az Értesitőre és ifjusági könyvtárra. E dijak alól egy tanulò sem menthető fel. A tandij (félévenkint 6 frt) szeptember és február hóban Petrik János tanár és tandijkezelőnél fizetendő.

A nm. vall. és közokt. m. k. ministeriumnak 1877. febr. 22. 18748. 1876. sz. a. k. rendelete szerint fölmentésre ezentúl az egész tandíjnak vagy felének fizetésétől csak azon tanulók tarthatnak számot, kik, jó vagy szabályszerü viselet mellett, szegénységük igazolásával, eltekintve a legfelsőbb osztályba való följephetésre döntő befolyással nem birò tárgyaktól, **legalább nègy tanulmányból elégségesnél jobb tanjegyet nyertek. Azon tanulók pedig, kik, habár erkölcsi viseletök jó vagy szabályszerü, s szegénységöket igazolták is, négynél kevesebb tanulmányból nyertek elègségesnél jobb tanjegyet, elöbb èlvezett tandijmentességöket elvesztik.**

Rendkivüli tantárgyak tanitásáért az illetők részéről a beiratásoknál fizetendő: a) A magán rajzért 6 frt, b) a francia nyelvért 6 frt, c) a gyorsirásért 3 frt egész évre.

Azon tanulòk, kik csak egy tantárgyból kaptak elégtelen tanjegyet, a jövő tanév kezdetèn javitò vizsgàlatra bocsáttatnak. A javitó és pótvizsgálatokat mindig azon intézetnél kell tenniök, a hol tanultak.

A jövő tanév megnyitása szeptember 1-én ünnepélyes isteni tisztelettel történik; szeptember 2-án megtartatnak a javitò és pótvizsgálatok.

Kelt az ungvári kir. kath. főgymnasiumban 1879. junius 29.

Szieber Ede,
igazgató.

Jelentékenyebb sajtóhibák.

Lap:	*sor [felülről]:*	*szöveg:*	*olvasd:*
9	16	*iaxenost*	*axeinos"-t.*
32	32	*loirások*	*leirások.*
59	1	*tartalma*	*tartama.*
64	8	*Kaiserstadtes*	*Keiserstaates*
69	24	*felügyelete alatt*	*felügyelete*
73	26	*term. rajz: elt.*	*term. rajz: el.*
"	27	*mért. rajz: elt.*	*mért. rajz: jó*
"	34	*mért. rajz:*	*mért. rajz: el.*
"	37	*mért. rajz —*	*mért. rajz: el.*
"	46	*term. rajz: jó*	*term. rajz: el.*
74	4	*szépirás —*	*szépirás: el.*
"	17	*lat. nyelv: jó*	*lat. nyelv: el.*
"	23	*term. rajz: jó*	*term. rajz: el.*
"	34	*term. rajz: el.*	*term. rajz: elt.*
76	31	*földrajz: —*	*földrajz: jel.*
"	40	*növénytan: el.*	*növénytan: elt.*

Tartalom.